

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KOHEZIJO
IN REGIONALNI RAZVOJ

Norway
grants

POUČEVANJE KULTURNE DEDIŠČINE

Priročnik za učitelje

1. VZGOJNO- IZOBRAŽEVALNO OBDOBJE

Zrinka Mileusnić
Nataša Ülen
Petra Primc Marko

Šola prenove za nove generacije
in dediščino 21. stoletja

Iz dediščine se moramo učiti, da bomo lahko poučevali.

Naslov	Poučevanje kulturne dediščine Priročnik za učitelje 1. vzgojno-izobraževalno obdobje spletna izdaja
Projekt	Šola prenove za nove generacije in dediščino 21. stoletja
Avtorice	Zrinka Mileusnić Nataša Ülen Petra Primc Marko
Recenzenti	Irena Lazar Neža Čebon Lipovec Učitelji OŠ Ivana Groharja: Janez Beguš, Darja Čadež, Ivanka Dolenc, Jerneja Eržen, Maja Hudolin, Špela Jazbar, Tatjana Jeram, Barbara Juvančič, Janja Bračko Mesec, Bernarda Pohleven, Andreja Šifrer, Majda Šubic, Jera Šuštar, Jerneja Tolar, Barbara Trdina, Mirjam Urbas, Valentina Žagar
Lektoriranje	Simona Škrlec
Oblikovanje	Lesnavesna, Eva Štrukelj Nataša Ülen
Fotografije	Miran Kambič: naslovnica, stran 4, 8, 13, 29, 35, 38, 39, 47 spodaj, 48, 49, 57, 58, 59, 60, 67 spodaj, 68, 69, 70, 78, 79, 80, 81, 89 spodaj, 90, 91, 97, 98 Petra Primc Marko: stran 12, 14, 17, 21, 23, 28, 36, 37, 40, 45, 46, 47 zgoraj, 50, 56, 65, 66, 67 zgoraj, 75, 76, 77, 82, 87, 88, 89 zgoraj in sredina, 92 Vse pravice pridržane.
Založnik	Združenje zgodovinskih mest Slovenije, Mestni trg 15, Škofja Loka zanj Mateja Hafner Dolenc
Spletni naslov	https://sola-prenove-za-nove-generacije.si/gradiva-za-ucitelje/
Format	pdf
	Škofja Loka, 2024

Projekt Šola prenove za nove generacije in dediščino 21. stoletja sofinancira Norveška s sredstvi Norveškega finančnega mehanizma v višini 478.000 evrov. Namen projekta je vzpostaviti medinstitucionalno okolje in učne prakse za bolj načrtno izobraževanje novih generacij v osnovni šoli o kulturni dediščini in prenovi kot pomembnih kompetencah in vrednotah za življenje in delo v 21. stoletju.

Ta priročnik je nastal s finančno podporo Norveškega finančnega mehanizma. Za vsebino tega dokumenta je odgovoren izključno glavni partner Združenje zgodovinskih mest Slovenije in zanj v nobenem primeru ne velja, da odraža stališča Nosilca programa Izobraževanje – krepitev človeških virov.

.....

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani
COBISS.SI-ID 193321987
ISBN 978-961-94608-7-0 (PDF)

.....

Kazalo

Uvod	5
Kulturna dediščina	6
Interpretacija dediščine	7
Poučevanje o kulturni dediščini	10
Pomen poučevanja o kulturni dediščini	10
Ohranjanje kulturne dediščine: pomen za otroke različnih starostnih skupin	11
Pedagoške metode	15
Pripomočki za izvajanje poučevanja o kulturni dediščini	20
Didaktični kovček za poučevanje o kulturni dediščini	20
Navodila za uporabo didaktičnega kovčka	21
Digitalni pripomočki za poučevanje o kulturni dediščini	24
Virtualne razstave	24
Virtualne knjige	25
Interaktivne virtualne knjige	26
Interaktivne igre	28
Kulturna dediščina v učnih načrtih	30
Potreba povezovanja z vsebinami učnih načrtov	30
Analiza učnih načrtov	31
Izvedba učnih ur na področju kulturne dediščine	34
Veščine pri poučevanju kulturne dediščine	34
Demonstracijsko-didaktični kotichek za dediščino	36
Učni laboratorij za učitelje	37
Primeri učnih priprav za 1. vzgojno-izobraževalno obdobje	38
O kulturni dediščini: o kozolcih	40
Prvi razred, prva priprava: likovna umetnost	41
O kulturni dediščini: značilni stavbni členi	48
Prvi razred, druga priprava: matematika	51
O kulturni dediščini: značilne ograje v prostoru	58
Drugi razred, prva priprava: likovna umetnost	61
O kulturni dediščini: raznolikost prostora in bivališč	68
Drugi razred, druga priprava: spoznavanje okolja	71
O kulturni dediščini: poslikave fasad in notranjosti objektov	80
Tretji razred, prva priprava: likovna umetnost	83
O kulturni dediščini: likovna urejenost fasad objektov	90
Tretji razred, druga priprava: matematika	93
Zaključek	98
Uporabljena terminologija	99
Koristne povezave	100
Literatura in viri	100

Spoštovane učiteljice in učitelji! Dobrodošli!

Pred vami je priročnik, ki smo ga pripravili v pomoč pri vključevanju učencev različnih starostnih skupin v raziskovanje kulturne dediščine. Želimo vam pomagati pri snovanju, organizaciji in izvedbi učnih ur, zato smo v ta namen pripravili zbrana gradiva. Na ta način boste v svoje delo lažje vključili vsebine kulturne dediščine, ki vključuje vrednote, varovanje in ohranjanje, s poudarkom na ohranjanju tradicionalnih veščin.

Upamo, da vam bo priročnik pomagal in boste z njegovo pomočjo uspeli učence navdušiti za raziskovanje naše bogate kulturne dediščine. Priročnik ponuja raznovrstne dejavnosti in smernice, kako izvajati učne ure na temo kulturne dediščine, da bodo vašim učencem skozi različne dejavnosti omogočile boljše razumevanje in pozitiven odnos do kulturne dediščine. Le tako bomo skupaj zagotovili, da bo naša dediščina živela naprej.

Pri vključevanju kulturne dediščine v izobraževanje so številne raziskave pokazale, da je pojem dediščine nadgrajen od prvotnega sklicevanja na umetniška dela, zgradbe in arheološke ostaline z vključevanjem predmetov, okolij in pojavov (snovna in nesnovna dediščina), ki so rezultat človekovega delovanja, in tako vključujejo umetnost, znanost, tehnologijo, ekonomijo ali družbo ter interakcijo ljudi z naravo. Izraz »dediščina« ne razlikuje med kulturnimi in naravnimi pojavi, vključuje pa tudi znanost in tehnologijo. Poleg tega raziskave kažejo, da poučevanje dediščine ni samo sebi namen, temveč bi ga bilo treba vključiti v kurikulum skupaj s splošnimi cilji državljanske vzgoje širše ter zlasti družbenih in eksperimentalnih ved. Pri tem je ključnega pomena povezovanje med učitelji in skrbniki dediščine, tako v njihovem začetnem usposabljanju kot njihovem strokovnem razvoju, kar je tudi eden od ciljev projekta ŠOLA PRENOVE ZA NOVE GENERACIJE IN DEDIŠČINO 21. STOLETJA: prepoznavanje in razumevanje lokalne kulturne dediščine in veščin prenove v osnovnošolskem pouku z uporabo novih metod poučevanja za nove generacije 21. stoletja in naprej. Glede na osnovno temo projekta smo večino predlogov usmerili v spoznavanje dediščine od predmetov prek arhitekture do okolja. Vključili smo tudi vsebine nesnovne dediščine in poudarili ohranjanje tradicionalnih obrti.

Priročnik služi kot vodnik za učitelje, ki so pomemben člen verige prenosa znanj o kulturni dediščini na mlajše generacije. Z vcepljanjem vrednot, spodbujanjem prizadevanj za ohranjanje in obujanjem tradicionalnih veščin, obrti in orodij prispevamo k ohranjanju naše raznolike dediščine za prihodnje generacije. S poglobljanjem v raznolike vidike kulturne dediščine priročnik učitelje opremlja z znanjem in orodji, da navdihnejo oziroma spodbudijo naslednje generacije, da cenijo, ohranjajo in aktivno sodelujejo pri ohranjanju naše skupne dediščine.

Zato vam sporočamo, da je vaša vloga ključna pri oblikovanju učnega okolja, ki spodbuja zavedanje o kulturni dediščini in medkulturnosti. S svojo predanostjo lahko obogatite učne izkušnje otrok ter prispevate k oblikovanju strpne, odprte in raznolike družbe.

Zahvaljujemo se vam za vaš trud in predanost izobraževanju otrok.

Posebna zahvala gre ravnatelju in kolektivu učiteljev ter ostalim strokovnim delavcem Osnovne šole Ivana Groharja iz Škofje Loke, ki so sodelovali pri projektu in prispevali svoje bogate izkušnje za njegovo izboljšavo.

Kulturna dediščina

Na začetku podajamo nekaj pomembnih iztočnic, s katerimi boste nekateri obnovili in utrdili svoje znanje o kulturni dediščini, nekateri pa se boste morda naučili kaj novega.

Kulturna dediščina je zelo širok pojem, ki zajema celoto predmetov, objektov, običajev, tradicij in znanj, podedovanih od preteklih generacij. Vključuje snovne elemente, kot so zgodovinske stavbe, spomeniki in predmeti, pa tudi nesnovne vidike, kot so jeziki, navade, obredi in folklor. Zakon o varstvu kulturne dediščine jo definira tako: »Dediščina so dobrine, podedovane iz preteklosti, ki jih Slovenke in Slovenci, pripadnice in pripadniki italijanske in madžarske narodne skupnosti in romske skupnosti ter drugi državljanke in državljani Republike Slovenije opredeljujejo kot odsev in izraz svojih vrednot, identitet, etnične pripadnosti, verskih in drugih prepričanj, znanj in tradicij. Dediščina vključuje vidike okolja, ki izhajajo iz medsebojnega vplivanja med ljudmi in prostorom skozi čas.« (ZVKDS-1 2008)

Kulturna dediščina je celoten nabor duhovnih, materialnih, intelektualnih in čustvenih dosežkov, ki so se skozi zgodovino razvijali znotraj določene skupnosti, družbe ali celo človeštva kot celote. Ta dediščina zajema izrazito širok spekter, vključno z jezikom, umetnostjo, običaji, oblačili, arhitekturo, spomeniki, tradicijami, znanjem, izumom, ter vse, kar definira identiteto, vrednote in način življenja določenega skupnostnega ali družbenega okolja.

Kulturna dediščina ni le preteklost, temveč živa prisotnost, ki se neprestano prenaša iz generacije v generacijo. Ohranja se skozi ustno izročilo, zapisano besedo, materialne predmete/artefakte in druge oblike ter omogoča razumevanje korenin, identitete ter trajnostne povezanosti skupnosti s svojo preteklostjo. Kulturna dediščina je tako ključnega pomena za ohranjanje kulturne raznolikosti, spodbujanje razumevanja med ljudmi ter ohranjanje bogate dediščine za prihodnje generacije.

Ohranjanje kulturne dediščine je ključnega pomena za ohranjanje povezanosti s koreninami in zagotavljanje prenosa znanja na prihodnje generacije. Zaradi splošnega razvoja sodobne družbe in vedno vidnejših učinkov podnebni sprememb je proces ohranjanja dediščine dinamičen in se nikoli ne konča. Pri tem je izjemno pomembno stalno spremljanje stanja kulturne dediščine, pri katerem ima lahko veliko vlogo lokalno prebivalstvo iz krajev, kjer se dediščina nahaja. Lokalno prebivalstvo pa lahko sodeluje pri tem le, če se dediščine in njenega pomena tudi zaveda.

Zato je pomembno, da o njej ozaveščamo otroke, saj se skozi pogovor in različne dejavnosti lahko ustvari močna vez med otroki in dediščino, ki vzbuja tudi željo po njenem ohranjanju. Če ne krepimo odnosa otrok do dediščine, bomo v prostoru imeli spomenike, ki propadajo, in krajane, ki bodo hodili mimo njih in to nemo opazovali. Morda bodo opazili spremembe, a pričakovali, da nekdo prevzame odgovornost. Tega nikakor ne želimo! Ustvariti želimo skupnost, ki se bo zavedala, da lahko pri ohranjanju dediščine aktivno sodeluje in bo tako tudi delovala.

Pri tem pa ne želimo samo ohranjati »stare stvari«, želimo tudi ustvariti skupnost, ki zna v sedanosti prepoznati svoje posebnosti, vrednote, jih opredeliti in zagotoviti, da jih ohranimo za prihodnost. Tako ohranjamo tudi spomin na svoje skupnosti, njihovo identiteto in njihovo mesto v zgodovini, ne glede na to, kako majhne so.

Izzivi pri ohranjanju dediščine so številni in obsegajo različne vidike, od naravnih nesreč do urbanizacije. Mnoga mesta imajo zaradi okoljskih dejavnikov, vpliva turizma, širjenja mest in drugih razlogov težave z ohranjanjem. Strategije za boj proti tem izzivom poudarjajo pomen vključevanja skupnosti v ohranjanje kulturne dediščine, načrtovanje turizma, ki bo zagotavljal trajnostne pristope in uporabo naprednih tehnologij v podporo ohranjanju dediščine.

Interpretacija dediščine

Interpretacija dediščine je oblikovanje razmerja med elementi dediščine na eni strani ter pomenom in vrednostnim okvirom obiskovalcev na drugi strani. Ustvarjajo se kognitivne in čustvene povezave med obiskovalci in tem, kar lahko odkrijejo v naravnem parku, zgodovinskem mestu ali muzeju. Razkriva globlje pomene, odnose in spoznanja iz prve roke in s pomočjo ilustrativnih medijev, ne pa s preprostim sporočanjem stvarnih informacij. Interpretacija dediščine vsebuje tudi strukturni element učenja.

Posebne značilnosti interpretacije so:

- Interpretacije ne bi smeli dojemati kot izobraževalno dejavnost, temveč kot zanimiv in prijeten dogodek, ki izboljša izkušnjo dediščine. Kljub temu je interpretacija dediščine »strukturiran pristop za olajšanje učnih procesov«, ki se kvalificira kot izobraževalna dejavnost.
- Interpretacija deluje od posebnosti mesta ali zbirke proti bolj univerzalnim idejam, torej se osredotoča na pojave in dejstva, značilna za območje, ter razkriva širše in globlje pomene z vključitvijo posebnosti v smiselne kontekste.
- Interpretacija je namenjena tudi motivaciji izključenih ciljnih skupin z obravnavanjem njihovih potreb, z dvigovanjem pričakovanj in njihovim izpolnjevanjem.
- Interpretacija skuša tudi dejavno vključiti občinstvo s povezovanjem vsebine z njihovim osebnim znanjem, interesi, občutki in vrednotami ter s spodbujanjem odkrivanja, vključevanja čutov in razmišljanja.

Tradicionalna obrt se nanaša na ročno izdelane izdelke ali storitve, ki so prenesene iz generacije v generacijo in izhajajo iz dolge zgodovinske tradicije. Ti izdelki ali storitve so običajno rezultat uporabe tradicionalnih tehnik, znanja in spretnosti, ki so se skozi čas prenašali in ohranjali znotraj določene skupnosti, kulture ali regije.

Primeri tradicionalnih obrti vključujejo lončarstvo, pletenje, kovaštvo, tkanje, izdelavo keramike, rezbarstvo in druge dejavnosti, ki so se ohranjale skozi generacije in so pomembne za ohranjanje kulturne dediščine.

Značilnosti tradicionalne obrti vključujejo:

1. **Ročna izdelava:** izdelki so narejeni ročno, pri čemer se uporabljajo tradicionalne tehnike in orodja.
2. **Lokalna identiteta:** obrti so pogosto povezane z lokalno identiteto in tradicijo določene skupnosti ali regije.
3. **Uporaba naravnih materialov:** pogosto se uporabljajo naravni materiali, ki so lokalno dostopni in tradicionalno povezani z določenim področjem.
4. **Prenos in ohranjanje znanja:** prenos znanja iz izkušenj, ki se prenaša iz roda v rod, pogosto prek učenja od starejših mojstrov.
5. **Unikatnost in avtentičnost:** izdelki so unikatni ali izdelani v omejenih serijah, kar poudarja avtentičnost in individualnost vsakega izdelka.

Nesnovna dediščina, imenovana tudi nematerialna dediščina, se nanaša na kulturne izraze, prakse, znanja, veščine in tradicije, ki se prenašajo iz generacije v generacijo v skupnostih in so pomembne za identiteto, povezanost, kreativnost ter trajnostno družbeno življenje. Nasprotno od snovne ali materialne dediščine, ki vključuje fizične objekte, kot so zgradbe, spomeniki in umetniška dela, nesnovna dediščina obstaja v obliki nematerialnih elementov, ki so lahko živi izrazi kulture.

Nesnovna dediščina vključuje različne vidike:

1. **Umetniški izrazi:** glasba, ples, gledališče, literatura in drugi ustvarjalni izrazi, ki so del kulturne identitete skupnosti.
2. **Jezikovna dediščina:** jeziki, narečja, pregovori in jezikovne prakse, ki so pomembni za izražanje identitete in kulture.
3. **Prakse in običaji:** tradicionalne prakse, obredi, verski dogodki, praznovanja in druge običajne dejavnosti.
4. **Znanje in veščine:** posebna znanja, veščine in tehnike, povezane z ročnimi deli, obrtjo, medicino, kmetovanjem in drugimi področji.
5. **Socialni rituali in družabne prakse:** družabne aktivnosti, kot so druženje, gostoljubje, zgodbe in igre, ki so del vsakodnevnega življenja skupnosti.
6. **Znanje o naravi in okolju:** tradicionalno znanje o okolju, rastlinah, živalih ter trajnostnem ravnanju z naravnimi viri.

Pomen nesnovne dediščine izhaja iz njene vloge pri oblikovanju skupnostne identitete, ohranjanju kulturne raznolikosti, spodbujanju ustvarjalnosti in razumevanju med ljudmi. UNESCO je oblikoval in objavil Konvencijo o nesnovni dediščini, ki spodbuja ohranjanje in spoštovanje te vrste dediščine na svetovni ravni.

Ohranjanje kulturne dediščine je ključno iz več razlogov, ki segajo od osebnega do družbenega in globalnega vidika. Spodaj so navedeni nekateri najpomembnejši razlogi za ohranjanje dediščine.

1. Identiteta in pripadnost

Kulturna dediščina je neposredno povezana z identiteto ljudi. Njeno ohranjanje pomaga ohranjati zgodovinske, jezikovne, verske in kulturne elemente, ki so temelj za razumevanje lastne identitete in pripadnosti.

2. Spoštovanje raznolikosti

Kulturna dediščina predstavlja bogastvo raznolikosti na svetu. Ohranjanje različnih kulturnih izrazov spodbuja spoštovanje do različnih kultur, tradicij in načinov življenja.

3. Kontinuiteta in povezanost

Kulturna dediščina je most med preteklostjo, sedanjostjo in prihodnostjo. Ohranjena dediščina omogoča kontinuiteto znanja, tradicij in izkušenj ter krepi povezanost med generacijami.

4. Turizem in gospodarstvo

Kulturna dediščina je privlačna za turiste in prispeva k razvoju turistične panoge in gospodarstva. Ohranjene zgodovinske zgradbe, muzeji, tradicionalne obrti in dogodki lahko pozitivno vplivajo na lokalno gospodarstvo.

5. Izobraževanje in raziskovanje

Kulturna dediščina je vir znanja in učenja. Ohranjene zgodovinske dokumente, predmete in tradicije lahko uporabljamo za izobraževalne namene ter spodbujamo raziskovanje in razvoj novih idej.

6. Trajnost in varstvo okolja

Ohranjanje tradicionalnih načinov življenja, znanj o okolju in trajnostnih praks lahko prispeva k boljšemu razumevanju ekoloških vprašanj in spodbuja trajnostni razvoj.

7. Kulturna diplomacija

Kulturna dediščina je pomemben dejavnik v mednarodnih odnosih. Skupna kulturna dediščina lahko prispeva k razumevanju med narodi in podpira medkulturni dialog.

8. Estetska in duhovna vrednost

Ohranjena kulturna dediščina prispeva k estetskemu doživetju in duhovni vrednosti. Ustvarja okolje, v katerem ljudje cenijo lepoto in pomen preteklih in sedanjih izrazov človeške ustvarjalnosti.

Skupno ohranjanje kulturne dediščine prispeva k bogastvu človeške izkušnje ter podpira trajnostni razvoj družbe in sveta.

Poučevanje o kulturni dediščini

Kulturna dediščina obsega snovne in nesnovne vidike preteklosti, ki so pomembni za razumevanje in ohranjanje identitete skupnosti. V osnovnih šolah je poučevanje o njej ključno za razvijanje razumevanja in spoštovanja lastne kulture ter kultur drugih. Zgodovinsko gledano je bil poudarek poučevanja kulturne dediščine v osnovnih šolah na klasičnih metodah, kot so predavanja in branje. S časom in spremembami v kurikulumih pa se je poudarek premaknil na bolj interaktivne in učencem prilagojene pristope.

Tradicionalne metode, kot so predavanja, ostajajo osnova, vendar so dopolnjene z inovativnimi pristopi, kot so projektno delo, ekskurzije in uporaba digitalnih tehnologij. Primeri dobrih praks vključujejo obiske muzejev, uprizoritve zgodovinskih dogodkov in delavnice o tradicionalnih obrteh. Poučevanje kulturne dediščine ima močan vpliv na razvoj kulturne zavesti med učenci. Pomaga jim razvijati kritično mišljenje, kreativnost in razumevanje kompleksnosti sodobnih družbenih vprašanj.

Sodobni izzivi vključujejo integracijo tehnologije v poučevanje in odzivanje na vplive globalizacije. Prihodnje smeri in možnosti zajemajo nadaljnje prilagajanje kurikulumov in integracijo medkulturnega izobraževanja. Poučevanje kulturne dediščine v osnovnih šolah je ključnega pomena za ohranjanje in razumevanje kulturne identitete. Neprekinjen razvoj metod in pristopov je bistven za uspešno vključevanje tega področja v izobraževalni sistem.

Pomen poučevanja o kulturni dediščini

Danes se spoprijemamo s številnimi izzivi in spremembami v družbi, zato je izjemnega pomena, da se pri pouku posvetimo poučevanju kulturne dediščine in medkulturnosti. Obe področji prinašata izjemne prednosti za celovit razvoj otrok in oblikovanje odprtega, spoštljivega in raznolikega okolja v učilnicah. Navajamo nekaj razlogov, zakaj je vključevanje kulturne dediščine in medkulturnosti pomembno pri pouku za otroke vseh starostnih skupin in pri vseh predmetih.

1. Razumevanje identitete in pripadnosti

Kulturna dediščina igra ključno vlogo pri oblikovanju osebne identitete posameznika. Vključevanje kulturne dediščine v pouk omogoča otrokom, da razumejo svoje korenine, tradicije in zgodovino. Učencem omogoča, da se poistovetijo s svojo kulturo in razumejo svojo vlogo v širšem kontekstu. Hkrati spodbuja občutek pripadnosti in spoštovanje do lastne in drugih kultur.

2. Spodbujanje tolerance in raznolikosti

Medkulturnost pomaga razvijati odprtost do drugačnosti in spodbuja spoštovanje raznolikosti. Poučevanje o različnih kulturah in običajih omogoča otrokom, da razvijajo strpnost, sprejemanje drugačnosti ter se učijo sodelovati z ljudmi iz različnih kulturnih okolij. Spodbuja spoštovanje do različnih kultur in tradicij, kar gradi temelje za strpno in raznoliko družbo.

3. Celostni razvoj učencev

Vključevanje kulturne dediščine in medkulturnosti omogoča celosten razvoj otrok. Spodbuja razvoj kognitivnih, socialnih, čustvenih in estetskih sposobnosti, ki so ključne za njihovo uspešno vključevanje v družbo.

4. Izobraževanje skozi doživljanje

Omogoča praktično izobraževanje skozi izkušnje, kar otrokom zagotavlja boljše razumevanje abstraktnih konceptov.

5. Razvijanje medpredmetnih povezav

Kulturna dediščina ni omejena na en predmet. Lahko se poveže z jezikom, umetnostjo, zgodovino, geografijo in drugimi predmeti. Poučevanje preko meja posameznih predmetov omogoča holističen pristop k učenju.

6. Globalna povezanost

V današnjem globaliziranem svetu sta razumevanje različnih kultur in medkulturnost ključna za uspešno vključevanje v globalno skupnost. Pouk, ki vključuje medkulturne elemente, pripravlja otroke na soočanje z izzivi globalnega družbenega okolja.

7. Razvoj empatije in komunikacijskih sposobnosti

Medkulturnost spodbuja razvoj empatije in komunikacijskih veščin. Otroci se učijo stopati v čevlje drugih, razumejo različne perspektive ter razvijajo sposobnosti učinkovitega komuniciranja.

8. Ohranjanje kulturne dediščine za prihodnje generacije

Učenje o kulturni dediščini ne le ohranja bogastvo preteklosti, temveč ga prenaša tudi na prihodnje generacije. S tem se zagotavlja trajnostna povezanost z dediščino ter spodbuja odgovorno ravnanje do kulturne in naravne dediščine. Na ta način poučevanje o kulturni dediščini pomaga ohranjati edinstvene značilnosti skupnosti, ki bi jih sicer ogrožale globalizacija in spremembe.

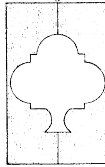
Ohranjanje kulturne dediščine: pomen za otroke različnih starostnih skupin

Ohranjanje kulturne dediščine je pomemben del vzgoje, ki otrokom omogoča, da se povežejo s svojim okoljem, razumejo svojo identiteto in cenijo bogato dediščino svoje skupnosti. V tej povezavi je ključno, da otroke že v zgodnjem otroštvu ozaveščamo o pomenu ohranjanja kulturne dediščine. V nadaljevanju so razloženi pomembni vidiki ohranjanja kulturne dediščine glede na starostne skupine otrok.

Vključevanje vsebin kulturne dediščine v poučevanje majhnih otrok na ravni predšolske vzgoje lahko vključuje številne interaktivne dejavnosti, kot so izdelava tradicionalnih mask, seznanjanje z ljudskimi pravljicami in raziskovanje dediščine z vizualnimi pripomočki.

Na ravni osnovnošolskega izobraževanja se nam ponujajo različne možnosti za vključevanje kulturne dediščine v sedanji sistem. Seveda je treba oblikovati učne načrte in dejavnosti, ki so v skladu z obstoječimi kurikulumi, kar je tudi cilj projekta, v sklopu katerega smo oblikovali različne priročnike. Da bi otroci pridobili čim boljše izkušnje in se o dediščini učili tudi manj formalno, spodbujamo izlete, obiske muzejev in drugih institucij ali obrtniških delavnic za omogočanje čim boljšega stika z dediščino z interaktivno izkušnjo. Izvajanje interaktivnih projektov, kot sta oblikovanje družabnih iger na temo kulturne dediščine ali organizacija intervjujev z lokalnimi rokodelci, lahko pritegne zanimanje osnovnošolcev.

Učenci in dijaki lahko izvajajo tudi manjše raziskovalne projekte, na primer o arhitekturni ali umetnostni dediščini v lokalnem okolju, ali celo dokumentirajo lokalne dialekte. Z uporabo digitalnih tehnologij in pripomočkov pa lahko rezultate predstavijo na svetovnem spletu in tako prispevajo k dvigu prepoznavnosti dediščine svojega lokalnega okolja.

Osnovna šola, 1. vzgojno-izobraževalno obdobje

Mlajši učenci so radovedni in se predvsem učijo skozi igro. Za njih je pomembno, da se začnejo zavedati lokalne okolice in preprostih tradicij. Učitelji lahko k temu prispevajo na več načinov.

Igranje iger – učitelji vključijo igre, ki odražajo lokalne običaje, ali tradicionalne pesmi in spodbujajo radovednost in povezovanje z okoljem.

Preprosti rokodelski projekti – učitelji učencem omogočijo ustvarjanje preprostih izdelkov, ki odražajo lokalne obrti ali tradicionalne vzorce. To spodbuja občutek ponosa in ustvarjalnosti.

Osnovna šola, 2. vzgojno-izobraževalno obdobje

Učenci 2. vzgojno-izobraževalnega obdobja so že bolj zmožni razumevanja kompleksnosti kulturne dediščine. Učitelji lahko k temu prispevajo z organizacijo različnih dejavnosti.

Organizacija terenskih obiskov – obisk muzeja, zgodovinskega kraja ali lokalnih umetniških razstav, da otroci vidijo in doživijo bogato dediščino.

Organizacija raziskovalnega projekta – spodbujanje raziskovanja lokalnih znamenitosti ali dogodkov; učenci lahko predstavijo ugotovitve s pomočjo plakatov, predstavitev ali pisnih nalog.

Osnovna šola, 3. vzgojno-izobraževalno obdobje

Najstniki so lahko že samostojni raziskovalci. Učitelji lahko v poučevanje in dejavnosti vključijo različne pristope.

Povezovanje zgodovine s sodobnostjo – poudarjanje povezav med zgodovinskimi dogodki in sodobnimi izzivi v družbi. To spodbuja kritično razmišljanje in razumevanje kontinuitete kulturne dediščine.

Organizacija projektov aktivnega ohranjanja dediščine – vključevanje najstnikov v projekte aktivnega ohranjanja, kot so čiščenje lokalnih spomenikov ali sodelovanje pri obnovi dediščinskih zgradb. Med takšne projekte sodi tudi dokumentiranje objektov, snemanje in zapisovanje obrtniških procesov, lokalnih narečij, spominov lokalnih prebivalcev, uporabe starih orodij in naprav, priprava tradicionalnih jedi.

KULTURNA DEDIŠČINA V ŠOLI.

KULTURNA DEDIŠČINA V ŠOLI.

KULTURNA DEDIŠČINA V ŠOLI.

Pedagoške metode

V tem poglavju navajamo sodobne pristope poučevanja in učenja, ki so ustrezni za poučevanje dediščinskih vsebin in poudarjajo razvoj učenčevih spretnosti in ne le prenašanje informacij. Te aktivne metodologije od učencev zahtevajo, da nekaj storijo, so aktivni, in vključujejo razvoj miselnih spretnosti, vrednot in odnosov višjega reda. Te metodologije so naštetje v nadaljevanju.

Sodelovalno učenje (ang. collaborative learning) je izobraževalni pristop, pri katerem učenci sodelujejo v majhnih skupinah za skupni cilj (rešiti problem, dokončati nalogo ali ustvariti izdelek). Temelji na razvoju novih znanj skozi interakcijo s člani tima/skupine. Pri tem pristopu k poučevanju in učenju imajo učenci priložnost komunicirati z vrstniki ter predstaviti in zagovarjati svoje ideje, zato začnejo ustvarjati lastne edinstvene konceptualne okvire in se ne zanašajo le na okvir strokovnjaka ali besedila.

Uporaba te metodologije spodbuja razvoj kompetenc, kot so fleksibilnost, zaupanje, strpnost in samozavedanje. Omogoča implementacijo koncepta deljene odgovornosti. Učenci prevzemajo odgovornost ne samo za svoje učenje, ampak tudi za učenje drugih. Njena uporaba v delovnih okoljih lahko izboljša produktivnost in izboljša vzdušje na delovnem mestu. Je zelo primerna metodologija za dediščinske projekte glede na njeno transverzalno naravo v multidisciplinarnih skupinah.

Obrnjeno učenje (ang. flipped learning) je model poučevanja, ki prehaja iz učilnice, osredotočene na učitelja, na pristop, osredotočen na učence. V tem primeru se vsebina in gradivo pouka podajata predvsem izven učilnice, medtem ko se čas pri pouku uporablja za udejanjanje miselnih veščin višjega reda, kot so reševanje problemov, razprava ali predlagane razprave o naprednih konceptih ali vključitev v sodelovalno učenje. Učitelji poučujejo tako, da snemajo delo, ki ga opravljajo na svojih računalnikih, ustvarjajo videoposnetke svojega poučevanja ali uporabljajo različne tiskane ali elektronske dokumente iz zaupanja vrednih virov. Obrnjeno učenje lahko opredelimo kot »pedagoški pristop, pri katerem se neposredno poučevanje premakne iz skupinskega učnega prostora v individualni učni prostor, nastali skupinski prostor pa se spremeni v dinamično, interaktivno učno okolje, v katerem učitelj usmerja učence, medtem ko uporabljajo koncepte in se kreativno vključujejo v snov«.

Raziskave so pokazale nekaj pozitivnih učinkov tega modela, ki povečuje motivacijo in vključenost učencev, izboljšuje uspešnost, prispeva k boljšemu razvoju kompetenc in spretnosti ter pozitivno vpliva na učenčevo dožemanje lastne učne izkušnje. Takšno poučevanje velja za uspešno alternativo običajnemu poučevanju v učilnicah, saj ponuja okvir za integracijo spletnih učnih tehnologij z aktivnim in sodelovalnim učenjem.

Igrifikacija (ang. gamification) lahko definiramo kot »uporabo elementov oblikovanja iger v kontekstih, ki niso igre«. Ta izraz je povezan s podobnimi koncepti, kot so resne igre (uporaba celotnih iger za nezabavne namene), igriva interakcija in tehnologije, ki temeljijo na igrar. Igrifikacija je izraz, ki izvira iz industrije digitalnih medijev.

Uporaba te metodologije poučevanja pomaga pritegniti pozornost učencev, ustvariti privlačnejšo vsebino in izboljšati uspešnost. Poleg tega dinamika igre spodbuja in motivira tako tekmovalnost kot sodelovanje med igralci.

Koncept igrifikacije temelji na naravnem zanimanju, ki ga igra sama vzbuja v splošni populaciji. Dinamika igre v okoljih, v katerih ni uporabljena, služi stimulaciji uporabnikov in omogoča neposredno interakcijo z okoljem. Kot je bilo prikazano v različnih študijah, je igrifikacija še posebej uporabna za izboljšanje kognitivnih, čustvenih in socialnih vidikov.

Uporabe in možnosti metodologije so številne in raznolike ter pokrivajo različna področja. Igrifikacija, ki se uporablja za kulturno dediščino, je v zadnjih letih postala vse bolj pomembna za promocijo kulturnih prostorov in muzejev. Postala je strateško orodje za digitalno trženje, ki dodaja svojo tradicionalno funkcijo omogočanja učenja skozi igro (»učenje z igro«).

Medvrstniško tutorstvo/mentorstvo (ang. peer tutoring) zahteva delo v majhnih skupinah ali parih učencev z namenom medsebojne didaktične podpore. Udeleženci prevzamejo posebne vloge, kot mentorji, da razvijejo vsebino učnega načrta in uporabijo uveljavljene postopke interakcije, v katerih morajo biti deležni posebnega usposabljanja. Učenci višje starosti, sposobnosti ali izkušeni postanejo mentorji za sistematično poučevanje drugih. Posebnost te metode je, da učenci prevzemajo odgovornost tako za učni proces kot njegovo evalvacijo. Naloga učitelja je namenjena zagotavljanju povratnih informacij vsakemu učencu glede njegove uspešnosti in ima lahko različne oblike, kot je utrjevanje učenja ali odpravljanje nesporazumov. Načrtovanje je bistvenega pomena za razvoj te vrste prakse.

Problemsko učenje (ang. problem-based learning) je večdimenzionalen proces, v katerem sodelujejo kognitivni, čustveni, kulturni in socialni vidiki, kjer vaje nadomestijo predpostavke in resnični problemi, ki so interdisciplinarne, strokovne narave, z več rešitvami in/ali različnimi strategijami reševanja. Situacija, naloga ali izziv se šteje za problem, ki je vir učenja.

Uporaba problemskega učenja prispeva k razvoju veščin in kompetenc, potrebnih za intelektualno rast. Cilj poučevanja, ki temelji na tej strategiji, je poudarjanje dejavnosti, ki predstavljajo situacije, katerih razrešitev zahteva analizo, odkrivanje, izdelavo hipotez, soočenje, refleksijo, argumentacijo in sporočanje idej za doseganje učenja učencev.

Projektno učenje (ang. project-based learning) je pedagoška metodologija, ki »postavlja učenca v središče pozornosti kot graditelja lastnega učenja, ki je sposoben samostojno reševati specifične probleme ali izzive«. Razumemo ga lahko kot široko kategorijo, ki ima lahko več oblik, kot so:

- oblikovanje ali ustvarjanje oprijemljivega izdelka, predstave ali dogodka,
- reševanje problema iz resničnega sveta,
- raziskovanje teme ali vprašanja za razvoj odgovora na odprto vprašanje.

Prednosti te metodologije so, da jo je zlahka mogoče uporabiti za kateri koli predmet ali vsebino; spodbuja avtonomno učenje, izboljšuje odločanje in povečuje odgovornost ter je motivirajoče in veselo ter postavlja izzive, ki vzbujajo radovednost.

Metoda je sestavljena iz izvedbe projekta določenega obsega, običajno v skupini. Učitelj mora zagotoviti, da ima učenec vse potrebne elemente za analizo. Njegova vloga je, da učenca usmerja v razvoj veščin, ki jih je treba pridobiti med procesom. Med postopkom so povratne informacije drugih v skupini bistvenega pomena.

Projekti storitvenega učenja (ang. service-learning projects) združujejo teoretično učenje in praktično uporabo ter zagotavljajo dodatno vrednost v okviru družbene odgovornosti. Metoda integrira delo v skupnosti v organiziran kurikulum, ki vključuje redne priložnosti za osebno refleksijo. Značilnosti so:

- mlade spodbujamo, da prevzamejo vodstvo,
- pri odgovarjanju na resnične potrebe skupnosti,
- prek storitve, ki je integrirana v premišljeno organiziran kurikulum,
- spremljajo ga stalne priložnosti za osebno refleksijo.

Virtualno učno okolje (ang. virtual learning environment) je »dosleden model integracije nabora orodij (forumov, kvizov) in podatkov (študentov, vsebine) znotraj konteksta predmeta ali modula«. Jasen primer tega v odprtokodnih različicah so e-učilnice. Je bistven element pri oblikovanju današnjega izobraževanja, bodisi osebne, spletnega ali hibridnega.

Delavnica (ang. workshop) je metodologija poučevanja in učenja, za katero so značilni raziskovanje, odkrivanje in skupinsko delo. Cilj je razvoj oprijemljivega izdelka in zahteva zbiranje specializiranega gradiva v zvezi s temo, ki jo je treba obravnavati. Ta model se osredotoča na reševanje problemov in zahteva aktivno sodelovanje učencev.

Delavnice ne obravnavajo le teoretične vsebine predmeta, ampak se osredotočajo tudi na znanje, torej na razvoj praktičnega prikaza dejavnosti. Bistveni vidik zasnove delavnice je interdisciplinarni in globalizirajoči pristop. Vloga učitelja je vloga tehničnega sodelavca, ki pomaga pri učenju. Učenci pridobivajo znanje s prakso. Delavnice so lahko organizirane kot individualno delo, v parih ali v manjših skupinah. V vsakem primeru mora dejavnost, ki se izvaja, preseči zgolj teoretično znanje in voditi k celovitemu učenju, ki vključuje prakso.

Vsaka od teh pedagoških metod omogoča vključitev več disciplin in spodbuja različne vidike učenja, od umetnosti in jezika do družboslovja in matematike. Interdisciplinarni pristop omogoča celovito razumevanje kulturne dediščine in povezavo z različnimi področji znanja.

Poučevanje otrok o kulturni dediščini je lahko učinkovito, če se uporabljajo različne pedagoške metode, ki ustrezajo njihovi starosti. Navajamo nekatere pedagoške metode za poučevanje otrok različnih starosti o kulturni dediščini in navodila za njihovo uporabo.

Osnovna šola, 1. vzgojno-izobraževalno obdobje

1. Učenje skozi igre

Uporaba iger, ki vključujejo tradicionalne pesmi, ples in obrti, da se otrokom omogoči doživetje kulturne dediščine skozi igro.

Skupino otrok pripravite za igranje tradicionalne igre iz njihovega kulturnega okolja (na primer skakanje po krogu, petje pesmi ali igra s tradicionalnimi igračkami). Otroci naj se naučijo igre in jo predstavijo drugim.

Medpredmetne povezave:

Jezik: pesmi ali rime, ki se uporabljajo v igri.

Gibanje: fizična dejavnost, ki je del igre.

Splošno: razumevanje pomena tradicionalnih iger v njihovi kulturi.

2. Zgodbe in pripovedovanje

Pripovedovanje preprostih zgodb ali pravljic, ki odražajo lokalno kulturno dediščino, s poudarkom na likih, ki jih otroci lahko razumejo.

Otroci naj izberejo dogodek iz lokalne zgodovine ali tradicije in napišejo zgodbo. Nato jo predstavijo razredu in razložijo, zakaj ta dogodek ali tradicija predstavlja kulturno dediščino.

Medpredmetne povezave:

Jezik: pisanje in pripovedovanje zgodbe.

Umetnost: ilustracije ali likovne upodobitve zgodbe.

Družboslovje: razumevanje konteksta lokalne zgodovine.

3. Umetniške dejavnosti

Slikanje, risanje ali ustvarjanje z materiali, ki odražajo lokalne motive, vzorce ali tradicionalne simbole in značilne materiale.

Osnovna šola, 2. vzgojno-izobraževalno obdobje

1. Terenski ogledi

Organizacija terenskih obiskov muzejev, zgodovinskih krajev ali lokalnih skupnosti, da otroci doživijo kulturno dediščino v živo.

Organizirajte ogled lokalnega muzeja, zgodovinskega kraja ali umetniške razstave. Otroci naj pripravijo poročilo o svojih opazovanjih, vključno s tem, kaj so se naučili o kulturni dediščini.

Medpredmetno povezovanje:

Jezik: pisanje poročila.

Umetnost: ocenjevanje umetniških del ali eksponatov.

Zgodovina: razumevanje zgodovinskih kontekstov.

2. Projektno delo

Izvajanje projektov, v katerih otroci raziskujejo lokalno kulturno dediščino, s poudarkom na specifičnih vidikih, kot so zgodovinske zgradbe, tradicionalne obrti ali pomembni dogodki.

Otroci naj izberejo lokalno kulturno znamenitost ali tradicijo in pripravijo projekt, ki vključuje plakate, predstavitve ali modele. Svoj projekt naj predstavijo razredu.

Medpredmetno povezovanje:

Umetnost: ustvarjanje vizualnih elementov projekta.

Matematika: merjenje in modeliranje.

Družboslovje: raziskovanje kulturne dediščine.

3. Pouk z interaktivnimi pripomočki

Uporaba digitalnih orodij, interaktivnih predstavitev ali spletnih virov, ki otrokom omogočajo aktivno sodelovanje pri raziskovanju kulturne dediščine.

Osnovna šola, 3. vzgojno-izobraževalno obdobje

1. Debata in raziskovanje

Izvedba razprav o pomenih kulturne dediščine, v katerih najstniki raziskujejo različne vidike in argumente. Otroci naj izberejo kontroveržno vprašanje, povezano s kulturno dediščino (na primer ohranjanje spomenikov), in izvedejo debato. Nato naj napišejo eseje o svojih stališčih.

Medpredmetno povezovanje:

Jezik: debata in pisanje esejev.

Družboslovje: raziskovanje kulturnih vprašanj.

Umetnost: uporaba umetniških del kot dokazov.

2. Sodelovalno učenje

Skupinsko delo, pri katerem najstniki sodelujejo pri ustvarjanju projektov, raziskav ali razstav, povezanih s kulturno dediščino.

3. Samostojno raziskovanje

Spodbujanje samostojnega raziskovanja, v katerem najstniki izberejo temo, ki jih zanima, in samostojno raziskujejo s pomočjo literature, intervjujev ali terenskih raziskav.

Splošne metode za vse starostne skupine

1. Povezovanje z lokalno skupnostjo

Vključevanje lokalnih strokovnjakov, kulturnih ustanov ali staršev, ki lahko delijo svoje znanje in izkušnje z otroki.

2. Učenje skozi doživljanje

Organizacija dejavnosti, pri kateri otroci lahko dejansko doživijo kulturno dediščino, na primer obisk tradicionalnega festivala ali sodelovanje pri rokodelskih delavnicah.

3. Uporaba tehnologije

Pametna uporaba tehnologije, vključno z virtualnimi ogledi, spletnimi platformami in interaktivnimi aplikacijami, ki lahko izboljšajo in obogatijo poučevanje o kulturni dediščini.

Pripomočki za izvajanje poučevanja o kulturni dediščini

Didaktični kovček za poučevanje o kulturni dediščini

Uporaba didaktičnega kovčka omogoča prilagajanje dejavnosti na podlagi starostne skupine otrok in spodbuja njihovo raziskovanje in razumevanje lokalne kulturne dediščine na ustvarjalen način. Ob tem omogoča lažje razumevanje vrednot kulturne dediščine ter posledično pomaga pri oblikovanju etičnega razmišljanja in medsebojnega spoštovanja.

Didaktični kovček lahko sestavite sami, lahko pa nastaja sproti in skupaj z učenci med raziskovanjem kulturne dediščine. Za lažjo organizacijo smo pripravili nekaj izhodišč kot možnosti za njegovo vsebino.

Vsebina didaktičnega kovčka

1. Igralne karte s kulturno dediščino: fotografije in opisi spomenikov ali tradicionalnih obrti se nalepijo na eno stran, na drugi strani so ime, lokacija in kratek opis spomenika. Karte se lahko uporabijo tudi na sprehodu za prepoznavanje spomenikov v lokalnem okolju.
2. Pripomočki za ustvarjalno pisanje: barvice, flomastri, papir in dnevniki za risanje in pisanje zgodb ali razmišljanj o kulturni dediščini.
3. Sestavljanke z motivom zemljevida lokalnega okolja: zemljevid v obliki sestavljanke, ki vključuje pomembne kulturne spomenike in lokacije.
4. Kartice z vrednotami: ilustrirane kartice z vrednotami, povezanimi s kulturno dediščino (na primer spoštovanje, sodelovanje, ohranjanje).
5. Sestavljanke s citati: sestavljanke, ki vključujejo citate znanih osebnosti o pomenu kulturne dediščine in njenih vrednotah.
6. Majhna skrinja s predmeti: majhna skrinja s simboličnimi predmeti (na primer manjši predmeti), povezanimi z vrednotami dediščine. Če je mogoče, uporabite replike. V lokalnem muzeju lahko prosite, da vam podarijo replike predmetov za vaš projekt. Lahko pa skupaj obiščete muzej, si ga ogledate in z otroki izdelate replike videnih predmetov. Te kasneje uporabite tudi za druge skupine.
7. Makete ali miniaturre tradicionalnih obrti: miniaturre delavnic, orodij, predmetov ali makete, ki prikazujejo postopek tradicionalne obrti v lokalnem okolju.
8. Knjige o kulturni dediščini: knjige, primerne za različne starostne skupine, ki raziskujejo (lokalno) kulturno dediščino. Knjige, ki obravnavajo kulturno dediščino, spoštovanje in druge vrednote v kontekstu kulturne dediščine. To so lahko tudi promocijski materiali lokalnega turističnega združenja, ki praviloma vključujejo tudi podatke o kulturni dediščini in so brezplačni.
9. Digitalna kamera ali pametni telefon: za dokumentiranje dejavnosti in ustvarjanje digitalnih vsebin.
10. Navodila za dejavnosti: podrobna navodila za izvedbo dejavnosti za otroke različnih starostnih skupin.

Navodila za uporabo didaktičnega kovčka

V nadaljevanju smo zapisali nekaj predlogov za različne dejavnosti z uporabo didaktičnega kovčka.

Osnovna šola, 1. vzgojno-izobraževalno obdobje

1. Risanje in barvanje

Otrokom na kratko predstavite nekaj primerov kulturne dediščine. Pokažite jim slike, na kratko razložite, kaj je na sliki in zakaj je pomembno. Otroci naj izberejo en primer in ga narišejo in pobarvajo. Dovolite jim, da sami interpretirajo pomen skozi risbo.

2. Zgodbe s slikami

Pripravite kratek opis enote kulturne dediščine iz lokalnega okolja, sestavite ga v obliki zgodbe. Uporabite resnične podatke (na primer iz registra, literature in podobnih virov) in sestavite kratko zgodbo o lokalni dediščini, iz katere bodo otroci razumeli njen pomen. Nato pa naj otroci z risbami ilustrirajo vašo zgodbo. Tako boste tudi preverili, ali so prepoznali dediščino in kako so razumeli njen pomen.

3. Raziskovanje zvokov

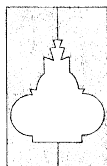
Učitelj sam ali z otroki posname zvoke okolice (na primer zvok trga, cerkvenih zvonov). Otrokom predvajajte zvoke, poskušajo naj jih prepoznati in locirati v okolju ter povezati z virom (na primer cerkveni zvon, središče mesta, zvonik). Dejavnost lahko nadgradite na sprehodu in v prostoru skupaj odkrivajte vire različnih zvokov v okolju. Če s tem korakom začnete raziskovanje zvokov v okolju, lahko s to skupino otrok gostujete v drugi skupini in otroke, ki niso sodelovali pri snemanju, skupaj »testirate«.

4. Risanje in barvanje vrednot

Za začetek se z otroki pogovorite o vrednotah. Lahko preberete zgodbo. Otroci naj izberejo kartico z opisom neke vrednote, jo narišejo ali pobarvajo ter nato delijo svoje izdelke s skupino. Pojasnijo naj, zakaj so izbrali določeno vrednoto in kakšen pomen ima za njih osebno ali za njihovo družino. Na ta način se bodo naučili razmišljati o različnih vrednotah in lažje razumeli pomen kulturne dediščine za lokalno skupnost ali širše.

5. Sestavljanje s citati

Skupinsko sestavljanje puzlov s citati, ki poudarjajo pomen kulturne dediščine, in pogovor o pomenu vsakega citata.

Osnovna šola, 2. vzgojno-izobraževalno obdobje

1. Zemljevid z ugankami

Otroci sestavljajo sestavljanko z motivom zemljevida in nato skupaj naredijo in zapišejo uganke, ki razkrivajo lokacije kulturne dediščine na zemljevidu in v njihovem okolju ali širše (v Sloveniji ali Evropi ...), uganke s skritimi kulturnimi točkami. Ni nujno, da iz zemljevida naredite sestavljanko. Uporabite lahko navaden zemljevid, na katerem otroci poiščejo lokacijo kulturne dediščine. To lahko naredijo v razredu s pomočjo različnih virov ali na sprehodu po mestu, kjer vnašajo lokacije na zemljevid. To dejavnost lahko nadgradite tudi s spletnimi aplikacijami, kot je Teach Out, in povabite še druge učence k iskanju kulturne dediščine z reševanjem ugank in iskanjem fizičnih lokacij v prostoru.

2. Ustvarjalno pisanje

Otrokom predstavite pomembne dogodke, mesta in osebe iz lokalnega okolja. Nato otroke prosite, naj napišejo kratko zgodbo ali pesem o pomembnih dogodkih iz zgodovine lokalne skupnosti. Nalogo lahko nadgradite tako, da jih prosite, naj si predstavljajo, da so živeli v času pomembnega dogodka in poznali pomembno osebnost, lahko pa si zamislijo, da so oni ta pomembna oseba, in zapišejo zgodbico skozi svoje oči. Tako si bodo lažje zapomnili podatke, vi pa boste preverili, kako so dojeli in razumeli pomen dogodka, spomenika ali osebe.

3. Maketa tradicionalne obrti

Uporabite različne materiale iz didaktičnega kovčka za izdelavo makete, ki prikazuje postopek tradicionalne obrti (na primer lončarstvo, tkanje) ali delavnico in značilna orodja. Kot uvod v to dejavnost lahko otrokom pokažete slike ali filme obrtnikov, delavnic in končnih izdelkov. Nato se pogovorite o sami obrti, ali jo poznajo, ali še obstaja, katere spretnosti in znanja so imeli obrtniki, s katerimi materiali so delali, kje so te materiale pridobili. Na koncu pa iz različnih materialov, ki jih imate na razpolago, skupaj izdelajte maketo obrtniške delavnice ali maketo, ki prikazuje različne korake, od pridobivanja materialov do izdelave končnega izdelka in njegove uporabe. Na primer: nabiranje gline, priprava in oblikovanje gline, izdelava posode, žganje posode, prodaja, uporaba posode.

4. Pisanje dnevnika

Otroci naj v dnevnik zapišejo, kako se vrednote kulturne dediščine odražajo v njihovem vsakdanjem življenju. Pisanje dnevnika lahko traja en teden ali dlje. Pomembno je, da pred začetkom pisanja določite temo, ki ji bodo posvetili pozornost in jo spremljali v vsakdanjem življenju, na primer raba jezika v domačem okolju ali tradicionalna kulinarika. Lahko pišejo o pomenu, ki ga ima kulturna dediščina v njihovi skupnosti. Vsak teden se pogovorite o njihovih opažanjih.

5. Izdelava »osebne« dediščinske skrinje

Vsak otrok naj premisli, kaj bi lahko predstavljalo njegovo osebno ali družinsko dediščino. Zapiše naj svoje misli in poudari, zakaj je neki predmet, zgodba, družinski član pomemben za njega ali njegovo družino. Nato naj izdelava svojo »majhno skrinjo« s predmeti, ki predstavljajo njegove različne vrednote. Ni nujno, da otrok v skrinjo shrani predmete. Uporabi lahko nadomestne pripomočke, kot so zemljevidi, in na njih označi pomembne lokacije v mestu ali izdelava kartice in na eni strani zapiše ali nariše predmet, dogodek, besedo ali ime osebe, na drugi pa razloži, zakaj je to njegova ali družinska dediščina.

Osnovna šola, 3. vzgojno-izobraževalno obdobje

1. Fotografski projekt

Uporabite fotoaparata ali kamero (danes lahko tudi mobilni telefon) za fotografiranje in snemanje kulturne dediščine in ustvarjanje fotografskega projekta. Za uvod v dejavnost se pogovorite o značilni kulturni dediščini lokalnega okolja. Ni nujno, da gre za snovno dediščino. Lahko se pogovorite o značilnosti lokalnega narečja, o starih ali posebnih besedah, ki se uporabljajo v lokalnem okolju. Kot temo lahko izberete tudi lokalne pravljice ali morda delo znanega lokalnega pisatelja. Lahko se usmerite v lokalno kulinariko. V vsakem primeru izberite dejavnost, ki je izvedljiva v vašem lokalnem okolju ali za katero ni treba zapustiti šole. Če boste raziskovali jezik in njegove značilnosti nekoč in danes ali pravljice, ki jih poznajo otroci, ali lokalne pregovore, boste lahko vse posneli s kamero ali fotoaparatom. Če boste le fotografirali, lahko naredite posterje, zapišete vsebino in zraven prilepite sliko pripovedovalca oziroma otroka, ki je bil vir zapisanih besed. V nekaterih primerih in v določenih okoljih boste na ta način zabeležili tudi obstoj multikulturnega elementa v razredu, kar je dobro izhodišče za nadgradnjo dejavnosti na temo medsebojnega spoštovanja in tudi pozitivnega odnosa do svoje in tuje dediščine.

2. Digitalno pisanje dnevnika – bloga

Pisanje spletnega bloga, ki dokumentira raziskovanje kulturne dediščine, in deljenje na družbenih omrežjih. Na podlagi vsebine didaktičnega kovčka, kot so slike in knjige, razvijete zanimanje otrok za raziskovanje lokalne kulturne dediščine. Delo lahko poteka v skupinah. Otroci se v skupini pogovorijo o kulturni dediščini, ugotovijo, kakšen je njen pomen, kaj se iz nje naučijo, in skupaj pripravijo tekst, ki ga objavijo v spletnem blogu. Na ta način se bodo naučili tudi pisati strnjeno besedilo, ga urediti in objaviti na spletu.

3. Interaktivne predstavitve

Ustvarjanje interaktivnih predstavitev o pomembnih vidikih kulturne dediščine v obliki diapozitivov, videov ali virtualnih izletov, ki jih objavite na spletni strani šole.

Digitalni pripomočki za poučevanje o kulturni dediščini

Digitalne tehnologije ponujajo nove priložnosti za ohranjanje kulturnih vsebin in večjo dostopnost kulturne dediščine javnosti. Muzeji in kulturne organizacije, ki sprejemajo tehnologijo, lahko ponudijo inovativne izkušnje obiskovalcem, hkrati pa omogočijo javnosti dostop do razstav na daljavo in ogled gradiva, ki sicer ni na ogled. Podobne dejavnosti se lahko izvajajo tudi v okviru izvedbe dnevov dejavnosti v osnovni šoli. V nadaljevanju v nekaj sklopih predstavljamo digitalne pripomočke oziroma platforme za tovrstne dejavnosti, ki ponujajo priložnosti za kreativno izražanje, pripovedovanje zgodb in razvoj digitalne pismenosti. Preden izberete platformo, upoštevajte starostno skupino, kompleksnost projekta in posebne značilnosti, ki jih zahteva projekt. Vedno se prepričajte, da je izbrano orodje v skladu s standardi zasebnosti in varnosti otrok na spletu.

V nadaljevanju navajamo nekaj platform, primernih za različne starostne skupine.

Virtualne razstave

Ustvarjanje virtualnih razstav je lahko zanimiva in poučna dejavnost. Več spletnih orodij otrokom omogoča, da svoje delo predstavijo na vizualno privlačen in interaktiven način.

1. Google Diapozitivi

<https://www.google.com/intl/sl/slides/about>

Starostna skupina: vse starosti, zlasti 2. in 3. vzgojno-izobraževalno obdobje.

Lastnosti: vmesnik za prosojnice, enostaven za uporabo. Integracija besedila, slik in multimedije. Funkcije sodelovanja za skupinske projekte. Lahko se deli z drugimi za spletni ogled.

2. Canva

https://www.canva.com/sl_si

Starostna skupina: 2. in 3. vzgojno-izobraževalno obdobje.

Lastnosti: vmesnik za oblikovanje povleci in spusti. Predloge za predstavitve, plakate in infografike. Dostop do knjižnice slik in grafik. Funkcije sodelovanja za skupinske projekte.

3. Padlet

<https://padlet.com>

Starostna skupina: vse starosti.

Lastnosti: virtualni zid, na katerega lahko učenci dodajajo vsebino. Podpira besedilo, slike, videe in povezave. Funkcije sodelovanja za skupinske projekte. Uporabniku prijazen in dostopen vmesnik.

4. Genially

<https://app.genial.ly>

Starostna skupina: 2. in 3. vzgojno-izobraževalno obdobje.

Lastnosti: interaktivne multimedijske predstavitve. Predloge za različne namene, vključno z razstavami. Vdelava videoposnetkov, kvizov in drugih interaktivnih elementov. Funkcije sodelovanja za skupinske projekte.

5. Buncee

<https://app.edu.buncee.com>

Starostna skupina: 1. in 2. vzgojno-izobraževalno obdobje.

Lastnosti: platforma za ustvarjanje večpredstavnosti. Vmesnik povleci in spusti za dodajanje elementov. Predloge za ustvarjanje interaktivnih predstavitev. Funkcije sodelovanja za skupinske projekte.

6. Sway

<https://sway.cloud.microsoft/education/?omkt=en-GB>

Starostna skupina: 2. in 3. vzgojno-izobraževalno obdobje.

Lastnosti: predstavitvena platforma s sodobnim dizajnom. Enostavna integracija besedila, slik in multimedije.

Funkcije sodelovanja za skupinske projekte. Lahko se deli na spletu za ogled.

7. ThingLink

<https://www.thinglink.com>

Starostna skupina: 2. in 3. vzgojno-izobraževalno obdobje.

Lastnosti: interaktivne slike z vročimi točkami, ki jih je mogoče klikniti. Podpira dodajanje povezav, videoposnetkov in druge večpredstavnosti. Primerno za ustvarjanje interaktivnih eksponatov ali ogledov.

Lahko se vgradi na spletna mesta ali deli v spletu.

8. Storyboard That

<https://www.storyboardthat.com>

Starostna skupina: 1. in 2. vzgojno-izobraževalno obdobje.

Lastnosti: orodje za ustvarjanje snemalne knjige. Predloge za vizualno pripovedovanje zgodb. Vmesnik povleci in spusti s prilagodljivimi liki in prizori. Primerno za ustvarjanje pripovedi znotraj razstave.

Virtualne knjige

Ustvarjanje virtualnih knjig je lahko zabavna in poučna dejavnost za otroke. Več spletnih orodij ponuja uporabniku prijazne platforme za oblikovanje in skupno rabo virtualnih knjig.

1. Book Creator

<https://bookcreator.com>

Starostna skupina: vse starosti.

Lastnosti: preprost vmesnik povleci in spusti. Podpira besedilo, slike, zvok in video. Ponuja široko paleto možnosti prilaganja. Omogoča objavo in skupno rabo na spletu.

2. StoryJumper

<https://www.storyjumper.com>

Starostna skupina: 1. in 2. vzgojno-izobraževalno obdobje.

Lastnosti: enostavna platforma za ustvarjanje knjig. Zagotavlja knjižnico slik ali omogoča uporabnikom, da naložijo svoje. Omogoča spletno skupno rabo in možnosti tiskanja. Podpira skupno ustvarjanje knjig.

3. Storybird

<https://storybird.com>

Starostna skupina: 1. in 2. vzgojno-izobraževalno obdobje.

Lastnosti: platforma za sodelovalno pripovedovanje zgodb. Ponuja vodeno umetniško delo za ilustracije. Uporabniki lahko ustvarjajo lastne zgodbe ali sodelujejo v izzivih. Omogoča spletno objavo in skupno rabo.

4. Tikatok

<https://edshelf.com/tool/tikatok>

Starostna skupina: 1. in 2. vzgojno-izobraževalno obdobje.

Lastnosti: preprosto orodje za ustvarjanje knjig. Zagotavlja različna ozadja in like. Omogoča skupne projekte. Knjige je mogoče deliti na spletu ali natisniti.

5. Scrivener (Scrivener za otroke)

<https://www.literatureandlatte.com/scrivener/overview>

Starostna skupina: 2. in 3. vzgojno-izobraževalno obdobje.

Lastnosti: obsežno orodje za pisanje in urejanje. Primerno za daljše in kompleksnejše zgodbe. Ponuja organizacijske pripomočke za strukturiranje procesa pisanja. Omogoča izvoz v različne formate.

6. StoryMaker

<https://www.abcya.com/games/storymaker>

Starostna skupina: 1. in 2. vzgojno-izobraževalno obdobje.

Lastnosti: platforma, ki temelji na aplikaciji za ustvarjanje zgodb. Preprost vmesnik povleci in spusti. Omogoča dodajanje besedila, slik in glasovnih posnetkov. Primerno za ustvarjanje interaktivnih pripovedi.

7. WriteReader

<https://www.writereader.com>

Starostna skupina: 1. in 2. vzgojno-izobraževalno obdobje.

Lastnosti: osredotoča se na pomoč otrokom pri učenju branja in pisanja. Podpira ustvarjanje preprostih knjig. Ponuja orodja za izgovarjavo in ustvarjanje besedišča. Omogoča spletno deljenje.

8. StoryKit

<https://storykit.io>

Starostna skupina: 1. in 2. vzgojno-izobraževalno obdobje

Lastnosti: aplikacija za ustvarjanje elektronskih snemalnih knjig. Omogoča dodajanje besedila, slik in risb. Podpira zvočno snemanje za pripovedovanje. Knjige je mogoče deliti na spletu.

Interaktivne virtualne knjige

Ustvarjanje interaktivnih knjig je lahko privlačen način, da se otroci vključijo v digitalno pripovedovanje zgodb. Tukaj je nekaj spletnih orodij, ki otrokom omogočajo izdelavo interaktivnih knjig.

1. Book Creator

<https://bookcreator.com>

Starostna skupina: vse starosti.

Lastnosti: uporabniku prijazna platforma za ustvarjanje interaktivnih knjig. Podpira multimedijske elemente, kot so besedilo, slike, zvok in video. Omogoča dodajanje hiperpovezav in interaktivnih gumbov. Primerno za različne izobraževalne projekte in kreativno pripovedovanje.

2. Knjižnica TumbleBook

<https://www.tumblebooklibrary.com>

Starostna skupina: 1. vzgojno-izobraževalno obdobje.

Lastnosti: knjižnica animiranih, govorečih slikanic. Interaktivni kvizi in igre, povezane s knjigami. Podpira razvoj pismenosti s funkcijami za branje. Idealno za zgodnje bralce.

3. StoryJumper

<https://www.storyjumper.com>

Starostna skupina: 1. in 2. vzgojno-izobraževalno obdobje

Lastnosti: uporabniku prijazna platforma za ustvarjanje in objavljanje interaktivnih knjig. Omogoča dodajanje interaktivnih elementov, kot so povezave, ki jih je mogoče klikniti. Podpira skupinsko ustvarjanje knjig. Knjige je mogoče brati na spletu z interaktivnimi funkcijami.

4. Buncee

<https://app.edu.buncee.com>

Starostna skupina: 1. in 2. vzgojno-izobraževalno obdobje.

Lastnosti: multimedijška platforma za ustvarjanje interaktivnih predstavitev. Podpira oblikovanje povleci in spusti s slikami, videoposnetki in besedilom. Omogoča dodajanje hiperpovezav in interaktivnih elementov. Primerno za ustvarjanje vizualno privlačnih in interaktivnih projektov.

5. Genially

<https://app.genial.ly>

Starostna skupina: 2. in 3. vzgojno-izobraževalno obdobje.

Lastnosti: platforma za ustvarjanje interaktivnih predstavitev, infografik in še več. Podpira multimedijske elemente, animacije in interaktivnost. Idealna za ustvarjanje vizualno privlačnih in interaktivnih vsebin. Primerno za različne izobraževalne projekte.

6. Scratch (ScratchJr za mlajše otroke)

<https://scratch.mit.edu>

<https://www.scratchjr.org>

Starostna skupina: 1. in 2. vzgojno-izobraževalno obdobje.

Lastnosti: vizualni programski jezik za ustvarjanje interaktivnih zgodb, iger in animacij. Otrokom omogoča dodajanje interaktivnih elementov s kodirnimi bloki. Podpira ustvarjalnost in sposobnost reševanja problemov. Ponuja preprostejšo različico, imenovano ScratchJr, za mlajše otroke.

7. Sway

<https://sway.cloud.microsoft>

Starostna skupina: 2. in 3. vzgojno-izobraževalno obdobje

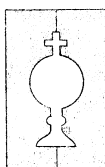
Lastnosti: predstavitvena platforma s sodobnim dizajnom. Omogoča ustvarjanje interaktivnih in vizualno privlačnih predstavitev. Podpira vdelavo multimedijskih elementov in hiperpovezav. Lahko se deli na spletu za interaktivni ogled.

8. ThingLink

<https://www.thinglink.com>

Starostna skupina: 2. in 3. vzgojno-izobraževalno obdobje.

Lastnosti: platforma za ustvarjanje interaktivnih slik z vročimi točkami, ki jih je mogoče klikniti. Podpira dodajanje povezav, videoposnetkov in drugih multimedijskih elementov. Idealno za ustvarjanje interaktivnih eksponatov ali zgodb. Lahko se vgradi na spletna mesta za skupno rabo.

Interaktivne igre

Ustvarjanje interaktivnih iger je lahko dober način, da se otroci spoznajo s tehnologijo ter povečajo svojo ustvarjalnost in sposobnost reševanja problemov.

1. Scratch

<https://scratch.mit.edu>

<https://www.scratchjr.org>

Starostna skupina: 1. in 2. vzgojno-izobraževalno obdobje.

Lastnosti: vizualni programski jezik za ustvarjanje iger, animacij in interaktivnih zgodb. Kodirni bloki povleci in spusti olajšajo delo začetnikom. Spletna skupnost za skupno rabo in ustvarjanje projektov. Spodbuja logično razmišljanje in ustvarjalnost.

2. Kodu Game Lab

<http://www.kodugamelab.com>

Starostna skupina: 2. in 3. vzgojno-izobraževalno obdobje.

Lastnosti: vizualni programski jezik, zasnovan za razvoj iger. Tridimenzionalno igralno okolje s preprostim vmesnikom. Idealno za ustvarjanje interaktivnih iger z liki, pokrajinami in cilji. Primerno za uvajanje osnovnih konceptov programiranja.

3. GameSalad

<https://gamesalad.com>

Starostna skupina: 2. in 3. vzgojno-izobraževalno obdobje.

Lastnosti: platforma za razvoj iger povleci in spusti. Omogoča ustvarjanje 2D- in preprostih 3D-iger. Za osnovni razvoj igre niso potrebne veščine kodiranja. Podpira objavlanje iger za različne platforme.

Kulturna dediščina v učnih načrtih

Potreba po povezovanju z vsebinami učnih načrtov

Zaradi izgubljanja lokalne identitete, ki se kaže predvsem v grajenem urbanem prostoru (nepremična dediščina naglo izginja, nadomeščajo jo neznačilno oblikovane novogradnje, tipologija se izgublja), krajinskem prostoru (izginjanje vrtov, zelenih površin v mestih, degradacija naravnih okolij) in tudi v izginjanju tradicionalnih znanj, veščin in spretnosti (izginjanje nesnovne dediščine), je izjemnega pomena privzgojitev pozitivnega odnosa do kulturne dediščine tudi skozi obvezne učne vsebine zdajšnjih učnih načrtov posameznih predmetov v osnovnih šolah. Z analizami učnih načrtov in dnevov dejavnosti smo pokazali, da se osnovnošolski predmeti lahko izjemno uspešno povezujejo prav na področju kulturne dediščine, saj ta povezuje tako naravoslovno-tehnična znanja, vezana na vsebine iz matematike, naravoslovja, tehnike in tehnologije ter drugih, kakor tudi vsebine iz družboslovnih predmetov, predvsem likovne in glasbene umetnosti, zgodovine, geografije, gospodinjstva, slovenščine in tujih jezikov. Učenci se posredno, a na inovativen način naučijo prepoznavanja, razumevanja in spoštovanja ter uporabe kulturne dediščine. Ob tem velja omeniti podoben projekt dobre prakse s področja ekologije, ki je bil izveden pred leti. To je projekt učenja recikliranja, pri katerem so učitelji prejeli smernice in navodila, usposabljanja, priročnike, predloge ipd., s pomočjo katerih so nato učence poučevali o pravilnem ravnanju z odpadki. Rezultat je bil vsekakor veliko bolj spoštljiv odnos do okolja, razumevanje trajnostnega razvoja in prenos teh privzgojenih znanj na širšo družino otrok ter njihovo okolico. Podobno želimo aplicirati za kulturno dediščino.

Na podlagi opravljenih analiz je prikazano, da je kulturna dediščina že prisotna v osnovnošolskem kurikulumu, vendar kot omejena vsebina, vezana na obdobje preteklosti, brez poudarka na uporabnosti tudi v sedanjosti. Obenem kurikulum ne spodbuja načrtno potrebnih znanj za prenovo, kar dolgoročno lahko privede do izgube interesa za obnavljanje in nezanimanja za specializirane tehnične poklice. Kljub omejitvam poseganja in težavam pri posodabljanju učnih načrtov obstajajo številne možnosti za vključevanje dediščine na različnih ravneh, kar dokazujemo z izdelanim gradivom: predvsem kot podporno področje za obvezne vsebine zdajšnjega kurikuluma (kar kot prvo podajajo izdelani priročniki po vzgojno-izobraževalnih obdobjih), oblikovanje dnevov dejavnosti (v četrtem priročniku), opisani didaktični pripomočki za vključitev v zdajšnje učne načrte in dodatne dejavnosti v okviru interesnih dejavnosti kot nadgradnja predlaganih učnih sklopov.

Izvedena je bila podrobna analiza vsebin in ur veljavnih učnih načrtov v osnovni šoli in eventualno novo nastajajočih učnih načrtov (oziroma načrtov v prenovi) najmanj naslednjih predmetov: likovna umetnost, slovenščina, družba, spoznavanje okolja, geografija, zgodovina, tehnika in tehnologija, državljanska in domovinska vzgoja ter etika, gospodinjstvo, glasbena umetnost in izbirni predmet etnologija – kulturna dediščina. Glede na široko zastavljene vsebine, ki sodijo med kulturno dediščino in odražajo človekovo življenje v vseh njegovih aspektih in vseh časih, smo se odločili preveriti možnosti za vključevanje vsebin kulturne dediščine tudi pri predmetih, ki se praviloma z njo ne povezujejo, na primer fiziki, matematiki in športu. Posvetovalna skupina je predlagala še razširitev na tuji jezik – angleščino.

Pregledan je bil »predmetnik za osnovne šole«, ki predstavlja strateški del načrtovanja poučevanja v osnovni šoli ter izvedbene dokumente »učnih načrtov« navedenih predmetov; navedeni dokumenti so javno objavljeni na spletni strani Ministrstva za vzgojo in izobraževanje.

Cilji analize učnih načrtov so bili usmerjeni na:

- obvezne učne predmete,
- medpredmetno povezovanje tako horizontalno kot vertikalno,
- celostni pregled in usmeritev vsebin po vseh treh vzgojno-izobraževalnih obdobjih,

- dostopnost v učilnici in izven ter na daljavo,
- obstoječe dobre prakse: prilagoditev in nadgradnja,
- preveritev morebitnih posodobitev učnih načrtov ter vsebine novih usmeritev,
- digitalizacija (možnost poučevanja v učilnici in na daljavo).

Način dela je obsegal:

- pregled obveznih vsebin učnih načrtov posameznih predmetov in ciljev (v omenjenem dokumentu),
- izbiro ustreznih vsebin za implementacijo na področje kulturne dediščine,
- možnosti medpredmetnega povezovanja,
- določitev obstoječih metod poučevanja in možnosti nadgradnje ter preučitev didaktičnih priporočil.

Cilj analize je bil podrobno pregledati predvsem izbrane obvezne učne predmete in njihove vsebine, predvsem zaradi ustreznosti sistemskim zahtevam in doseganja poenotene implementacije kulturne dediščine za vso Slovenijo na enak način. Analiza s preglednico sestavin posameznih sklopov nudi vpogled v smiselno stopnjevanje in nadgradnjo.

Ustrezne vsebine smo izbrali na podlagi primernih sklopov vsebin, terminov, ki se lahko povezujejo ali se celo direktno nanašajo na področje kulturne dediščine, in jih predstavili kot opisan tabelarični pripomoček pri izdelavi učnih priprav v nadaljevanju. Analizo smo razdelili v sklope po treh vzgojno-izobraževalnih obdobjih; tako so izdelane tudi učne priprave v nadaljevanju. Pregledali smo obstoječe učne metode in predlagali nadgradnjo, predvsem s poudarkom na multidisciplinarnosti oziroma medpredmetnosti brez podvajanja, fleksibilnosti in interpretaciji na različnih področjih, z namenom podpore celostnega razvoja učenca (pridobivanja znanja in izkušenj, tudi s pomočjo igrifikacije, razvijanja tradicionalnih veščin in spretnosti, oblikovanja kritičnega mišljenja ter pozitivnega odnosa, spoštovanja do dediščine). Pregledali smo tudi didaktična priporočila v posameznih učnih načrtih in izhodišča za prenovu učnih načrtov v osnovni šoli in gimnaziji. Na teh temeljih smo pripravili osnovni obrazec za učno pripravo pri likovni umetnosti, ki je zaradi načina poučevanja, kompleksnosti priprave in izvedbe pouka eden najbolj specifičnih predmetov in zaradi časovne zahtevnosti izvedbe učne ure dlje trajajoč.

Analiza učnih načrtov

Učni načrti, ki jih pripravlja Strokovni svet Republike Slovenije za izobraževanje, obsegajo napotke in navodila za izvajanje pouka posameznih predmetov v vseh devetih razredih osnovne šole. Poleg snovi, ki jo morajo v posameznem razredu usvojiti učenci, predlagajo tudi najrazličnejše oblike poučevanja, ki naredijo pouk bolj raznolik in zanimiv. Poseben poudarek je na eksperimentalnem in problemskem učenju v višjih razredih osnovne šole.

Učni načrti so razdeljeni po posameznih predmetih, s specifičnimi vsebinami in določenimi specifičnimi cilji (kognitivni, afektivni in tudi psihomotorični). V analizi smo dali poudarek nekaterim (splošnim) skupnim ciljem, izraženih pri več analiziranih predmetih, predvsem kognitivnim in afektivnim, na primer: razumevanje, zavedanje, poznavanje, razvijanje družbene komunikacijske in raziskovalne spretnosti ter samih sposobnosti in veščin, razvijanje stališč in vrednot, strategije vseživljenjskega učenja, kulturne zavesti in izražanja ter skladno s svojimi zmožnostmi razvijanje sposobnosti opazovanja, prostorske predstavljalnosti in vizualizacije, privzganje spoštljivega, pozitivnega in odgovornega odnosa do okolja in narave, razvijanje pripadnosti, identitete, pridobivanje zavesti o neločljivi povezanosti posameznika, družbe in okolja, razvijanje kritičnega razmišljanja, zavedanja o soodgovornosti, sposobnosti za prepoznavanje in razumevanje okoljske (dediščinske) problematike, aktivno sodelovanje pri razreševanju in trajnostnem oziroma sonaravnem razvoju. Na podlagi pregledanih učnih predmetov se določeni izbrani predmeti izvajajo celotno osnovnošolsko izobraževanje

(likovna umetnost, glasbena in šport, slovenščina, matematika, angleščina), večina pa le v dveh (spoznavanje družbe, fizika, gospodinjstvo, etnologija, državljska in domovinska vzgoja in etika, naravoslovje in tehnika) ali treh (tehnika in etnologija, spoznavanje okolja) zaporednih razredih. V štirih zaporednih letih se učenci srečajo z zgodovino in geografijo. Poudarek je na predmetih, ki se jih v zdajšnjih učnih načrtih že povezuje s kulturno dediščino neposredno (glede na določene obvezne vsebine) ali posredno (prek posebnih vsebin, tematskih, na primer Plečnikovo leto pri zgodovini, natečaji, kot je Po Fabianijevih poteh, pri likovni umetnosti ...). Analiza vsebin učnih načrtov izbranih osnovnošolskih predmetov je pokazala, da je največ pojmov, ki so povezljivi s kulturno dediščino, pri predmetu likovna umetnost, ki poteka celotno osnovnošolsko izobraževanje. Likovna umetnost v vseh razredih in na vseh likovnih področjih (risanje, slikanje, kiparstvo, grafika in arhitektura) obravnava vsebine, povezane z dediščino, zato je obenem najprimernejša za interpretiranje tega področja. Vsebine se smiselno nadgrajujejo in prenašajo iz prejšnjega razreda v naslednjega, zato je mogoče učne priprave nadgrajevati ali z minimalnimi spremembami prenašati na drugo likovno področje. Likovna umetnost se največkrat medpredmetno povezuje, saj nemalokrat služi kot orodje za interpretacijo manj nazornih vsebin drugih predmetov (na primer risanje za potrebe matematičnih operacij ipd.). Predmet je zelo primeren za razlago o vseh zvrsteh kulturne dediščine.

Kulturna dediščina je zelo povezljiva tudi z vsebinami učnega načrta matematike. Ta obravnava podobne pojme/termine kot likovna umetnost; učenci se spoznavaajo z dvodimenzionalnim prostorom, liki, ploščinami, površinami, nato s tridimenzionalnostjo in telesi, plašči, prostorninami, vzorci, zrcaljenjem, razmerji, deli celote, simetrijo/asimetrijo ... torej pojmi, ki jih pozna tudi kulturna dediščina. Enako velja za predmet fizika, ki ga učenci spoznavaajo v zadnjih dveh razredih osnovne šole. Matematika je zelo primerna za razlago o stavbni dediščini, arheoloških najdiščih in naselbinski dediščini, predmet fizika pa glede na obravnavane sklope za stavbno dediščino.

Predmeti spoznavanje okolja, družba in geografija si sledijo in nadgradijo prejšnje vsebine s kompleksnejšimi. Zato so v tabeli združeni, saj se smiselno povezujejo, čeprav posamezni predmet traja le dve ali tri zaporedna leta. Pri teh predmetih učenci spoznavaajo značilnosti naravnega in grajenega okolja, pokrajinske značilnosti, gradiva, orodja, materiale, ljudi v prostoru, učijo se prostorske orientacije, branja in izdelovanja kart ter načrtov, spoznavaajo lokalno in svetovno dediščino. Predmeti so zelo primerni za razlago o naselbinski dediščini in kulturni krajini.

Predmet zgodovina učenci spoznajo šele v zadnjih štirih razredih; tesno je povezana z razlago o zgodovinskih obdobjih, ki se lahko nadgradijo z umetnostnozgodovinskimi ter značilnostmi bivanja in gradnje. Zgodovina je primerna za medpredmetno povezavo – predvsem z likovno umetnostjo, etnologijo, geografijo – in za razlago s področjem vseh zvrsti kulturne dediščine, tako materialne, nepremične in premične (med do sedaj izpostavljenimi je ta primeren za povezovanje s področjem memorialne in tehnične dediščine) kot nesnovne dediščine.

V nadaljevanju so navedeni grobi povzetki učnih načrtov referenčnih in dodatnih predmetov; za lažje razumevanje vsebin posameznega predmeta je treba ob tem spremljati tabelarični prikaz analize učnih vsebin referenčnih in dodatnih predmetov. Tabelarični prikaz je obenem tudi predlog izbora predmetov, ki skozi predpisane vsebine dosegaajo pretežno vse tri nacionalno začrtane cilje (kognitivne, afektivne in psihomotorične). V posameznem stolpcu je tako mogoče najti termine oziroma posamezne učne vsebine, ki se bolj ali manj ponovijo oziroma se jih lahko medpredmetno poveže. Poglejmo primer za 5. razred, v katerem je v veljavnem učnem načrtu določen termin »simetrija/asimetrija« oziroma »ravnovesja/neravnovesja«. Kot je razvidno, se ob obravnavi tega termina medpredmetno lahko povezuje naslednje predmete: likovno umetnost (na več likovnih področjih), naravoslovje in tehniko, matematiko, šport in glasbeno umetnost. Pojem se lahko enostavno interpretira na področje kulturne dediščine – predvsem stavbno dediščino: umeščanje arhitekturnih elementov, oblike likov, razmerja, oblikovanje fasad, tlorisov objektov, grajenih prostorskih ureditev (deli naselja, mesta ...), krajinskih ureditev itd.

	1. r	2. r	3. r	
Izbrani obravnavani predmeti v posameznem letniku	risanje	<ul style="list-style-type: none"> točka/pika linija/črta 	<ul style="list-style-type: none"> oblika, velikost oblik vrste linij: ravna, ukrivljena, lomljena, kratka, dolga, vodoravna, navpična, poševna 	<ul style="list-style-type: none"> sklenjena/nesklenjena, tekstura oblik oblika z linearnimi in točkovnimi teksturami, razporejanje oblik, format
	slikanje	<ul style="list-style-type: none"> barva, ploskev svetlo/temno 	<ul style="list-style-type: none"> barvna ploskev, primarne/sekundarne barve svetlo/temno, svetlitev/temnitev 	<ul style="list-style-type: none"> barvna ploskev in barvna linija; primarne/sekundarne/terciarne barve razporejanje barvnih ploskev v sliki
	grafika	<ul style="list-style-type: none"> odtis 	<ul style="list-style-type: none"> linija/ploskev v grafiki, matrica 	<ul style="list-style-type: none"> šablonski tisk/monotipija, ročno/strojno odtiskovanje, umetniška/reproduktivna grafika
	kiparstvo	<ul style="list-style-type: none"> gnetenje/kip 	<ul style="list-style-type: none"> razgiban kip/statičen, gradnja kipa 	<ul style="list-style-type: none"> volumen, votel/poln
	arhitektura	<ul style="list-style-type: none"> prostor, zunaj/znotraj spredaj/zadaj/levo/desno/ravno/poševno... 	<ul style="list-style-type: none"> arhitektura/arhitekt, oblika prostora: oglat, zaobljen, velikost prostorov gradbeni materiali: kamen, opeka, beton, kovina, les, steklo 	<ul style="list-style-type: none"> notranji/zunanji prostor, razporeditev oprema notranjega prostora/zunanjega prostora
Spoznavanje okolja (SPO)	čas	<ul style="list-style-type: none"> življenje v preteklosti, drugačno: bivanje, prehrana, obleka, delo, prevoz; časovno raziskujejo, dogodki in letnih časih, časovni potek dogodkov, časovni trak 	<ul style="list-style-type: none"> možnost orientacije v okolju, značilnosti domačega kraja ali soseske, različnost pokrajin, geografsko okolje, orientacija v prostoru, domači kraj, hribovje, dolina, reka, potok... 	<ul style="list-style-type: none"> vrste naselij, spoznanja o drugačnih pokrajinah, uporaba skic in zemljevidov, smeri neba
	prostor	<ul style="list-style-type: none"> okolica šole in poti, pojmi za pokrajinske značilnosti: zadaj, spredaj, levo, desno, zgoraj, spodaj 	<ul style="list-style-type: none"> možnost orientacije v okolju, značilnosti domačega kraja ali soseske, različnost pokrajin, geografsko okolje, orientacija v prostoru, domači kraj, hribovje, dolina, reka, potok... 	<ul style="list-style-type: none"> vrste naselij, spoznanja o drugačnih pokrajinah, uporaba skic in zemljevidov, smeri neba
	snovi	<ul style="list-style-type: none"> obstoj različnih snovi/gradiv, orodij in obdelovalnih postopkov 		
	živa bitja	<ul style="list-style-type: none"> opisati značilna okolja v Sloveniji (park, gozd, polje...) 		
	okolje	<ul style="list-style-type: none"> varovanje in ohranjanje naravnega okolja, urejanje okolja 		
	gibanje	<ul style="list-style-type: none"> ravnovesje opisati/stanje mirovanja 		
Matematika (MAT)	1. r	2. r	3. r	
	<ul style="list-style-type: none"> orientacija v prostoru in ravnini (položaji nad/pod, zgoraj/spodaj, desno/levo); telesa, liki, črte; dolžina masa, prostornina; naravna števila do 20 in 0; relacije, pušični prikaz; vzorci (zaprti, odprti) 	<ul style="list-style-type: none"> orientacija v prostoru in ravnini: mreže in poti; telesa, liki, črte, točke; simetrija; dolžina (m, cm), masa (kg), prostornina (l); naravna števila do 100 in 0; deli celote: polovica, tretjina, četrtina; relacije, pušični prikaz; vzorci (zaprti, odprti) 	<ul style="list-style-type: none"> orientacija v prostoru in ravnini: mreže in načrti (položaji navpično, vodoravno); telesa, liki, skladnost likov, razdalja med točkama; simetrija; dolžina (m, dm, cm), masa (kg, dkg), prostornina (l, dl), čas (dan, teden, ura, minuta); naravna števila do 1000; deli celote; relacije, pušični prikaz; vzorci (zaprti, odprti) 	
Slovenščina (SLO)	1. r	2. r	3. r	
	<ul style="list-style-type: none"> pesem, pravljica, naslov, pesnik, pesnica, pisatelj, pisateljica, ilustrator, ilustratorica, slikanica, strip, rima, kitica, igravec, igralka, oder, igra (lutkovna), odlomek, pripoved, književna oseba, književno dogajanje, gledališče, film, risanka; asociogram - slikanje z besedami, strip 			
Šport (ŠPO)	1. r	2. r	3. r	
	<ul style="list-style-type: none"> smeri, ravnovesje, enakomeren/neenakomeren ritem (gibanja) ob glasbeni spremljavi, gibalni vzorci, ljudski plesi, igre, preprosti ljudski plesi, običaji na Slovenskem, geografske značilnosti, naravo znanstveno ozaveščanje, varovanje okolja, merske enote 			
Angleški jezik (ANGL)	1. r	2. r	3. r	
	<ul style="list-style-type: none"> prostor, dejavnosti, poklici, ulica, vas, mesto, naravni pojavi, moja država: geografske, zgodovinske, kulturne in etnografske značilnosti, kulturna dediščina 			
Glasbena umetnost (GUM)	1. r	2. r	3. r	
	<ul style="list-style-type: none"> ljudski instrumenti/pesmi, dobre medpredmetne povezave: likovna umetnost (umetnik, barva, lik, črta, pika, celota, deli celote, oblika, ponavljanje, večji - manjši, različen - enak, enakomerno - neenakomerno, nizanje, ritem, prostor, trd, mehak, hrapav, gladek), spoznavanje okolja (kulturni prazniki, zvok, zvočila, zvoki okolja, ljudski plesi in običaji, celota in deli celote, sedanjost - preteklost, različno - enako), matematika (lik, črte, točke, celota, deli celote, vzorec, krajši - daljši, prej - potem, naravna) števila, racionalna števila 			

Preglednica prikazuje nekatere najbolj povezljive termine iz veljavnih učnih načrtov obravnavanih predmetov za interpretacijo na področju kulturne dediščine in možnosti medpredmetnega povezovanja.

Izvedba učnih ur na področju kulturne dediščine

Predstavljenih je šest osnutkov učnih priprav, ki pomenijo možna izhodišča in z njimi povezane scenarije izvedbe učnih ur za prvo vzgojno-izobraževalno obdobje. Učne priprave so zasnovane fleksibilno in so zgolj možna izhodišča poučevanja; zamišljene so kot odprte priprave, dosegljive prav tako v odprti obliki na spletnem naslovu projekta, vključno s pripadajočimi didaktičnimi pripomočki, grafičnimi predstavitvami ter nekaterimi nadgradnjami z e-kvizi, prav z namenom, da se učitelje spodbuja k prilagoditvi z lastnimi primeri iz lokalnega okolja, v katerem poučujejo (individualizacija), nadgradnji med uporabo (po vertikali in horizontali), spreminjanju (likovnih) področij izvedbe (multidisciplinarnost), aktualiziranju s tematsko obarvanimi leti (na primer Plečnikovo leto) ali nadgradnji v druge oblike dejavnosti (dan dejavnosti, interesne dejavnosti – krožki, jutranje varstvo, projekti, kot so Dnevi evropske kulturne dediščine, nekateri natečaji ipd.).

Veščine pri poučevanju kulturne dediščine

Kulturna dediščina združuje številne poklice in strokovnjake za posamezna ožja področja, ki se ukvarjajo z ohranjanjem, prenovo, interpretacijo dediščine, zato je tudi poučevanje te kompleksno. Ob izdelanih učnih pripravah, podpornih gradivih in možnostih stalnega usposabljanja v učnem laboratoriju v Škofji Loki je zagotovljena celostna podpora učiteljem, ki so motivirani in se zavedajo pomembnosti kulturne dediščine pri poučevanju mlajših generacij v okviru šolskega sistema in tudi zunaj njega.

Pri gradnji oziroma obnovi nekega objekta sodeluje več kot 25 različnih poklicev, je dejala priznana konservatorka-restavratorka in arhitektka Mateja Kavčič na enem od usposabljanj za učitelje. Prav zaradi kompleksnosti lahko dediščino interpretiramo na več področij in predmetov ter jih medsebojno povezujemo. S tem so obravnavani termini, učne vsebine lažje razumljive in bolj plastično ponazorjene, učenci pa se lahko bolj celostno razvijajo. Pri pouku v osnovni šoli je dediščino najlažje interpretirati pri likovni umetnosti zaradi možnosti uporabe več likovnih področij in specifičnosti empiričnega načina poučevanja z uporabo različnih materialov na področju dediščine. Podobno je pri predmetih tehnika in gospodinjstvo; pri preostalih je uporabljen pretežno frontalni način poučevanja, obenem je manj eksperimentalnega dela. Zato so bili za te predmete izdelani nekateri didaktični pripomočki, ki spodbujajo ustvarjalnost in večjo plastičnost obravnavane teme. Učenci se torej ne srečajo le z vizualno (grafično) podobo, temveč tudi skozi druga čutila. Pri posamezni pripravi so izpostavljene potrebne veščine poučevanja, kakor tudi poudarjena potrebna znanja in veščine za prenovo kulturne dediščine.

To lahko ponazorimo na primeru »vzorcev« pri predmetu matematika, pri katerem učenci hkrati spoznajo termine »simetrija«, »asimetrija«, »zrcaljenje« ipd. Ob izdelavi takega vzorca črpajo učno vsebino iz kulturne dediščine in značilne obdelave fasad objektov, pa tudi notranji prostor, pohištvo, motive značilnih kovanih elementov, značilne motive v lesu in tudi kamnu, vse kot ustrezne primere dobre prakse. Izdelek pri predmetu matematika nato lahko uporabijo pri predmetu likovna umetnost, kjer izdelane vzorce na likovnem področju grafike odtiskujejo kot šablonski tisk in spoznavajo naravne pigmente ter staro slikopleskarsko tehniko. Izdelek je lahko didaktičen pripomoček za izvedbo učne snovi pri predmetu gospodinjstvo ob obravnavi vrste obdelav (tradicionalno značilnih) tkanin. Interpretira se ga lahko tudi kot izdelava značilno poslikanega lesenega pohištva pri predmetu tehnika. Da bi se učitelji naučili teh preprostih, a v večini pozabljenih tehnik in veščin iz kulturne dediščine, so bili izdelani prilagojene učne priprave in didaktični pripomočki, dosegljivi v t. i. skrinji dediščine in na spletu; v nadaljevanju pa bodo razpisana posebna usposabljanja strokovnjakov s področja dediščine. Posamezne veščine potrebne za poučevanje kulturne dediščine bodo na usposabljenih tudi predstavljene. Učitelji, ki bodo opolnomočeni z naštetim, bodo zmožni ustrezno in dovolj poglobljeno poučevati vsebine kulturne dediščine na učencem najbolj razumljiv način.

DE MEXICO
1800-1850

Demonstracijsko-didaktični kotiček za dediščino

V osnovni šoli Ivana Groharja je v projektu nastal demonstracijsko-didaktični kotiček, namenjen predstavitvi in seznanjanju učencev z lokalno dediščino, kot pilotni primer možne postavitve kotičkov tudi na drugih osnovnih šolah. Namen kotička za dediščino je spodbujanje pozitivnega odnosa učencev do kulturne dediščine in prenove. Tema kotička asociira na podobe dediščine iz lokalnega in obenem neposredno šolskega okolja (na primer kmečka izba, kulturna krajina, historično mestno jedro, elementi krajinske ureditve ...).

Izbrani prostor je del razširjenega hodnika v prizidku osnovne šole Ivana Groharja, ki ni imel posebne funkcije, predvsem zaradi slabe osvetljenosti in pomanjkanja opreme. Zasnovali smo ga skupaj z učenci, kar ima posebno dodano vrednost in globlje doživetje. Kotiček smo poimenovali »Galerija pod Homanovo lipo«, saj je ideja, da poustvari podobo starega mestnega jedra Škofje Loke, obenem pa služi kot galerija, učilnica ali prostor druženja v objemu kulturne dediščine. Nosilni steber hodnika se je spremenil v interpretacijo Homanove lipe s klopjo – vrtnim elementom, leseni kvadri pa simbolno predstavljajo Homanovo hišo. Fasade oziroma obrisi hiš so postali table in razstavni panoji za izdelke učencev. Vse skupaj v celoto zaokroži živahni stenski kolaž značilnih arhitekturnih elementov iz starega mestnega jedra.

Prostor bo služil vsem predmetom, ki bodo obravnavali kulturno dediščino, v njem pa se bo lahko izvajala tudi bolj sproščena oblika dela pouka ali dodatnih dejavnosti. Kotiček lahko gostičasne razstave, sestavljene tudi iz zanimivih kosov značilnega pohištva ali njihovih replik, starinskega orodja, značilnih materialov za gradnjo, didaktičnih iger za prostočasne dejavnosti otrok med odmori, kot so klasične igre s kartami, dominami, delovnimi listi ... vse na temo dediščine.

Učni laboratorij za učitelje

Kulturna dediščina je v slovenskem šolskem sistemu razmeroma slabo prisotna, je pa zelo dobro vpeta v obšolske projekte, predvsem Dneve evropske kulturne dediščine. V sklopu projekta podajamo možnosti vključevanja kulturne dediščine v zdajšnje učne načrte, brez vsebinskega poseganja. Kompetence prenove in z njo povezanih obrtnih znanj ter tehniških strok bodo v naslednjih desetletjih ene najbolj iskanih veščin na globalnem trgu dela. Ključni izziv je razviti prave in sodobne didaktične pristope, ki bodo ozavestili in spodbujali mlade tudi za tovrstne poklice prihodnosti in za kakovostno prenovo lastnega doma in širšega lokalnega prostora. Kulturna dediščina je izjemno razsežno področje, zato njeno poučevanje ni enostavno; učitelji med vzroki za opuščanje te teme navajajo pomanjkanje kompetenc, zahtevnost interpretacije ter odsotnost prilagojenih (sodobnih) metod in didaktičnih pripomočkov.

Za potrebe dolgoročnega upravljanja Šole prenove za nove generacije je bil v okviru projekta v Škofji Loki v okolju zgodovinskega mestnega jedra vzpostavljen in opremljen učni laboratorij, v katerem je mogoče izvajati praktično usposabljanje učiteljev in tudi gostiti manjše skupine učencev slovenskih šol ob izvajanju njihovega terenskega učenja ali dneva dejavnosti, posvečenega kulturni dediščini. Podobna izkušnja kot pri neformalnem izobraževanju v okviru Dnevov evropske kulturne dediščine je pri izobraževanju odraslih v okviru Šole prenove, kjer sodeluje strokovni kader s področja nepremične kulturne dediščine, specializirani izvajalci, ki ob soglasju lastnika varovanega objekta usposabljaajo zainteresirano javnost za veščine prenove dediščine. Navedeno smo v projektu aplicirali specifično na poučevanje učiteljev, v učnem laboratoriju, kjer se tako ustvarja medinstitucionalno sodelovanje z več področij, ki se združijo na področju kulturne dediščine. V laboratoriju so razstavljeni značilni materiali, orodja in vzorci za izvedbo prenove objektov kot sredstva za potrebe poučnih delavnic, povezanih z vsebino veljavnih učnih načrtov ter aktualnimi tematikami s področja dediščine, kjer sodelujejo restavradorji in konservatorji ter preostali mojstri za demonstracijo veščin.

Primeri učnih priprav za 1. vzgojno-izobraževalno obdobje

O kulturni dediščini: o kozolcih

Kulturna krajina je na našem ozemlju precej raznolika, predvsem zaradi geografije in podnebnih danosti, materiala, ki je bil na voljo za gradnjo objektov, pa tudi zaradi druge specifičnosti okolja razvitih raznovrstnih tipov arhitekture. Ko govorimo o ljudski stavbni dediščini in gospodarskih objektih v krajini, ki so se uspešno ohranili kot razmeroma razširjeni, a čedalje slabše ohranjeni in za dožemanje širšega prostora vseeno kot nepogrešljivi objekti sredi krajine vse od 18. in 19. stoletja, ne moremo mimo kozolcev.

Poznamo več tipov kozolcev, ki se razlikujejo po pokrajinah. Za širši prostor Slovenije so značilni kozolci s pravokotnim tlorisom in različnih oblik. Izdelani so iz lesa v naravni barvi, torej brez barvne zaščite, les je ročno tesan, zato so že ob postavitvi lahko dajali vtis rahlo neravnih elementov. Konstrukcija je preprosta: nosilno konstrukcijo predstavljajo leseni stebri, ki jih danes velikokrat neustrezno zamenjujejo z betonskimi stebri. Stebri so fiksirani v teren s kamnitimi ali lesenimi »babčami«. Povezujejo jih horizontalni elementi, ki jim pravimo tudi »late«, polje med stebroma pa imenujemo »okno«, »štandt«. Kozolec je sestavljen iz vsaj dveh oken; t. i. enojni stegnjeni kozolec pa tudi iz dvajsetih, po nekaterih pisnih virih celo tridesetih. Ravno v velikosti kozolca sta se nekoč izražala pomembnost in moč neke kmetije. Kozolec so uporabljali za sušenje raznovrstnih pridelkov, pretežno pa sena, zato so bili postavljeni na prevetreno lego. Za nalaganje pridelkov na horizontalne late so uporabljali pripomoček, poimenovan »hlapec«. Streha kozolcev je praviloma dvokapnica z razmeroma enakim naklonom obeh strešin. Strešina je lahko simetrična ali celo na eni strani deloma podaljšana. Kritina je bila prvotno slamnata ali iz lesenih desk; kasneje jo je zamenjala opečnata kritina »bobrovec«, nato opečni zareznik, kasneje cementna kritina. Danes ponekod srečamo celo pločevinasto ali valovito kritino ali kompozite iz različnih materialov, ki pa so neznačilni.

Na Gorenjskem poznamo več tipov kozolcev. Najenostavnejši po obliki je enojni stegnjeni kozolec, ki je oblikovan v eni ravnini z več polji. Naslednja oblika, prav tako značilna za osrednjo Gorenjsko, je enojni stegnjeni kozolec s »plaščem« (delno podaljšano strešino na eni strani kozolca). Med vzporednima stebroma pod enokapno streho je bila običajno zadostna širina za dva vozova, ki so ju poleg orodja spravljali pod podaljšano streho. Poznamo tudi t. i. kozolec »na psa« ali »na kozla«, ki ima podaljšano strešino vzdolž ene celotne stranice, v zatrepu ima lahko tudi križno vstavljene late ali vertikalne deske. Ta tip kozolca najdemo pri skromnejših kmetijah. Poznamo tudi t. i. »toplar«, ki je konstrukcijsko najzahtevnejši: sestavljen je iz dveh vzporednih polj in pokrit z večjo simetrično dvokapno streho z napušči. Zatrep je praviloma bogato okrašen z lesenimi deskami, ki so lahko izrezljane in okrašene z linami v podobi preprostih geometrijskih likov. Drugod poznajo tudi pletene zatrepe iz šibja. Ker je urejen v dveh etažah, ima povezovalne stopnice. Na stranicah je lahko zaradi zavetrovanja in večje stabilnosti urejen z lesenimi križi. Strop prve etaže pokrivajo prečno položeni leseni tramovi, na njih so lesene deske. Konstrukcijski detajli, različne lesene zveze in drugi zaključki so običajno bogato okrašeni in najlepši likovni motiv kozolcev. Posebno bogato so okrašeni morebitni »ganki« ali hodniki kozolca topolarja, ki imajo lahko tudi bogate lesene ograje.

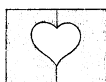

Za izvedbo učne ure predlagamo predhodni obisk značilnega kozolca v neposredni bližini šole oziroma ogled slikovnega gradiva. Del učne ure lahko učenci sami opravijo doma – prinesejo časopisno ali spletno fotografijo s podobo kozolca, ki ga učenci morebiti poznajo (na primer iz sosednjega kraja, vasi starih staršev, s počitnic ipd.). Na ta način se aktivira pridobitev predznanja. Ogled se lahko izvede tudi med popoldanskim varstvom ali pri športu. Ob taki pripravi se kozolec predhodno opazuje v krajini z demonstracijo in večplastnim čutnim doživljanjem. Na koncu se oddaljimo in ga opazujemo od daleč, učence pa opozorimo, da pogledajo skozi priprte oči in opazujejo, iz kakšnih oblik črt je kozolec sestavljen (na daleč), prej pa tudi od blizu (oblike letnic, oblika kritine, oblika zatrepa ipd.). Ponazoriti skušamo videz sušičnega sena in drugih pridelkov. Učence opozorimo, da se kozolci po različnih pokrajinah razlikujejo, zato moramo biti pozorni, kje jih opazujemo. Podobno učno pripravo na temo vrste črt lahko izvedemo tudi z drugimi gospodarskimi objekti v sklopu kmetij: koruznjak, čebelnjak ipd.

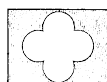

Prvi razred, prva priprava

Predmet	Likovna umetnost
Razred	Prvi razred
Število ur	2 uri v učilnici, 2 uri za predhodni ogled kozolca
Področje (učna celota)	Risanje, kombinirane tehnike
Tehnika	Oglje, kolaž
Naloga (učna enota)	Črte/linije
Materiali	Rjav papir, vnaprej narisane predloge kozolcev, razrez različnih črt (otroci lahko umestijo, tudi zalepijo pravilne vrste črt, v pravilni legi), fiksir, oglje v palčkah različnih debelin in trdot.
Orodja, podlage	Podlaga bel papir šeleshamer/risalni list A3, škarje, lepilo za papir.
Motiv	Objekti na naši kmetiji
Obravnava kulturne dediščine	Kozolci (in drugi tradicionalni objekti v krajini: čebelnjak, sušilnica sadja, lopa ipd.).
Didaktični pripomočki in učna sredstva	Narisani predlogi kozolcev, ki sta primerni za več likovnih področij: za rezanko, pobarvanko, trganko, podlogo za kolaž, dostopni v t. i. skrinji dediščine oziroma tudi v e-obliki na spletni strani https://sola-prenove-za-nove-generacije.si/ Na spletu je tudi igra z iskanjem parov, v skrinji pa kos krtačenega lesa iz kakršnega so zgrajeni kozolci.
Metode dela	– predhodno raziskovanje – pogovor in razlaga – prikazovanje, ogled v živo
Oblike dela	– frontalna – individualno delo
Učni cilji	– Učenci spoznavajo in preizkušajo različne risarske materiale in pripomočke, pridobivajo izkušnje dela s svetlimi in temnimi podlagami, razvijajo fino motoriko in spretnosti (LUM) – Učenci umeščajo pravilne vrste črt v pravilni legi; prepoznajo, poimenujejo in rišejo različne vrste črt (MAT) – Spoznajo vidike življenja ljudi v preteklosti in danes (SPO)

Prilagoditev za izvedbo v učilnici	<ul style="list-style-type: none"> – grafična prezentacija (PPT-predstavitev v nadaljevanju) – projektor in računalnik – priprava miz in materiala
Prilagoditev za izvedbo na daljavo	Posredovanje učne priprave, PPT- predstavitve, e-didaktičnega pripomočka – natisnjene podloge s kozolcem.
Prilagoditev za izvedbo v učilnici na prostem	Prestavitev ustvarjanja na prosto na mize in klopi: <ul style="list-style-type: none"> – podlaga, natisnjen PPT na plastificirane predloge – tablice za delo v manjših skupinah – prilagoditev tehnike za razmere za delo na prostem
Predlagana vrsta učne ure	<ul style="list-style-type: none"> – Izvedba v razredu s predhodnim ogledom kozolca – Teoretična in praktična
Prilagoditev:	
Učenci z učno pomočjo	Izdelajo eno polje kozolca, zgolj iz ravnih črt, pomagajo si s predlogo s spletne strani. Izdelajo lahko samo risbo črt; jih ne razrežejo in ne sestavljajo v rezanko.
Nadarjeni učenci	Izdelajo zahtevnejšo fasado kozolca toplarja, in sicer čelno.
Medpredmetna povezava	<ul style="list-style-type: none"> – Orientacija v prostoru in na listu, spredaj, zadaj, zgoraj, spodaj, levo, desno, vrste črt (MAT) – Spoznavanje življenja v preteklosti (SPO) – Pojmi za opredeljevanje časa včeraj, danes, jutri (SPO) – Prostor, ulica, vas, mesto (ANGL) – Ljudski prostor (SLO) – Ritem (GUM) – Smeri, ravnotežje (ŠPO)
Predlog predhodne dejavnosti – aktiviranja predznanja	Učenci za domačo nalogo v časopisu poiščejo fotografijo kozolca.
Dodatna dejavnost učencev povezana z obravnavano temo v okviru učnih ur obravnavanega sklopa	<ul style="list-style-type: none"> – Možnost ogleda in fotografiranja tradicionalnih kmetij in pripadajočih objektov (SPO) – Obisk čebelarja in njegovih čebeljakov, ogled kozolca in poskušanje spravila sena pod kozolec (SPO) – Obisk tesarja, s prikazom izdelave tesanega lesa ipd. (SPO)
Predlog nadgradnje (pri interesnih dejavnostih, v dan dejavnosti ipd.)	Obisk kmetije, prikaz dela na kmetiji in spravila sena pod kozolec, v okviru dne dejavnosti. Pogovor s starejšimi o kozolcih. Zbiranje starih fotografij in izdelava albuma ter zemljevida s kozolci v občini – izdaja biltena.

- 1. uvodni del**
- U: Dober dan vsem. Danes bomo govorili o ČRTAH in o tem, kakšne oblike so. Črto naredimo, čim z nekim orodjem običajno zarišemo na neko podlago. Črte pa lahko ne samo rišemo, temveč tudi oblikujemo, na primer izrežemo iz papirja, kartona, drugih materialov ali celo iz lesa. Torej tudi v naravi najdemo črte. Ali celo v vasi, na posameznih hišah oziroma na njihovih fasadah. Sproti si bomo pogledali tudi grafično predstavitev, ki je za vas pripravljena na računalniku.
- U: Ali mi lahko poveste, kakšne črte poznate? Kakšno črto na primer narišete z barvico v zvezek?
- O: Ravne, vijugaste, iz črtic, iz pikic, valovite, cikcak ...
- U: Ja, tako je. To so vse različne črte. In prav vse različne črte krasijo tudi naše majice oziroma obleko. Poglejmo drug drugega in skupaj ugotovimo, kakšno obleko ima kdo in kakšne črte so na njej, če so. Ugotavljajo. No, poglejmo, kakšne črte pa sem vam jaz pripravila.
- U: Ali bi znali poimenovati črte? Poskusimo? Katera tukaj je VODORAVNA? Katera pa NAVPIČNA? Pa VIJUGASTA? CIKCAK?
- U: Kakšne pa so črte lahko po svoji obliki?
- O: ...
- U: Črte so lahko po svoji debelini DEBELE, TANKE ...
- U: Kaj pravite, ali imajo v našem starem mestnem jedru lahko tudi hiše narisane črte?
- O: Ja, ne ... samo eno, veliko ...
- U: Ja, lahko jih imajo – imajo jih na FASADI. Fasada, to je pravzaprav »obleka hiše«. Fasada je to, kar je na zunanji strani neke hiše. Lahko je različnih barv, včasih pa najdemo na njej tudi okraske iz črt.
- U: Ali veste, če pogledamo od daleč, na primer, ko smo na sprehodu, da so nekateri objekti videti, kot da so sestavljeni iz črt. Recimo, KOZOLEC. Ali veste, čemu je služil kozolec pri kmetiji? Ja, za sušenje sena. Ko je kmet pokosil in nato še posušil travo, ki je bila hrana za živali, jo je spravil na varno pod oziroma na kozolec. Od daleč je tudi trava – seno videti kot drobne, tanke ČRTKANE črtice – kot polna črta, vendar prekinjena. Na kozolcu je kmet sušil tudi druge pridelke, na primer koruzo, ki je v daljavi videti kot debelejšje črte. Kozolec ima zaradi zaščite pred slabim vremenom streho, stoji pa na pokončnih palicah – stebrih, ki od daleč delujejo kot črte v pokončni legi. Ima tudi vodoravne črte in te pri kozolcu imenujemo »late«. Poznamo pa več različnih kozolcev, odvisno tudi od tega, v katerem koncu Slovenije jih najdemo. Eni so preprosti, drugi sestavljeni.

- U: Poglejmo še kakšen drug objekt, ki je na kmetiji pri nas, na primer lopa. Ta ima deske postavljene pokonci, torej so deske v NAVPIČNI LEGI. Ali veste, da imajo hiše lahko tako postavljene deske v špici strehe, imenujemo jo tudi ZATREP, ki je na sprednji fasadi? Pa na ograjah? Kako rečemo tej črti – CIKCAK, ki je v zatrepu spodnja linija odrezanih desk. Ta črta je lahko tudi na nekaterih kozolcih od daleč VALOVITA. Če pogledamo še, s čim so bile strehe pokrite, je to lahko les ali opeka, ki se imenuje BOBROVCI. In od daleč se imenujejo prav tako kot VALOVITA ČRTA. Nekateri večji kozolci, imenovani TOPLAR, pa imajo na svoji daljši fasadi črte v obliki križa.

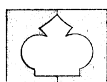
2. osrednji del

- U: Ali so vam bili primeri všeč? Danes bomo ustvarjali objekt, ki ga najdemo na kmetiji. In to je kozolec (lahko je koruznjak, lopa, čebelnjak ...). Na tablo bomo izobesili primere predlog za značilni objekt. Vsak naj si vzame eno, saj bo vsak izdelal en objekt. Z ogljem bomo narisali eno fasado tega objekta, ki bo sestavljena iz črt. Črte bodo pa take, kot jih ta objekt ima. Ravne, ponekod tanke, drugod debelejšje. Črte bomo narisali na rjav papir, jih s škarjami izrezali in sestavili ter zalepili na bel list, da ponazorimo naš kozolec, kot smo ga opazovali v daljavi na predhodnem sprehodu.

Kriteriji, ki jih morate upoštevati:

- 1. Vsak vzame rjav list in bel risalni list.
- 2. Vsak vzame dva različna kosa oglja.
- 3. Preizkusili se bomo v risanju različnih vrst črt.
- 4. Na rjavi list bomo z ogljem narisali različne črte. Črte fiksiramo z lakom za lase ali drugim fiksirnim sredstvom. Ko se posuši, jih izrežemo s škarjami. Sestavimo jih v naš izbrani objekt. Ta bo imel streho, njegova fasada/obleka bo pa iz črt: navpičnih, vodoravnih ali celo poševnih, če jih objekt ima. Izrezane črte iz rjavega papirja bomo zalepili na belo podlago.
- 5. Nato bomo vse risbe oziroma kolaž rezank sestavili v celoto – v kmetijo z veliko objekti, tudi za pridelke in potrebe vzreje domačih živali.

ZAČNEMO DELATI.

3. zaključni del

Z učenci pospravimo učilnico, postavimo zaključno inštalacijo, se zberemo okoli nje in se pogovorimo o:

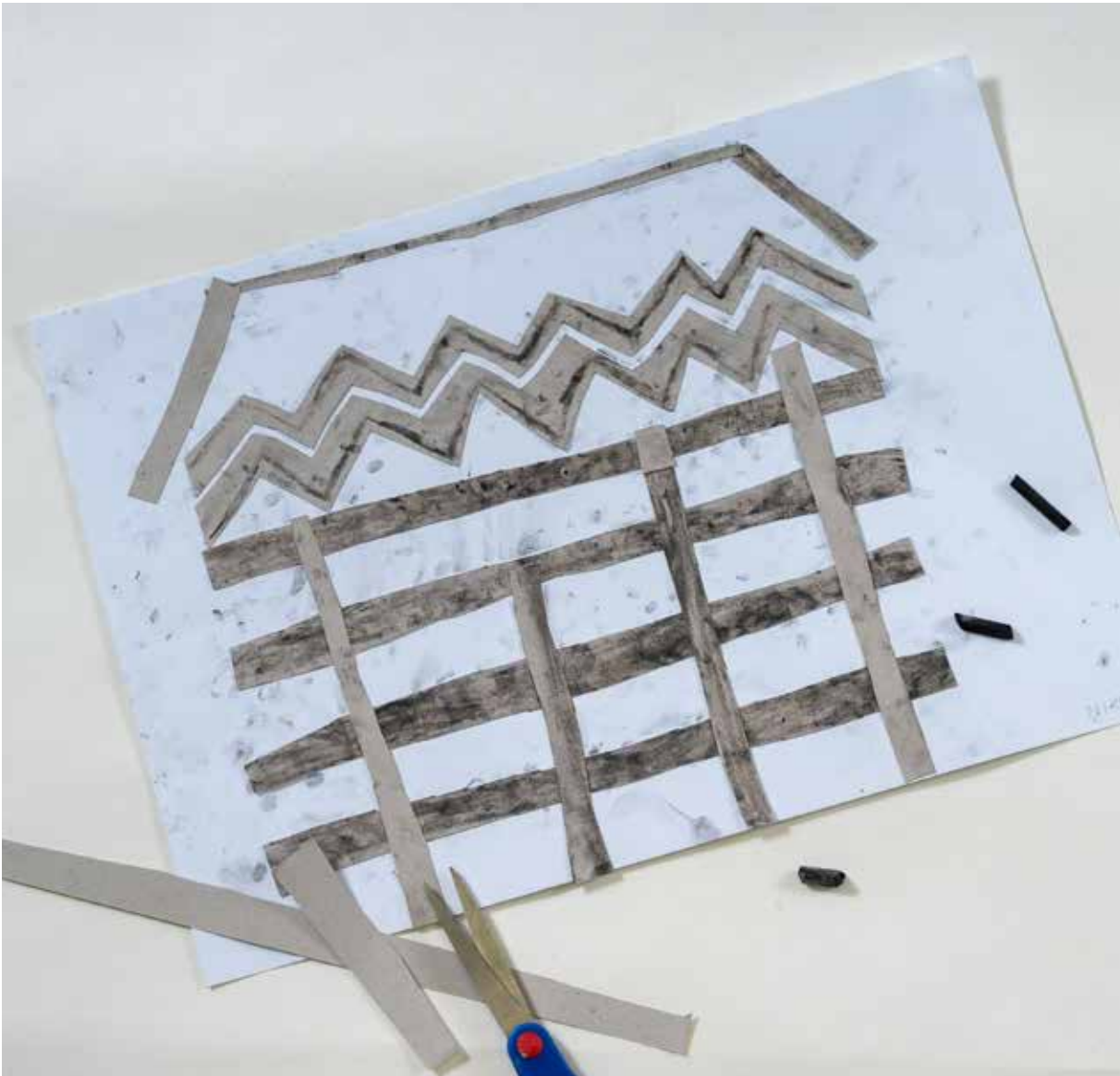
- vrsti črt,
- debelini črt,
- položaju črt,
- fasadah,
- poimenovanju tradicionalnih objektov na kmetiji in v krajini ter
- sestavljanju velike kmetije z gospodarskimi objekti v kotičku (prostorska kompozicija).

PREGLED IZDELKOV IN VREDNOTENJE

- Pogovorimo se o zadanih kriterijih vrednotenja in ugotovimo uspešnost nastalih kompozicij.
- Učenci vrednotijo izdelke drug drugemu.
- Nato vrednotijo tudi svojega – ugotovijo, kaj so upoštevali in česa niso upoštevali pri zadanih kriterijih.
- Izvedemo razstavo v učilnici, hodniku ali kotičku za razstave.

O kulturni dediščini: značilni stavbni členi

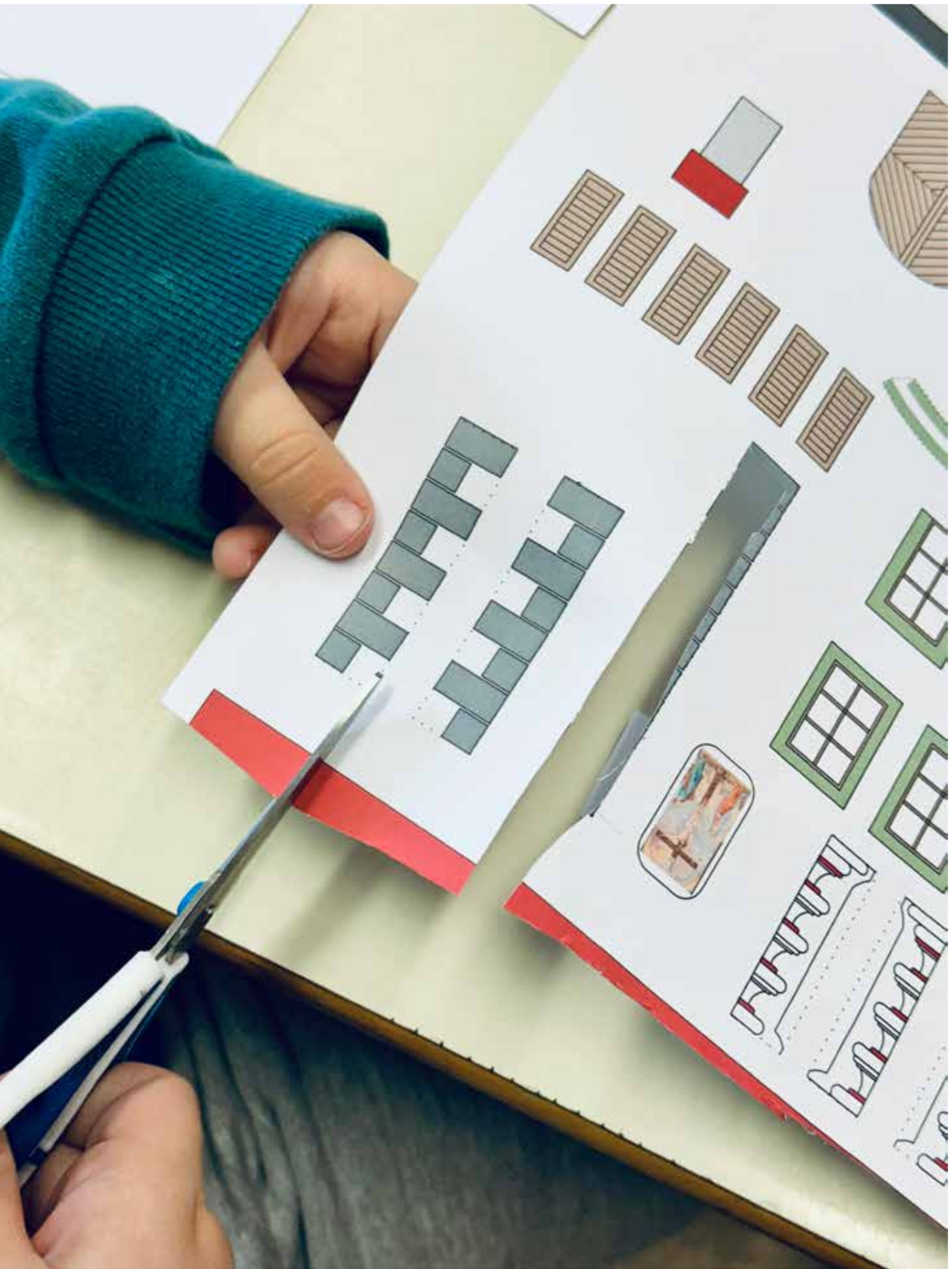
O ohranjanju značilne identitete bivalnega okolja govorijo številni mednarodni in nacionalni predpisi, v prostoru pa je ta odraz večinoma precej okrnjen. Zato se moramo ozreti na najmanjše gradnike stavbne dediščine, značilne za posamezno lokalno okolje, in to so t. i. stavbni členi. Ti gradijo podobo neke stavbe ali objekta in jo kot skupek uravnotežene celote naredijo za značilno »gorenjsko«, »panonsko«, »dolenjsko« ... hišo.

Stavbni členi, kot so predvsem okenske in vratne odprtine na fasadah, so se v različnih okoljih in obdobjih lahko razvijali precej različno, povsod pa kot močan likovni element. Pogojeni so z geografskimi danostmi, dosegljivimi materiali, podnebnimi razmerami, glede na namen in potrebe, veščine in znanja izvedbe, različno pa tudi na podlagi vizualnih učinkov, materialnega stanja lastnika in še česa. Prav glavna vrata kot vstopno mesto v neki objekt so običajno najbolj okrašen element – tako vratna krila kot portal okoli njih. Ta velikokrat poleg okraskov nosi tudi podatke o lastniku objekta in letnici postavitve. S sodobno prenovo in usmerjenostjo v minimalizem se raznoliki stavbni členi deformirajo do nerazpoznavnosti ali se celo popolnoma opustijo, pozabijo. Z njimi se obenem pozablja tudi večina izdelave ter ustrezne prenove posameznih stavbnih členov. Tak primer so okna, ki so včasih imela tanke lesene profile. Ti so se zaradi tehnologije izdelave precej odebelili, tudi za dvakratno debelino, čeprav je mogoče v tanko dimenzionirane lesene okvirje na notranji strani škatlastega okna vstaviti tudi dvoslojna termopanska okna, medtem ko se na zunanji strani praviloma ohranja značilno okno z enoslojnim steklom in delitvijo na posamezna polja ter krila. Zato v učni pripravi prikažemo značilne stavbne člene, kot so kamniti portal okoli vrat, kamnita okenska obroba, dvokrilna okna na polja, lesena ali kovana polkna, okenske rešetke, značilne poslikave na fasadi: šivane vogale, freske, poslikane hišne številke ali druge poslikave, spet drugod rustiko v ometu, reliefne okraske, značilno opečnato rdečo kritino – bobrovec, drugod morebiti skril, skodle ali celo slamnato kritino. Opozorimo na značilno obdelane in ometane historične dimnike, ponekod urejenimi s strehico in kritino kot na osnovnem objektu, ulične svetilke, kovane izveske ali diskretno urejene napise na fasadah trgovin. Skladno z izdelano predlogo didaktičnega pripomočka lahko obravnavamo tudi druge stavbne člene, glede na obravnavan lokalni prostor in časovno obdobje. Pri poimenovanju in umeščanju se otroci lahko učijo tudi z izdelanim pripomočkom, izvedenem v lesu z magneti.

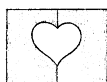

Za izvedbo učne ure predlagamo predhodni obisk bogato dekorirane stavbe v mestnem ali vaškem jedru v neposredni bližini šole oziroma ogled slikovnega gradiva na obravnavano temo, lahko tudi krajšega filma. Del učne ure lahko učenci opravijo sami doma tako, da prinesejo časopisno ali spletno fotografijo s podobo značilne meščanske hiše iz pokrajine ali kraja, ki ga učenci dobro poznajo (na primer iz sosednjega kraja, vasi starih staršev, s počitnic ipd.) in s tem aktivirajo predznanje. Ogled se lahko izvede tudi med popoldanskim varstvom ali pri športni športu. Ob taki pripravi se predhodno opazuje primer stavbe v mestnem, trškem ali vaškem jedru. Učence opozorimo, da pogledajo izbrano fasado, od strehe proti tlam. Predhodno si lahko pripravimo lasersko lučko ali barvno natisnemo posamezne stavbne člene na čim večji format, da učenci ob ogledu lažje povežejo grafične podobe s stavbo v prostoru. Ob razlagi poudarjamo tudi posebne, arhitekturne izraze za stavbne člene. Ob ogledu stavbe učence opozorimo na opazovanje ustrezno in neustrezno oblikovanih okenskih ter vratnih odprtin, materialov, barv in oblik. K ogledu lahko predhodno povabimo pristojnega konservatorja ali kustosa iz lokalnega muzeja, ki pomaga pri izvedbi ogleda.

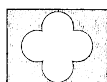

Prvi razred, druga priprava

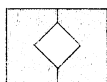
Predmet	Matematika
Razred	Prvi razred
Število ur	2 uri v učilnici, 2 uri za predhodni ogled mesta
Področje (učna celota)	Ravnina in prostor
Tehnika	Rezanka, lepljenka
Naloga (učna enota)	Orientacija v prostoru in ravnini: spredaj, zgoraj, ob, na, v, levo, desno, pod, med ...
Materiali	Papir formata A3, na katerega se natisne izdelana predloga fasade hiše iz spletne strani za vsakega učenca. Pripadajoči elementi se izrezujejo in lepijo na novo podlago A3 ali A4, prav tako natisnjeno iz spletne strani.
Orodja, podlage	Škarje, lepilo, natisnjeni podlogi za vsakega učenca.
Motiv	Fasada moje hiše
Obravnava kulturne dediščine	Značilni fasadni elementi in kompozicija fasade
Didaktični pripomoček in učna sredstva	PPT-predstavitev in narisana predloga fasade, dostopna v leseni izvedbi v t. i. skrinji dediščine oziroma tudi v e-obliki na spletni strani https://sola-prenove-za-nove-generacije.si/ V skrinji je tudi kos kamnov (tuf, apnenec ...), iz katerih so velikokrat izdelani kamniti portali.
Metode dela	– predhodno raziskovanje, pogovor in razlaga – prikazovanje, demonstracija v živo, reševanje nalog – igra z didaktičnim pripomočkom
Oblike dela	– frontalna – delo v manjših skupinah, individualno delo
Učni cilji	– Opredelijo položaj predmetov na predlogi, razvrščajo po nareku, orientacija v ravnini in prostoru (MAT) – Arhitektura, položaji (LUM)
Prilagoditev za izvedbo v učilnici	– PPT-predstavitev, projektor in računalnik – priprava miz in materiala

Prilagoditev za izvedbo na daljavo	<ul style="list-style-type: none"> • Posredovanje učne priprave, PPT- predstavitve, e-didaktičnega pripomočka fasade z elementi za izrezovanje.
Prilagoditev za izvedbo v učilnici na prostem	<ul style="list-style-type: none"> • Prestavitev ustvarjanja na prosto na mize in klopi: – podlaga, natisnjen PPT na plastificirane predloge – tablice za delo v manjših skupinah – prilagoditev tehnike za razmere za delo na prostem
Predlagana vrsta učne ure	<ul style="list-style-type: none"> – Izvedba v razredu s predhodnim ogledom v mestu – Teoretična in praktična
Prilagoditev: Učenci z učno pomočjo	<ul style="list-style-type: none"> • Izdelajo eno predlogo s pomočjo predloge s spletne strani na način barvanja stavbnih členov glede na narek učitelja.
Nadarjeni učenci	<ul style="list-style-type: none"> • Izdelajo predlog glavne fasade obravnavanega objekta z lepljenjem in dodatno pobarvajo priloženo predlogo pobarvanke v barvah, kot so jih opazili na ogledu.
Medpredmetna povezava	<ul style="list-style-type: none"> – Smeri, ravnovesje, prostor spredaj/zadaj (SPO) – Prostor, ulica, vas, mesto (ANGL) – Pesem, ljudski prostor (SLO) – Ne/enakomerni ritem, prostor (GUM) – Ne/enakomerni ritem, smeri, ravnotežje (ŠPO) – Ritem, zaporedje, arhitektura (LUM)
Predlog predhodne dejavnosti – aktiviranja predznanja	<ul style="list-style-type: none"> • Učenci za domačo nalogo v časopisu poiščejo fotografijo hiše iz starega mestnega jedra.
Dodatna dejavnost učencev povezana z obravnavano temo v okviru učnih ur obravnavanega sklopa	<ul style="list-style-type: none"> – Možnost ogleda, risanja in fotografiranja tradicionalnih hiš v starem mestnem jedru ali značilnega (najstarejšega) objekta v vasi (ŠPO) – Petje pesmi na temo značilne hiše (GUM) – Pogovor na temo različnih domovanj v Sloveniji, po regijah (SPO) – Igranje z igro »potujem od hiše do hiše« v prostočasni dejavnosti in s pogovorom o raznolikosti pokrajini (SLO)
Predlog nadgradnje (pri interesnih dejavnostih, v dan dejavnosti ipd.)	<ul style="list-style-type: none"> • Obisk bližnjega starega jedra vasi ali starega mestnega jedra, ogled značilno obdelanih in okrašenih fasad najstarejših objektov, srečanje z najstarejšimi prebivalci in pripovedovanje zgodb o hišah, izdelava razglednic z motivom najstarejših hiš, ki se jih lahko uporabi na šolskem novoletnem bazarju, ter povabi npr. stare starše ali prijatelje v staro mestno/trško/vaško jedro.

- 1. uvodni del**
- U: Dober dan vsem. Danes bomo govorili o fasadi objekta. Ali veste, kaj je pravzaprav FASADA?
- Legenda O: Kar ima neka hiša zunaj... stene, kar vidimo, ko gremo mimo ...
- U – učitelji U: Res je. Lahko bi celo rekli, da je fasada neke hiše kot obleka pri
- O – otroci nas – to, kar vidimo mi, ko stojimo zunaj in gledamo hišo. Menite, da je fasada pomembna? Zakaj?
- O: Po njej je hiša »lepa« oziroma »grda« ipd.
- U: Fasada je tista, ki nam nekako prva pove, ali je hiša urejena, ali se zanjo skrbi, ali je nova stavba, ali je to starejša hiša. Pove pa nam tudi, kaj se dogaja v tisti hiši: ali se v njej le stanuje, ali je v njej šola, vrtec, zdravstveni dom, trgovina ... Kako pa to ugotovimo?
- O: Piše na fasadi, izložbe ima, velika vrata, okna ...
- U: Fasade se precej razlikujejo, res je. Tudi po barvah. Se spomnite kakšne fasade, ki je drugačne barve kot samo bela? Ali vam je všeč?
- O: Ja ... ne ... grde barve – vijoličasta, bleščice.
- U: Fasado največkrat gleda naš sosed, mi, ki smo v tej hiši, pa ne. Zato se moramo zavedati, da je fasada lahko moteča, neprimerna. Tako zaradi barve kot raznih elementov: napisov, reklam, obeskov, klimatskih naprav... Lahko nam je tudi zelo blizu in všeč. Kar nekaj elementov pa danes skoraj ni več najti na fasadah. Zato bomo pogledali nekaj starih hiš v naši okolici, ki vse te elemente običajno še imajo.
- Na grafični predstavitvi si oglejmo, kje se kaj nahaja. Najprej si pogledjmo nekaj stavbnih členov in drugih značilnih elementov na fasadi in jih pravilno poimenujmo.
- To so: OKNA, VRATA, POLKNA, PORTAL, OKENSKI OKVIR, COKEL, ŠIVANI VOGALI, IZVESEK, NAPIS, HIŠNA ŠTEVILKA, FRČADA, DIMNIK, KRITINA, FRESKA, POSLIKAVE ...
- Te elemente se bomo učili umeščati na podlogo fasado, tako kot smo jih spoznali pri prikazu s fotografijami. Kasneje se bomo lahko skupaj igrali s kartami, na katerih so fotografije teh elementov.

2. osrednji del

U: Danes bomo izdelali fasado starejše hiše. Pogledali bomo, kje kaj stoji, in se pogovorili, zakaj je tako. Preden bomo začeli, naj si vsak vzame natisnjeno podlogo fasade in en list s stavbnimi členi. Pripravite si škarje in lepilo.

Kriteriji dela, ki jih morate upoštevati:

1. Vsak vzame eno podlago s fasado in eno z elementi za izrezovanje.
2. Potrebujete škarje za izrez označenih elementov.
3. Pozorno poslušajte in na naročeno stran zalepite posamezni element.
4. Fasado po mojem nareku nalepite na predlogo na točno opisano mesto za ta stavbni člen.
5. Pri striženju in lepljenju bodite natančni. Režite le po obodu po označenih mestih s pikicami.
6. Dobro poslušajte navodila in razmislite, kam boste nalepili posamezni del.

Najprej po označenih črticah izrežite vse arhitekturne elemente. Za to imate na voljo 5 minut (15 minut, počasnejši lahko več) časa. Ko ste izrezali vse elemente, me dobro poslušajte in si ogledujte svojo fasado hiše. Na mesta, ki jih bom prebrala, boste nalepili točno določen element, kot ga bom jaz poimenovala.

ZAČNEMO DELATI.

*Učitelj bere z grafične podloge (delovnega lista, ki je med didaktičnimi pripomočki za izvedbo ure in dosegljiv na spletnem naslovu <https://sola-prenove-za-nove-generacije.si/gradiva-za-ucitelje/>) z besedilom:

Naši hiški bomo dali sestavne dele, zato pozorno poslušajte, kje na FASADI se kaj nahaja.

Pojasnimo:

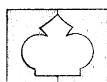
FASADA je zunanji ovoj stavbe in je v našem primeru bele barve. Stavba ima tri ETAŽE: PRITLIČJE, 1. NADSTROPJE in 2. NADSTROPJE.

Umeščati začnemo že izrezane stavbne člene:

Čisto SPODAJ na dnu je element, ki mu pravimo COKEL in je temno sive barve.

Povsem ZGORAJ je STREHA opečnato rdeče barve, pokrita s kritino, ki ji pravimo BOBROVCI.

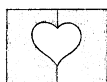
NA SREDINI je siva črta, ki deli etaže in ji pravimo VENEC. (Venec je tudi POD NAPUŠČEM strehe, saj zaključuje 2. etažo.)

- Na LEVI strani je poslikava roba FASADE, ki ji pravimo ŠIVANI VOGAL.
- NASPROTI njega je na drugem skrajnem robu MANJŠI šivani vogal in je na KONZOLI iz zelenega kamna, ki mu pravimo PERAČIŠKI TUF.
- Ta vogal je ENAK ŠIVANEMU vogalu na sredini objekta NAD drugo kamnito KONZOLO.
- MED konzolama sta dva loka iz zelenega kamna TUF.
- NA stiku s tlemi so lesena vrata. OKOLI lesenih vrat je PORTAL iz zelenega kamna.
- Čisto POD streho so tri lesena OKNA. NA oknih so na njihovi LEVI in DESNI strani lesena POLKNA v rjavi barvi, ki so lahko odprta ali zaprta.
- POD temi okni je še po eno okno, vendar brez polken. MED oknoma je barvita FRESKA.
- NA SREDINI med dvema LOKOMA je pokončen steber iz zelenega kamna.
- NAD vsemi tremi šivanimi vogali so s črtami orisani tanki ŠIVANI VOGALI.

3. zaključni del

- Z učenci pospravimo učilnico, postavimo zaključno inštalacijo, se zberemo okoli nje in se pogovorimo:
 - o vrsti arhitekturnih členov na stavbi,
 - o položajih,
 - o fasadah v starem mestnem/trškem/vaškem jedru,
 - če ostane čas, omenimo še barve fasad in posameznih drugih (dodatnih) členov na značilni fasadi iz lokalnega okolja; učenci se poigrajo z lesenim didaktičnim pripomočkom.
- PREGLED IZDELKOV IN VREDNOTENJE
 - Pogovorimo se o zadanih kriterijih vrednotenja in ugotovimo uspešnost nastalih kompozicij.
 - Učenci vrednotijo izdelke drug drugemu, primerjajo svoj izdelek z »rešitvijo« na leseni podlagi.
 - Nato vrednotijo tudi svojega – ugotovijo, kaj so upoštevali in česa niso upoštevali pri zadanih kriterijih.
 - Izvedemo razstavo v učilnici, hodniku ali v kotičku za razstave.

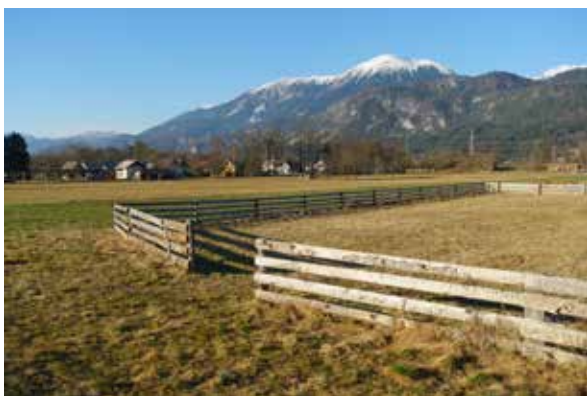

O kulturni dediščini: značilne ograje v prostoru

Spoznali smo raznolikosti pri stavbnih členih na fasadah, poznamo pa tudi druge pripadajoče elemente, ki značilno sooblikujejo zunanjo ureditev in razmejujejo zunanji prostor objekta ali kompleksa objektov – na primer zunanje ograje. Te se razlikujejo glede na širši prostor, kjer so postavljene, in naravne danosti, glede na čas, v katerem so nastale, na namen, material, iz katerega so zgrajene, obdelavo in posamezne konstrukcijske zahteve.

V sodobnem oblikovanju zunanjega prostora se izgublja značilno urejene ograje, s tem pa se spreminja podoba naselja in krajine. Nadomeščajo jih (domnevno) trajnejši materiali, ki morda potrebujejo manj vzdrževanja, konstrukcijsko več zdržijo ali nudijo večjo varnost. Pri odločitvah o izbiri vrste ograje moramo najprej opozoriti na njen namen in prostor, kamor jo postavljamo. Če za primer pogledamo trško jedro Tržiča, so zanj značilne kovane ograje v tankih vertikalnih elementih, drugače kot v Kropi ali drugih mestih, kjer so prav tako uporabljali kovane ograje in so značilne za tisti kraj. V nekaterih naseljih so za omejitev gibanja živali uporabljali pletene ograje, drugod suhozidno gradnjo iz kamna ali umetelno sestavljen lesen plot na način koroškega plota. Na podlagi namena se loči, ali objekt ograjujemo proti javnemu prostoru, ali se ograjuje sprednji del dvorišča, kot je cvetlični vrt, ali zadnji del dvorišča, kot je zelenjavni vrt, sadovnjak, ograda za živali ipd. Učencem se zato prikaže raznovrstnost prostora z vsaj tremi različnimi načini omejevanja zunanjega prostora kot interpretacijo v prilagojenih materialih za šolsko učilnico.

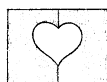

Za izvedbo učne ure predlagamo obisk značilno ograjenega zunanjega prostora z lesenim plotom, kovano ograjo ali suhozidno gradnjo v neposredni bližini šole oziroma ogled slikovnega gradiva na obravnavano temo. Učenci lahko gradivo za domačo nalogo poiščejo v časopisu ali fotografirajo različne ograje. Predhodni ogled se lahko izvede tudi med popoldanskim varstvom ali pri športni športu. Med opazovanjem učence opozorimo, da so pozorni na značilnosti konstrukcije, material, barvo, velikost, namen in lokacijo ograj glede na opazovani objekt. Učence opozorimo na opazovanje ustrezno in neustrezno oblikovanih ograj in razvoj kritičnega presojanja posegov.

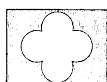

Drugi razred, prva priprava

Predmet	Likovna umetnost
Razred	Drugi razred
Število ur	2 zaporedni uri v učilnici
Področje (učna celota)	Arhitektura
Tehnika	Lipljenje, sestavljanje, prepletanje, gnetenje, kombinacije likovnih tehnik
Naloga (učna enota)	Gradbeni materiali
Materiali	Za leseni plot: lesene palčke ali trakovi š = 5 mm iz trdega kartona. Za pleteni plot: prožne vejice vrbe (lahko tudi papirnati trakovi š = 5 mm ali trakovi iz mehkejšega kartona). Za suhozid, področje kiparstva: glina, modelirna masa ali plastelin in leseni nožki. (Pripravimo lahko tudi predhodno izbrane drobne lomljene kamenčke (breča), ki ne smejo biti okrogli, temveč bolj ploščati.)
Orodja, podlage	Trda kartonska podlaga za vsakega učenca velikosti 10 x 20 cm.
Motiv	Ograje okoli hiš
Obravnava kulturne dediščine	Značilne ograje v prostoru: leseni plot, pletena ograja, suhozid; spoznavanje značilno urejenega vrta in ostalega zunanjšega prostora ob objektih
Didaktični pripomočki in učna sredstva	PPT-predstavitel in e-kviz, dostopen na spletni strani https://sola-prenove-za-nove-generacije.si/ V skrinji so tudi kosi značilnih vrst lesa, vrste kamnin in vzorec pletenja vrbovih vej.
Metode dela	– pogovor, razlaga, predhodni ogled – prikazovanje, demonstracija v živo
Oblike dela	– frontalna – individualno in skupinsko delo
Učni cilji	– Razvijajo prostorske predstave (SPO) – Oblikujejo tvorbe z uporabo različnih materialov, ločijo osnovne gradbene materiale, razvijajo občutek za stabilnost (LUM) – Razvijajo ročne spretnosti pri delu z različnimi materiali

Prilagoditev za izvedbo v učilnici	<ul style="list-style-type: none"> – PPT-predstavitev – projektor in računalnik – priprava miz in materiala – tablice – dostop do e-kviza
Prilagoditev za izvedbo na daljavo	Posredovanje učne priprave, PPT- predstavitve, e-kviza.
Prilagoditev za izvedbo v učilnici na prostem	Prestavitev ustvarjanja na prosto na mize in klopi: <ul style="list-style-type: none"> – podlaga, natisnjen PPT na plastificirane predloge – tablice za delo v manjših skupinah – prilagoditev tehnike za razmere za delo na prostem
Predlagana vrsta učne ure	<ul style="list-style-type: none"> – Izvedba v razredu s predhodnim ogledom v mestu, na vasi – Teoretična in praktična
Prilagoditev:	
Učenci z učno pomočjo	Izdelajo eno vrsto ograje; predlaga se izvedba suhozida iz gline.
Nadarjeni učenci	Izdelajo zahtevnejšo vrsto ograje, na primer koroški plot ali več vrst ograje – preizkusijo več tehnik gradnje. Priporočljiva izdelava pletenega plota, ki terja več časa.
Medpredmetna povezava	<ul style="list-style-type: none"> – Domači kraj, raznolikost pokrajin, čas (SPO) – Orientacija v prostoru, masa, dolžina (MAT) – Ljudski prostor (SLO) – Prostor, celota, deli celote (GUM) – Ravnotežje, skladnost, ritem, merjenje (ŠPO)
Predlog predhodne dejavnosti – aktiviranja predznanja	Učenci za domačo nalogo v časopisu poiščejo značilne ograje (v svoji pokrajini).
Dodatna dejavnost učencev povezana z obravnavano temo v okviru učnih ur obravnavanega sklopa	<ul style="list-style-type: none"> – Možnost ogleda in fotografiranja tradicionalnih ograj (ŠPO) – Pogovor/branje besedila (SLO) – Pesmi na temo ograj (GUM) – Pregled različnih domovanj v Sloveniji, po regijah in značilnih materialov za tradicionalno gradnjo, ogled opekarne, apnenice, žage, glinokopa ipd. (SPO)
Predlog nadgradnje (pri interesnih dejavnostih, v dan dejavnosti ipd.)	Poskus izdelave v merilu 1 : 1 izbrane vrste ograje, s prikazom tehnike obrtniških veščin: suhozid (izdelava na šolskem vrtu), izdelava lesenega plota ali pletene ograje (ali za vrt iz lesa ali za šolsko predstavo iz kartona), s pomočjo odraslega. Udeležba lokalnih mojstrov, obrtnikov, konservatorja, kustosa, predstavnic društva kmečkih žena ipd. za prikaz izdelave značilnih ograj. Izdelke lahko uporabijo tudi kot »gregorčke«, saj so iz naravnih materialov.

1. uvodni del

Legenda

U – učitelj

O – otroci

U: Dober dan vsem. Danes bomo govorili o ograjah, značilnih za Slovenijo. Takšnih, ki so jih gradili naši predniki, a jih lahko najdemo še danes – običajno na deželi, okoli kmečkih hiš ali v krajini, kjer želimo zaščititi svoje živali med pašo na prostem, njivo, zelenjavni vrt ali sadovnjak, nasad različnih dreves pred nepovabljenimi gosti.

U: Povejte mi, ali ima vaša hiša ali blok kakšno ograjo.

O: Ne, ja, moderno, sivo, leseno, iz žice, žive meje ...

U: Zelo pester nabor. Pogovarjali se bomo o značilnih ograjah, ki so za naš slovenski prostor značilne že od nekdaj. Kateri material bi bil primeren za ograjo? Kaj pa pred betonom, pločevino? Česa je bilo največ na voljo in skoraj povsod dostopno? Les, seveda. Različnih vrst, ampak vseeno les. In drobne vejice lesa. Še kaj? Kamen? Ali kdo ve za kakšno kamnito ograjo? No, poglejmo.

U: Ali veste, da so nekoč okoli hiše gradili lesene ograje, ki se imenujejo LESENI PLOT. To so pokonci postavljene deske, običajno z ošiljeno oblikovanim robom. Zakaj menite, da je tako? Zaradi vode, da les tam ne zgine. Les za ograjo so sekali iz trdnejših in odpornejših drevesnih vrst, kot sta akacija in hrast. Da je bila ograja obstojnejša. In ker ni bilo barv, ki bi jo dodatno zaščitila, so les krtačili, in tako so odstranili mehki les, ostal pa je samo trdi del, ki je videti kot žile. Tukaj imam vzorec – tako je bil obdelan les neke ograje.

U: Ob morju in v hribih, kjer ni bilo toliko lesa, bilo pa je veliko kamna, so za omejitev zemlje izdelovali zid iz kamna, ki se imenuje SUHOZID. Ali kdo ve, zakaj se reče suho-zid? Ker med kamni ni veziva – malte, ki bi jih »zalepila«. Kamne so le polagali drugega na drugega. A upoštevati so morali pravila zlaganja, drugače bi se zid lahko kmalu porušil. Polagali so jih tako, da so prekrili stik spodnjih dveh kamnov in s klesanjem skušali dobiti takšno obliko kamna, da je ustrezal na točno določeno mesto.

U: Kot tretjo ograjo bomo danes pogledali še PLETENO OGRAJO, ki so jo ponekod po Sloveniji postavljali predvsem okoli zelenjavnega vrta, saj je bila gosta in je majhnim živalim onemogočala dostop do njega in pridelkov. Takšno ograjo so izdelali tako, da so v tla na gosto zapičili debelejšje veje ali kole, ki so morali biti čimbolj ravni. Med njimi so prepletali tanke vejice, ki so morale biti sveže, da so bile gibljive in niso pokale ali se lomile.

2. osrednji del

U: Danes bomo izdelali primer značilne ograje. Razdelili bi se v tri skupine: prvi boste izdelali kos pletene ograje, drugi kos lesenega plota, tretji pa suhozid. Material je pripravljen po skupinah, zato vzamete material samo zase in iz svoje skupine.

Kriteriji, ki jih morate upoštevati:

– Vsak vzame eno podlago (karton, na katerem gradi izdelek).

– Vsak bo naredil eno ograjo določene vrste, kot je prikazano (glede na skupino, v kateri ste).

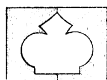
– Pletena ograja: bolj debele palčke, ki predstavljajo lesene kole, zapičite v podlago. Predlagamo vsaj 6 palčk. Med njimi boste nato prepletali tanke trakce ali vejice. Bodite natančni, da bo ograja gosta, kot ste videli na fotografijah. Za podlago uporabite pripravljen kos mehke gline. Vanjo boste zapičili vejice.

– Leseni plot: Za podlago uporabite pripravljen kos mehke gline. Vanjo boste zapičili lesene palčke. Najprej zapičite v svojo podlago vsaj 3 do 4 debelejšje ploščate palčke z razmikom. Na njih z lepilom pritrdite dolge vodoravne deščice iz lesa ali trdega kartona. Na te pa nato počasi pritrdite trakove iz kartona. Ne pozabite na značilno oblikovane zaključke svojih deščic. Te vrhove na kartonu odstrižete s škarjami.

– Suhozid: za izdelavo suhozida vzamete največ za eno pest gline oziroma plastelina, ki ga oblikujete kot oglate kamne. Najprej naredite kup »kamenčkov«, nato se lotite kombiniranja med njimi in jih tesno zlagajte tako, da skušate prekrivati stik med spodnjima dvema. Zid ne sme biti zelo visok, da se ne poruši. Prav tako se ga ne sme preveč pritiskati – material se ne sme stisniti med sabo. (Opomba: uporabljajo se lahko tudi manjši naravni ploščati kamenčki, ki so predhodno pripravljene.)

– Na koncu bomo naredili inštalacijo in vse ograje smiselno postavili v tri zaključene celote: okoli hiše leseni plot, za vrt pleteno ograjo, za živali pa za hišo suhozid.

ZAČNEMO DELATI.

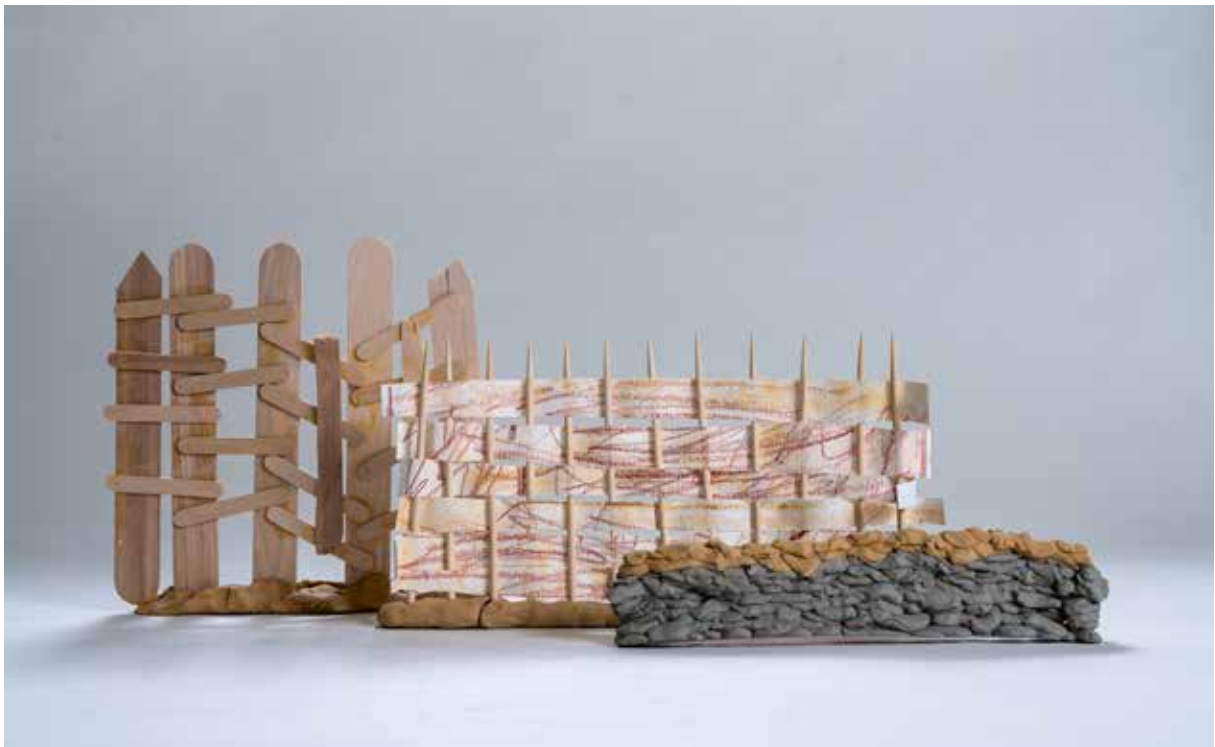
- 3. zaključni del**
- Z učenci pospravimo učilnico, postavimo zaključno inštalacijo, se zberemo okoli nje in se pogovorimo:
 - o vrsti ograj,
 - o različnih materialih za gradnjo ograj in tudi objektov,
 - o tehniki gradnje,
 - o poimenovanju tradicionalne ograje in
 - skupaj postavimo prostorsko kompozicijo v kotičku.

PREGLED IZDELKOV IN VREDNOTENJE

- – Pogovorimo se o zadanih kriterijih vrednotenja in ugotovimo uspešnost nastalih kompozicij.
- – Učenci vrednotijo izdelke drug drugemu.
- – Nato vrednotijo tudi svojega – ugotovijo, kaj so upoštevali in česa niso upoštevali pri zadanih kriterijih.
- – Izvedemo razstavo v učilnici, hodniku in v kotičku za razstave.

O kulturni dediščini: raznolikost prostora in bivališč

Gradnja bivališč je bila v vseh ozirih skozi zgodovinska obdobja tesno povezana s pogoji fizičnega prostora in njegovimi danostmi. Prilagoditev se je kazala predvsem v uporabi gradbenega materiala, oblikovanju objekta na podlagi terena, orientaciji glede na osončenost, na podlagi vremenskih razmer, bližine naravnih virov, potrebnih za življenje ... Tako imamo v Sloveniji značilna bivališča do začetka 20. stoletja zgrajena predvsem iz lesa, kamna in opeke. Uporabljeni so torej naravni materiali, ki jih je bilo mogoče najti v neposredni bližini oziroma bližnji okolici. Gradili so jih lastniki sami, mojstri in specializirani poklici za posamezna dela so se izoblikovali pozneje. Lahko bi rekli, da so bile veščine za gradnjo bivališča bistvenega pomena in obvezna usposobljenost vsakega odraslega moškega.

Z modernizacijo gradnje in industrijsko izdelavo sodobnega gradiva (najbolj s proizvodnjo betona) so se postopoma v prostoru začele izgubljati glavne razlike v oblikovanju objektov, s tem pa tudi raznolikost in identiteta objektov, prostora. Kajti ravno konstrukcijske zahteve so tiste, ki definirajo arhitekturo in zunanjo podobo poleg že naštetih pogojev oblikovanja prostora. Zato je za učence izjemno pomembno, da spoznajo in prepoznajo razlike med bivališči in pokrajinami ter ob tem razvijajo predvsem kritično mišljenje in občutek za značilno obnovo ali gradnjo ob dediščini oziroma na njenem območju.

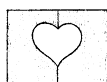

Za izvedbo učne ure predlagamo obisk mesta ali vasi oziroma ogled slikovnega gradiva na obravnavano temo. Učenci lahko za domačo nalogo v časopisu poiščejo fotografije različnih bivališč, tako v sedanosti kot preteklosti. Predhodni ogled se lahko izvede tudi pri športni športu. Med opazovanjem se pogovarjamo o značilnih materialih, oblikovanju velikosti okenskih odprtih, kritinah, napuščih in njihovih velikostih glede na stran vhoda v objekt. Opazujemo obdelave fasad in zunanega prostora ter značilnosti pokrajine. Dejavnost nadgradimo z igro po pravilih človek ne jezi se, ki je personalizirana z izdelki otrok in je sestavni del v skrinji s pripomočki. Igro lahko nadgradimo z dodatnimi nalogami na ugankarskih karticah.

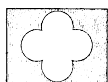

Drugi razred, druga priprava

Predmet	Spoznavanje okolja
Razred	Drugi razred
Število ur	2 uri v učilnici, 2 uri za predhodni ogled mesta/vasi
Področje (učna celota)	Čas in prostor
Tehnika	Risanje, slikanje: svetle in temne barve
Naloga (učna enota)	Življenje v preteklosti
Materiali	Bel šelešamer/risalni list A4 ali A3, črna tempera, tanjši čopiči, lončki z vodo, škarje, lepilo za papir.
Orodja, podlage	Natisnjena predloga iz spletne strani »potujem od hiše do hiše« za 4/7 igralcev ali velika podloga iz belega papirja velikost 1 x 1m, tulci papirja za igro, večja (lesena) kocka za metanje.
Motiv	Kje sem doma
Obravnava kulturne dediščine	Značilnosti domačega kraja , različnost pokrajin, geografsko okolje, orientacija v prostoru, domači kraj, hribovje, dolina, reka, potok.
Didaktični pripomočki in učna sredstva	PPT-predstavitvev in igra, dostopna na spletni strani https://sola-prenove-za-nove-generacije.si/ V skrinji je natisnjena podloga igre »potujem od hiše do hiše«.
Metode dela	– ogled v živo – pogovor in razlaga – prikazovanje, demonstracija
Oblike dela	– frontalna – individualno delo – skupinsko delo – igra s podlogo »potujem od hiše do hiše«
Učni cilji	– Znajo razlikovati med preteklostjo in sedanostjo v svojem življenju in vedo, da je bilo življenje v preteklosti drugačno (SPO) – Spoznajo vidike življenja ljudi v preteklosti in danes, razlikujejo bivališča (SPO)

Prilagoditev za izvedbo v učilnici	<ul style="list-style-type: none"> – PPT-predstavitev – e-kviz – projektor in računalnik – priprava miz in materiala
Prilagoditev za izvedbo na daljavo	Posredovanje učne priprave, predhodno izdelanih grafičnih pripomočkov in PPT-predstavitve.
Prilagoditev za izvedbo v učilnici na prostem	Prestavitev ustvarjanja na prosto na mize in klopi – podlaga, natisniti PPT na plastificirane predloge ali tablica/tablice za delo v manjših skupinah ali monitor za skupinsko delo
Predlagana vrsta učne ure	<ul style="list-style-type: none"> – Izvedba v razredu s predhodnim ogledom v mestu, na vasi (po predhodnem ogledu mesta) – Teoretična in praktična
Prilagoditev:	
Učenci z učno pomočjo	Na igralno podlogo nalepijo eno izdelano značilno hišo.
Nadarjeni učenci	Izdelajo več hiš, oblikujejo tudi krajino in ograje ter drobne značilne arhitekturne elemente, ki jih vse nalepijo na pripravljeno igralno podlogo »potujem od hiše do hiše«.
Medpredmetna povezava	<ul style="list-style-type: none"> – Barvne ploskve, primarne/sekundarne barve (LUM) – Čas, prostor (DRU) – Liki, črte in telesa, dolžina, naravna števila – povezava s številčnim trakom (MAT) – Ljudski prostor (SLO) – Prostor, celota, deli celote (GUM) – Merjenje (ŠPO)
Predlog predhodne dejavnosti – aktiviranja predznanja	Učenci za domačo nalogo poiščejo v časopisu fotografije različnih bivališča ali pokrajine.
Posebna kasnejša dejavnost, povezana z obravnavano temo	<ul style="list-style-type: none"> – Možnost ogleda in fotografiranja najstarejših objektov v kraju in lepljenje slikic na svojo podlago za igro (SPO) – Možnost ogledov znamenitosti in značilne gradnje v svojem kraju (SPO)
Predlog nadgradnje	Učenci po skupinah obravnavajo posamezno umetnostnozgodovinsko obdobje in ga spoznavajo po vseh značilnostih gradnje, gospodarstva, življenja ali kulinarike. Izdelajo razglednice s slikicami po temah, ki se jih nalepi na stenski časovni trak pod posamezno obdobje, prikazan na steni v kotičku/jedilnici. Odigrajo dramsko pripoved glede na pokrajino ali umetnostnozgodovinsko obdobje. Izdelajo svoj ali razredni časovni trak.

- 1. uvodni del**
- U: Dober dan vsem. Danes bomo govorili o ŽIVLJENJU V PRETEKLOSTI in ZNAČILNOSTIH POKRAJIN ter NASELIJ. Zanima me: Kaj je za vas preteklost?
- Legenda
- U – učitelji
- O – otroci
- O: Kar se je zgodilo, kar je mimo, česar več ni.
- U: Po eni strani imate prav: To je tisto, kar je minilo, vendar če pogledamo naše hiše, vasi in naselja ter tudi širši prostor, je veliko stavb ostalo iz naše preteklosti. Recimo, če se pogovarjamo o hišah naših dedkov in babic oziroma hišah, ki so stare 100 let ali celo več. Kakšne so te hiše?
- O: Majhne, stare, porušene ...
- U: Kakšni pa so deli mest, kjer so najstarejše hiše?
- O: Stari, zapuščeni ...
- U: Pa vam je všeč, ko greste s starši ali prijatelji v stari del mesta?
- O: Ja, ne ...
- U: Zakaj? Kako je videti na primer stara Ljubljana? Vam je všeč? Kaj počnete, ko greste v staro mestno jedro?
- O: Na pijačo, sladoled, v cerkev, na obisk, na koncert, na igrišče ...
- U: Pogovarjamo se o podobi starega mestnega jedra. Kakšne so hiše? Kakšne barve? Kakšne strehe so? Ali so visoke? Veste, koliko nadstropij imajo? Kaj je v pritličju, kaj pa v nadstropju? Kakšne so ulice? Pa ceste? Tam teče kakšna reka? Ali so tam zelenice, parki? Kje stanovalci parkirajo svoje avtomobile? Kaj pa gosti? Kako greste v mesto? Kako bi bilo videti mesto, če bi vse hiše porušili in zgradili nove, v celotni ulici? Zamislite si in primerjajte, kakšno mesto bi vam bilo bolj všeč.
- U: Poglejmo še za vas. Kdo stanuje na vasi – poznate koga? Če greste na obisk – kakšne hiše so v središču vasi? In katera stavba je običajno zraven?
- O: Stare, najstarejše ... Cerkev, trgovina, šola pa potok ...
- U: Ali imajo urejene fasade? Ali so visoke? Kakšnih barv so? Kaj je na fasadi?
- O: Les ... narisano ...
- U: Torej, te stavbe (cerkev, hiše v starem del mesta ali vasi, običajno tudi šola ali občina) so najstarejše stavbe v nekem naselju. To so ostanki naše preteklosti. Je prav, da ohranjamo stare hiše v mestu? Zakaj? Danes ponekod stojijo že tudi novejši hiše v starih delih. Kakšna so bila naselja v preteklosti?
- O: Manjša, s kmetijami, vrtovi ...
- U: Oglejmo si nekaj naselij, vasi in mest v preteklosti in danes. Če znate prepoznati, kje so najstarejše hiše – tisti del imenujemo staro mestno jedro ali staro vaško jedro.

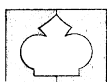

- U: Ali veste, kaj je pokrajina? Ja, to je širši prostor, kjer je tudi narava. Kakšna je bila pokrajina nekoč in kakšna je danes?
- O: Več mest, bolj zelena, manj cest ...
- U: Torej se mesta, vasi in tudi pokrajine spreminjajo skozi čas. Pred 1000 leti pa so se naselja še bolj razlikovala od današnjih. Hiše so bile še bolj preproste, kamnite, lesene, streha je bila slamnata, iz lesenih desk ali skodel, ob morju tudi kamen. Torej so bile hiše grajene iz takih materialov, kot so jih v neki pokrajini našli. Zato se hiše iz različnih pokrajin med seboj razlikujejo. Grajene pa so bile tudi na podlagi tega, kako vroče/hladno je bilo, ali so bila tla stabilna, ali je bilo dovolj ravnine, ali so morali graditi v hrib. Veliko dejavnikov je vplivalo na oblikovanje stavb. Danes pa ni več tako.

2. osrednji del

- U: Danes bomo ustvarjali. Narisali bomo hiše in pokrajino okrog nas, vse to nalepili na podlago in izdelali družabno igro.
- Navodila za delo in kriteriji, ki jih morate upoštevati, so:
- 1. Vsak vzame dva bela šelešamerja ali risalna lista v velikosti A3 (ali A4).
- 2. Na prvi list s črno tempero in tankim čopičem skiciramo naš objekt. Narišemo značilno hišo iz domačega kraja. S tankim čopičem natančno naslikamo okna in vrata, streho s kritino.
- 3. Ozadja ne slikamo.
- 4. Pokrajino naslikamo posebej na nov bel list, na katerem ni nobenega objekta. Slikamo s črno tempero, ki ji dodajamo vodo, da dobimo sive odtenke. Svetlimo jo.
- 5. Ko se hiše posušijo, jih izrežemo. Nato izrežemo še naše pokrajine.
- 6. Zatem vse skupaj sestavimo v celoto – na igralno podlogo, ki je že pripravljena v prilogi, oziroma pripravimo podlago sami – trši papir večje velikosti. Najprej nalepimo naše pokrajine ali ravnice ali hribe, gozdove ...
- 7. Zatem nalepimo hiše tako, da se skoraj prekrivajo, kot se hiše v mestu. Na igralno podlogo nalepimo še krogce po obodu papirnatih tulcev (ki jih oblikujemo in izrežemo sami) na način igre človek ne jezi se; za posamezna polja v igri lahko sestavimo tudi naloge. Igro bomo poimenovali »potujem od hiše do hiše« in se pogovorili o različnosti bivališč in pokrajin. V prostem času (med odmorom, v podaljšanem bivanju, v jutranjem varstvu) se boste s tako pripravljeno igro lahko igrali.

ZAČNEMO DELATI.

3. zaključni del

Z učenci pospravimo učilnico, postavimo zaključno inštalacijo, se zberemo okoli nje in se pogovorimo:

- o preteklosti, kako jo merimo/beležimo,
- o podobi objektov nekoč in danes, o pokrajini,
- o različnih pokrajinah in različnih stavbah,
- o svetlih in temnih barvah, svetljenju barvnih ploskev,
- učenci igro preizkusijo.

PREGLED IZDELKOV IN VREDNOTENJE

- Pogovorimo se o zadanih kriterijih vrednotenja in ugotovimo uspešnost nastalih kompozicij.
- Učenci vrednotijo izdelke drug drugemu.
- Nato vrednotijo tudi svojega – ugotovijo, kaj so upoštevali in česa niso upoštevali pri zadanih kriterijih.
- Igro pospravimo oziroma izvedemo razstavo v učilnici, hodniku in v koticu za razstave.

O kulturni dediščini: poslikave fasad in notranjosti objektov

Človek je že od nekdaj krasil svoja bivališča, kot je zmozel v določenem zgodovinskem obdobju: odvisno od namembnosti objekta, njegove pomembnosti v določenem prostoru, časovnega okvira oziroma umetnostnega obdobja, pa tudi od razpoložljivih materialov in tehnologije. Kot ostanek 18. in 19. stoletja poznamo ustrezno ohranjene primere poslikav na fasadah; med prenovami notranjosti se velikokrat odkrije številne poslikave v več plasteh. Poslikave s šablonami so večinoma izginile s koncem secesije, ko so jih zamenjale poslikave z valjčki in tapete. Danes so notranji prostori pretežno urejeni z minimalno uporabo barvnih odtenkov, fasade pa so praviloma v belih odtenkih do umazano belih ali izjemno svetlih zemeljskih odtenkih. V prostoru se pojavljajo tudi moteče barve, ki so neznailne po izbiri in njihovi intenzivnosti, zato so barvni odtenki velikokrat predpisani v prostorskih aktih posamezne občine. Ob kršitvah se lahko tudi sankcionira lastnike, ki ne upoštevajo predpisanih barv.

Za razumevanje in prepoznavanje poslikav s šablonami je treba pojasniti, da so jih izdelovali črkoslikarji, tega poklica danes ni več. Bili so skoraj umetniki, ki so s precizno natančnostjo izdelovali različne poslikave: vlečenje črt, izdelava šablon v enem odtenku ali celo več s prekrivanjem; izdelovali so tudi napise nad izložbami trgovin in poslikave na drugih elementih, kot je pohišstvo. Poleg bordur na fasadi, običajno narejenih s šablonami, poznamo tudi t. i. šivane vogale, poslikave okoli okenskih odprtin, freske, narejene v svež omet. Za poslikave so bili uporabljeni naravni pigmenti, ki so jih pridobivali iz različnih vrst kamnin in z njihovo obdelavo, iz nekaterih školjk, rastlin ali celo iz živali. Postopek pridobivanja pigmentov je bil izjemno zahteven, zato so bili dragi in dosegljivi predvsem premožnejšim. Vsakokratna obnova objekta je pomenila nov nanos na stene objekta; ometi se praviloma niso odstranjevali do gradbene osnove. S tem so se ohranile večplastne šablone, ki jih danes dokumentiramo za potrebe arhivskega varstva o posameznem objektu.

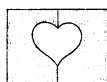

Za izvedbo učne ure predlagamo obisk mesta ali vasi oziroma ogled slikovnega gradiva na obravnavano temo. Učenci lahko za domačo nalogo v časopisu ali domačem kraju kot gradivo poiščejo različne poslikave fasad in jih fotografirajo. Predhodni ogled se lahko izvede tudi pri športu. Med opazovanjem se pogovarjamo o značilnih mestih poslikav, njihovih oblikah, simetriji, vzorcih, barvah in o morebitni kombinaciji več barv. Omenimo tudi polnost fasadne ploskve in njeno barvo kot podlago za šablone. Poiščemo tudi bolj barvito oblikovane objekte v neposredni bližini in ugotavljamo vzroke za obdelavo (ali je bila pomembna mestna hiša s prostori za župana, hiša premožnega meščana ipd.).

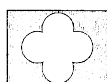

Tretji razred, prva priprava

Predmet	Likovna umetnost
Razred	Tretji razred
Število ur	2 uri v učilnici, 2 uri za predhodni ogled stavb
Področje (učna celota)	Grafika
Tehnika	Ročno odtiskovanje
Naloga (učna enota)	Šablonski tisk
Materiali	Bel šelešamer A4 za izdelavo slikopleskarske šablone (nekaj kosov z natisnjeno šablono), naravni pigmenti, bela tempera (ali 1 l apnene barve).
Orodja, podlage	Risalni list A3, gobica ali krpica ali okrogli prirezani čopiči, obojestranski lepilni trak, »olfa« nožki, škarje, ravnilo.
Motiv	Poslikana hiša
Orodja, podlage	Trda podlaga A3 za izrezovanje, mehkejša podlaga A4 za šablone za vsakega učenca.
Obravnava kulturne dediščine	Poslikava fasade in notranjosti objektov
Didaktični pripomočki in učna sredstva	PPT-predstavitel in narisane predloge šablon, dostopne v t. i. skrinji dediščine oziroma tudi v e-obliki na spletni strani https://sola-prenove-za-nove-generacije.si/ V skrinji so naravni pigmenti, apnena barva ter primeri zahtevnejših šablon v naravni velikosti.
Metode dela	– pogovor in frontalna razlaga – opazovanje, ogled primerov na starih stavbah – prikazovanje, demonstracija – eksperimentiranje
Oblike dela	– frontalna – individualno delo
Učni cilji	– Spoznavajo kulturno umetniško dediščino domačega kraja in razvijajo spoštljiv odnos (SPO)

	<ul style="list-style-type: none"> • – Spoznajo vrste poslikave zunanjega in notranjega prostora in njihov namen (LUM) • – Spoznajo pojme: poslikana hiša, fasada, šivani vogali, sončna ura, freska, bordura, relief, črkoslikarji • – Samostojno narišejo preprost simetrični motiv • – Razvijajo ročne spretnosti izrezovanja in izdelajo svojo šablono, izdelajo/odtisnejo borduro • – Razvijajo ustvarjalnost, inovativnost in estetski čut • – Odkrivajo in razvijajo svoje talente • – Znajo vrednotiti svoje delo in delo vrstnikov • – Sodelujejo pri postavitvi razstave
Prilagoditev za izvedbo v učilnici	<ul style="list-style-type: none"> • – PPT-predstavitev • – projektor in računalnik • – priprava miz in materiala
Prilagoditev za izvedbo na daljavo	Posredovanje učne priprave, PPT-predstavitev, e-didaktičnega pripomočka.
Prilagoditev za izvedbo na prostem	Prestavitev ustvarjanja na prosto na mize in klopi: <ul style="list-style-type: none"> • – podlaga, natisnjen PPT na plastificirane predloge • – tablice za delo v manjših skupinah • – prilagoditev tehnike za razmere za delo na prostem
Predlagana vrsta učne ure	<ul style="list-style-type: none"> • – Izvedba v razredu s predhodnim ogledom v domačem kraju, lahko tudi notranjosti • – Teoretična in praktična
Prilagoditev:	
Učenci z učno pomočjo	Izdelajo le odtiskovanje s pomočjo že vnaprej narejene šablone.
Nadarjeni učenci	Izdelajo značilno borduro v dveh odtenkih ali rozeto, značilno za označitev sredine prostora. Preizkusijo poslikavo stene v eni liniji, ki jo predhodno oblepimi z rolo belega gladkega papirja.
Medpredmetna povezava	<ul style="list-style-type: none"> • – Zunanji, notranji prostor, oprema prostora (LUM) • – Spoznavanje pomena dediščine, uporaba skic (SPO) • – Liki, simetrija (MAT) • – Ljudski prostor (SLO) • – Prostor, (a)simetrija (GUM) • – Ravnotežje, skladnost, ritem (ŠPO)
Predlog predhodne dejavnosti – aktiviranja predznanja	Učenci za domačo nalogo v časopisu poiščejo fotografijo poslikane fasade hiše.

**Dodatna dejavnost učencev
povezana z obravnavano temo v
okviru učnih ur obravnavanega
sklopa**

**Predlog nadgradnje (pri interesnih
dejavnostih, v dan dejavnosti ipd.)**

- Možnost ogleda poslikav hiš v domačem kraju pri drugem predmetu (ŠPO)
- Pogovor/branje besedila, pesmi na temo poslikanih hiš, fasad, urejenosti objektov in na temo zvrsti objektov (SLO)

Učenci si ogledajo značilno poslikani objekt iz neposredne okolice (lahko tudi na fotografijah, če takega objekta ni ali ni dostopen) ali značilno poslikano pohištvo. Prerišejo poslikavo. Izdelajo šablono po lastni predlogi (kot variante prerisane poslikave). S šablono potiskajo kos lesa – morda čelnega dela zibke ali skrinje ali manjšega kosa vezane plošče; na drugo stran napišejo posvetilo (za na primer materinski dan). Uporabljajo naj le značilne naravne pigmente. Tehniko lahko predstavi restavrator. S pomočjo te tehnike lahko s prilagojenimi barvami izdelajo tudi potisk prazničnih voščilnic, blaga ali celo oblačil z barvami v umirjenih, zemeljskih odtenkih.

1. uvodni del

Legenda

U – učitelji

O – otroci

U: Pozdravljeni. Danes bomo govorili o starih obrteh in ena od njih je tudi tehnika krašenja s poslikavanjem hiš. Ali mogoče poznate kakšno starejšo hišo v vašem kraju, ki ima zunanjo poslikavo? Ima kakšne barvne okraske?

U: Kaj je to FASADA?

O: To, kar je zunaj, zunanji zid hiše, obleka hiše...

U: Je že kdo videl, da je tudi kakšna starejša hiša POSLIKANA Z NOTRANJE STRANI, na primer kuhinja, hodnik ali glavna soba?

O: Prešernova hiša ...

U: POSLIKAVE z uporabo ŠABLON so se pojavile tudi v kmečkih hišah, še prej pa v gradovih in dvorcih premožnejših ljudi. Šablone so bile narejene iz kartona, ki so ga po izdelavi premazali z LANENIM OLJEM ali FIRNEŽEM, da je odbijal vodo – da so šablono oprali in drugod uporabili drugačen barvni odtenek. Ali veste, kdo je naredil te poslikave s šablonami? Kaj je bil po izobrazbi? To je bil ČRKOSLIKAR.

U: Pogledali bomo poslikave v kmečkih hišah, ki jih ponekod lahko vidimo še danes. Tej tehniki se je reklo POSLIKAVA S ŠABLONO.

U: Orodje, ki so ga uporabljali, je bilo posebno, čopič s prirezano konico ali gobica. Pred tem so ometali podlago – osvežili APNENI OMET stene, ki so ga nanašali z velikim okroglim čopičem. Imenuje se »piršna« in je danes že skoraj pozabljen. Za začetek šablone so si izdelali vzorec, ki so ga previdno izrezali iz kartona. Vzorec je

• moral biti preprost in se je ponavljal. Barve, ki so jih dali v APNENI
• BELEŽ, so bile iz NARAVNIH PIGMENTOV. To so bili različni zmlati
• ali obdelani kamni, rastline ali celo živali. Nekaj teh pigmentov
• imamo danes tukaj v naši skrinji. Poglejmo, katere imamo in iz česa
• so. Pigmente so vmešali v apno, da so dobili barvite opleske.

• U: S tako pripravljeno »barvo« in s pomočjo prirezanega čopiča,
• gobice ali kar navadne krpe so slikali. Počasi so steno tapkali skozi
• šablono, ki se ni smela premakniti. Tapkanju so rekli »tufanje«.
• Ko so jo odstranili, je na steni nastal lep vzorec. Linije na višini
• človekovih prsi so poslikali, pa tudi stene tik pod stropom, strop in
• sredino stropa z okroglimi poslikavami, imenovanimi »rozete«.

• U: Velikokrat okraske najdemo tudi na zunanji strani. S prosto roko
• so risali t. i. »šivane vogale«, okraske okoli oken, hišne številke in
• še kaj. Druga tehnika poslikave fasade, torej sten na zunanji strani,
• so bile freske. Ampak danes si bomo pogledali izdelavo šablone in
• poslikali stene oziroma naše liste.

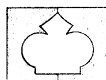
2. osrednji del

• U: Danes bomo ustvarili šablono. Izrezali jo bomo iz kartona, ki ga
• imate na mizi. Šablono bomo nato uporabili za potisk vašega lista.
• Te liste bomo na koncu zložili drugega za drugim v naši učilnici,
• tik pod stropom ali kar na strop. Tako bomo ponazorili, kako je bil
• videti prostor.

• Postopek izdelave vzorca in poslikave:

- – Vsak vzame en risalni list A3 in en karton A4.
- – Na bel karton A4, ki ga predhodno prepognete na pol, boste narisali polovico preprostega simetričnega motiva.
- – Drugo polovico boste narisali po izrezu prvega, zato da bosta obe polovici sestavljali simetričen vzorec.
- – Lahko si pomagate s predlogo iz nabora iz skrinje dediščine oziroma s temi, ki sem jih predhodno natisnila s spletne strani.
- – Na eni polovici od sredine ven proti robu izrežete polovico odprtine z »olfa« noži. Drugo polovico obrišete, ko je prva izrezana, zato da dobite simetrični vzorec. Odprtine bodo poslikane in bodo predstavljale naš vzorec, ki bo ostal na listu A3, na risalnem listu.
- – Vzorec se mora ponavljati.
- – Zamešali bomo naravni pigment in belo tempero (oziroma apno). Z gobico ju boste nanašali čez šablono. Šablono namestite na rob lista A3. Ta mora ostati pri miru in je ne smete premikati med odtiskovanjem. Ko izdelate en celoten vzorec, ga premaknete in odtisnete do drugega roba lista.

• ZAČNEMO DELATI.

- 3. zaključni del** ● PREGLED IZDELKOV IN VREDNOTENJE
- – Pogovorimo se o zadanih kriterijih vrednotenja in ugotovimo uspešnost nastalih kompozicij.
 - – Učenci vrednotijo svoj izdelek. Ugotovijo, kaj so upoštevali in česa niso upoštevali pri zadanih kriterijih.
 - – Učenci vrednotijo izdelke drug drugemu.
 - – Oblikujemo razstavo v učilnici, hodniku in v kotičku.

Sola prenove **ZA NOVE GENERACIJE**

urna dediščina;
eklost za prihodnost.

www.sola-prenove.si www.norwaygrants.si

O kulturni dediščini: likovna urejenost fasad objektov

Človek je izjemno vizualno bitje in odstopanja od določenih razmerij zelo hitro opazi. Če srečamo koga z daljšimi nogami, trup pa je krajši, nas »zmoti« razmerje med njimi – človekova postava namreč predstavlja razmerje zlatega reza. V takem razmerju je v naravi veliko predmetov, ki jih zaradi tega dojemamo kot »skladne« oziroma celo prijetne. Podobno je z likovno urejenostjo objektov. Že za tlorise so v prostorskih aktih nemalokrat predpisana razmerja, ki jih morajo pri novogradnjah upoštevati. Razmerja so bila določena na tipološki analizi obstoječih značilnih objektov (torej dediščine), glede na namensko rabo objekta in v določenem območju. S številom etaž in točno določenim razponom naklona strešin pa so predpisani vertikalni gabariti in z okoljem skladne značilne površine fasad.

Za odprtine na fasadi je nemalokrat določeno, da morajo biti »osno umeščene kot pokončno oblikovane v značilnih razmerjih in v ritmu polno-prazno« ter po etažah druga nad drugo. Zgledovati pa se morajo po tradicionalnih objektih. Iz tega določila in tudi iz prostora je mogoče razbrati, da se je predvsem z gradnjo po 2. svetovni vojni likovna urejenost fasad zelo spremenila. Okna so izgubila značilno obliko in svoje proporce, delitev na polja in način odpiranja, njihova umeščenost ne upošteva več simetrije, prav tako ne enake višine parapetov. V današnjem času so okna postala izrazito horizontalna in ozka; namen prostora je naenkrat izjemno jasno berljiv: iz ulice znamo določiti, kje je stranišče, kje je kuhinja, kje shramba, dnevna in tudi spalnica. Vsa okna so namreč oblikovana drugače. Običajno nam danes notranja oprema določa mesta in velikosti oken ter načine odpiranja. Redki arhitekti prepoznajo problematiko šele, ko so fasade objekta, kot zadnji stadij načrtovanja objekta, izrisane. Zato je produkt lahko redko likovno urejen, skladen s tradicionalno okolico. Včasih so bila okna bivalnega dela hiše urejena v enakem oblikovanju brez bistvenih odstopanj, gospodarski del pa je imel okna skromnejše obdelave, brez polken, kamnitih obrob, poslikav ... vendar še zmeraj likovno urejeno.

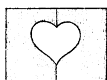

Za izvedbo učne ure predlagamo obisk mesta ali vasi oziroma ogled slikovnega gradiva na obravnavano temo. Predhodni ogled se lahko izvede tudi pri športu. Učenci lahko za domačo nalogo v časopisu ali domačem kraju za gradivo poiščejo različne fasade objektov (s simetrično ali asimetrično urejenostjo). Kot uvod sledita pregled prinesenega gradiva in izdelava razrednega kolaža na tabli. Med opazovanjem se pogovarjamo, zakaj nam je neka izbrana fasada likovno urejena in bolj všeč kot druga, ki ima porušeno likovno urejenost. Pogovarjamo se o simetriji in asimetriji, kaj neko fasado naredi tako ali nasprotno. Opazujemo okenske in vratne odprtine in ugotavljamo odstopanja novih primerov od tradicionalnih. Omenimo tudi barve, material; opozorimo na neustreznost zamenjave s plastičnimi ali aluminijastimi elementi, tudi barvno odstopanje.

Tretji razred, druga priprava

Predmet	Matematika
Razred	Tretji razred
Število ur	2 uri v učilnici, 1 uro za predhodni ogled šole
Področje (učna celota)	Izdelava mreže, načrta fasade
Tehnika	Risanje, prepogibanje, lepljenje
Naloga (učna enota)	Simetrija, položaji
Materiali	Svinčnik, radirka, ravnilo, barvice, črn flomaster.
Orodja, podlage	Risalni list A3 za vsakega učenca in zaščita delovnih miz.
Motiv	Naša šola
Obravnava kulturne dediščine	Likovna urejenost fasad objektov: simetrija, asimetrija, os, prazno-polno, glavna/stranska fasada, ulična/cestna fasada, prizidava/nadzidava, kompozicija
Didaktični pripomočki in učna sredstva	PPT-predstavitvev in narisana predloga simetrije na predlogi na spletni povezavi: https://sola-prenove-za-nove-generacije.si/ oziroma v skrinji dediščine, kjer je lesen model simetrične in asimetrične hiše z magneti.
Metode dela	– pogovor in razlaga – prikazovanje, demonstracija v živo – predhodno raziskovanje
Oblike dela	– frontalna – individualno delo
Učni cilji	– Poznajo pojme: arhitekt, arhitektura, maketa, fasada (MAT) – Spoznajo delo načrtovalca zgradb in prostorov (LUM) – Samostojno narišejo simetrični motiv (MAT) – Pozorni so na posebnosti posamezne zgradbe, kje je simetrična os, kako so na fasadi razporejeni elementi (MAT) – Izdelujejo fasado svoje šole (LUM) – Privzgamajo si samozaupanje pri izvajanju likovne naloge (LUM)

Prilagoditev za izvedbo v učilnici	<ul style="list-style-type: none"> – PPT-predstavitev – projektor in računalnik – priprava miz in materiala
Prilagoditev za izvedbo na daljavo	Posredovanje učne priprave, PPT- predstavitve, e-didaktičnega pripomočka.
Prilagoditev za izvedbo v učilnici na prostem	Prestavitev ustvarjanja na prosto na mize in klopi: <ul style="list-style-type: none"> – podlaga, natisnjeno PPT-predstavitev na plastificirane predloge – tablice za delo v manjših skupinah – prilagoditev tehnike za razmere za delo na prostem
Predlagana vrsta učne ure	<ul style="list-style-type: none"> – Izvedba v razredu s predhodnim ogledom v mestu, na vasi – Teoretična in praktična ter izvedba igre z leseno podlogo
Prilagoditev: Učenci z učno pomočjo	Izdelajo glavno fasado šole in poiščejo simetrije in asimetrije na njej.
Nadarjeni učenci	Izdelajo tloris šole (ali dvoriščno fasado) ter poiščejo simetrije in asimetrije na njej.
Medpredmetna povezava	<ul style="list-style-type: none"> – Zunanji, notranji prostor, oprema prostora (LUM) – Spoznavanje pomena dediščine, uporaba načrtov, vrste naselij, spoznanja o drugačnih pokrajinah, orientacija, smeri neba (SPO) – Prostor (SLO) – Prostor (a)simetrija (GUM) – Orientacija (ŠPO)
Predlog predhodne dejavnosti – aktiviranja predznanja	Učenci za domačo nalogo v časopisu poiščejo fotografijo ene simetrične in ene asimetrične fasade.
Dodatna dejavnost učencev povezana z obravnavano temo v okviru učnih ur obravnavanega sklopa	<ul style="list-style-type: none"> – Možnost ogleda in risanja načrta vasi/dela mesta (ŠPO) – Pogovor/branje besedila (SLO) – Pesmi (GUM) na temo vasi in mesta – Ogled starih načrtov v muzejih (SPO, ŠPO) – Pogovor s slikopleskarjem (SLO)
Predlog nadgradnje (pri interesnih dejavnostih, v dan dejavnosti ipd.)	Učenci v svoji okolici poiščejo asimetrično urejene fasade nekaterih izbranih objektov in jih fotografirajo, natisnejo. Druga skupina poišče asimetrično urejene fasade objektov v svojem kraju, jih prav tako fotografirajo in natisnejo. S prosojnim papirjem prikažejo/narišejo čez neustrezne dele, kako bi jih spremenili v ustreznejše, simetrično urejene. Presentacija z razstavo.

1. uvodni del

Legenda

U – učitelji

O – otroci

U: Pozdravljeni. Za uvod bomo nekaj trenutkov poslušali klasično glasbo – na primer Tomaso Albinoni: Adagio v g-molu. Glasbenik komponira, torej sklada, sestavlja zvoke v takšen ali drugačen red, v skladbo.

U: Kaj pa dela ARHITEKT? Kaj dela arhitekt v službi? In kakšne stavbe so to? Kaj je stavba – kaj vse ima stavba?

O: Okna, stene ...

U: Temu pravimo sestavni deli neke stavbe. In glede na to, kako so ti sestavni deli razporejeni na stavbi ali celo oblikovani, imenujemo to KOMPOZICIJA. Ko gradimo kompozicijo, se vedno trudimo, da bi te sestavne dele razporedili v ravnovesju, tako da bi kompozicija imela neki red.

U: Sedaj si bomo ogledali posnetek Firbcologov, ki bodo podrobneje predstavili poklic arhitekta in njegovo delo.

<https://www.youtube.com/watch?v=Fbxhbk76LRE>

Po ogledu prispevka se pogovorimo o novih pojmi.

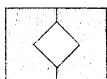
U: Govorili bomo, kot smo že malo nakazali – o simetriji in asimetriji v arhitekturi. Kaj je to SIMETRIJA? ... Izhajam iz vsakdanjega življenja in iz narave ter pokažem primere.

U: Kje v naravi še najdemo simetrično ureditev? (Metulj, človek, roža, čebela, cvetni list ...) Učencem pokažem predmet simetrične oblike – liste različnih vrst drevesa. Kaj pa predmeti iz vsakdanjega življenja? Pokažem predmeta gumb in stol. Vprašam jih za nadaljnje naključne predmete v učilnici ...

U: Preidem na prostor. Kaj pa v prostoru oziroma v arhitekturi – se pravi stavbe? Pokažem primere, na katerih je narisana simetrična os, in tudi take, kjer morajo sami pokazati, kje poteka OS. Če so elementi stavbe glede na navidezno os – običajno poteka po sredini stavbe/elementa – razporejeni simetrično po obliki in velikosti, je to SIMETRIČNA KOMPOZICIJA. Pokažem nekaj primerov slik stavb v starem mestnem jedru in učenci presodijo, ali je stavba simetrična kompozicija.

U: Kadar oblike na obeh straneh osi niso istih velikosti ali teže, se ravnovesje poruši. Če recimo k neki simetrični obliki nekaj dodamo ali odvmemo, se to ravnovesje poruši. Tako ravnovesje imenujemo NESOMERNO ALI NESIMETRIČNO. Pri tem pokažem primer asimetrije v naravi in jih povprašam, ali je tukaj os. Ni je... Učence vprašam, ali poznajo predmete, rastline ali živali, ki pa niso simetrične? Krošnja drevesa, dlan ...

U: Nato spet preidem na prostor. ASIMETRIJE V ARHITEKTURI – asimetrična stavba – ovoj, fasada, okna – odprtine, streha. Pokažem primere.

2. osrednji del U: Povprašam jih, kako arhitekt naredi neko stavbo. S skico, načrtom in nato gradnja po NAČRTIH. Fasada je tista stena/zid, ki loči zunanji in notranji prostor in gleda navzven. In ta fasada ni nič drugega kot plašč telesa.

U: Danes bomo ustvarili fasado naše šole in pokazali, kje je naša šola simetrična ali asimetrična ter kako bi bilo nasprotno. Risalni list boste prepognili na polovico. Na levo polovico risalnega lista boste narisali glavno fasado naše šole tako, kot je. Na desno pa jo spremenili v nasprotno.

Navodila za delo:

1. Vsak vzame en risalni list, na katerega bo ustvarjal, in se podpiše.
2. Risalni list prepogne na polovico in os prevleče z debelim črnim flomastrom.
3. Nato vsako polovico razdeli na polovico in znova prevleče s tankim črnim flomastrom.
4. Vsak bo naredil eno fasado na eni polovici, drugo fasado pa na drugi polovici risalnega lista s svinčnikom.
5. Na drugi polovici je treba prikazati nasprotno: če je glavna fasada na levi risbi simetrična, je na desni asimetrična, in obratno.
6. Ko je fasada narisana, jo natančno pobarvajo z barvicami glede na fasado šole.

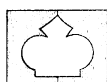
Kriterij za vrednotenje:

1. Dokončan izdelek.
2. Ena stran risalnega lista ima simetrično fasado in druga stran nesimetrično.
3. Upoštevan motiv: naša šola.
4. Risanje z ravnilom in s svinčnikom.
5. Pobarvano z barvicami glede na fasado šole.

3. zaključni del Z učenci pospravimo učilnico, postavimo zaključno inštalacijo, se zberemo okoli nje in se pogovorimo:
– o simetriji/asimetriji posameznih izdelkov,
– kako bi asimetrijo na nekem izdelku spremenili v simetrijo in obratno.

PREGLED IZDELKOV IN VREDNOTENJE

- Pogovorimo se o zadanih kriterijih vrednotenja in ugotovimo uspešnost nastalih kompozicij.
- Učenci vrednotijo izdelke drug drugemu.
- Nato vrednotijo tudi svojega – ugotovijo, kaj so upoštevali in česa niso upoštevali pri zadanih kriterijih.
- Izvedemo razstavo v učilnici, hodniku in v kotičku.

Zaključek

Kulturna dediščina je bistveni element identifikacije pripadnosti, tako v grajenem kakor tudi v naravnem okolju. Predvsem zaradi globalizacije, težnje poenostavljanja procesov gradnje, ponudbe tipskih rešitev in pomanjkanja znanja pri načrtovanju, tako umeščanja novih struktur v grajeni prostor, kakor tudi neprivlačnega prikazovanja obnove obstoječega stavbnega fonda, katerega del je tudi registrirana nepremična kulturna dediščina, se več kot vrtoglavo izgublja identiteta v prostoru. Ob takem trendu se izgubljajo tudi veščine in stara tradicionalna znanja, zato obnova postaja še bolj neprivlačna, težka, prav tako pa tudi njen rezultat običajno ni zadovoljiv, ne za uporabnika, kakor tudi ne za njegovo okolico. Zato je potrebno vzgajati nove generacije, katerim je nujno potrebno samo razumevanje, branje, spoštovanje ter uporabo dediščine ponovno privzgojiti.

Da bi bilo privzgajanje bolj načrtno in tudi lažje razumljivo, smo pripravili priročnike z nekaj praktičnimi primeri učnih priprav s scenariji, ki upoštevajo določila in predpisane vsebine zdajšnjih učnih načrtov posameznih predmetov. Predlogi so zasnovani kot izhodišča in so fleksibilni; vsebine se lahko dodajajo, prilagodijo na primere iz lokalnega okolja, (likovne) tehnike se zamenjajo, skupne vsebine pa povezujejo zdaj z enim predmetom, zdaj z drugim. Pri izvedbi je pa potrebno dobro medsebojno sodelovanje med učitelji obravnavanih predmetov, kakor tudi njihova motivacija za predlagan način poučevanja. Veja poudariti, da predlagane priprave ne vpeljujejo novih, dodatnih vsebin, temveč uporabljajo zdajšnje učne načrte in jih interpretirajo na področju dediščine. Z željo po celoviti podpori učiteljem se poleg priročnikov z osemnajstimi učnimi pripravami vzpostavlja v učnem laboratoriju redno usposabljanje za teme iz področja kulturne dediščine in z njo povezanimi aktualnimi vsebinami. Usposabljanja bodo izvajali konservatorji, restavratorji ter drugi strokovnjaki iz področja preнове objektov. Na ta način bodo učitelji pridobili potrebne veščine za poučevanje kulturne dediščine. Le s sistematičnim in dovolj »zgodnjim« pristopom poučevanja o vrednotah kulturne dediščine lahko zagotovimo nadaljnjo ohranitev in uporabo tega, kar v tem trenutku še imamo. Zato z največjimi upi naslavljamo učitelje, da pomagajo mladim generacijam pri dvigu zavesti tako z direktnim poučevanjem obveznih vsebin, kakor tudi s posrednim tako, da jih interpretirajo na področju dediščine. Za našo kulturno dediščino še za številne prihodnje rodove.

Uporabljena terminologija

Za lažje razumevanje je podanih nekaj ključnih terminov s področja kulturne dediščine, ki so uporabljeni v predstavljenem gradivu:

APNO	• Naravni material, pridobljen z žganjem kamnine apnenec
BOBROVEC	• Opečnata kritina z zaobljenim zaključkom strešnika
ČRKOSLIKAR	• Izginuli poklic, ki je poleg slikopleskarskih del specializiran predvsem za šablonske poslikave, napise ipd.
ENOJNI STEGNJENI KOZOLEC	• Kozolec v eni ravnini s praviloma lesenimi stebri, ki so med seboj povezani z latami in zaradi vetra podprti s stranskimi stebri
FASADA	• Plašč, ovoj objekta ali stavbe na zunanji strani
FIRNEŽ	• Premaz za les, pridobljen iz lanenega olja, ki nudi določeno stopnjo vodoodbojnosti lesa
FRESKA	• Slika, narejena v svež omet
KORCI	• Opečnata kritina oblike žleba, značilna za Primorsko
KOZOLEC NA PSA / KOZLA	• Vmesna oblika med enojnim stegnjenim kozolcem in vezanim toplarjem, s trdnejšo konstrukcijo in podaljšano strešino na eni strani
KRITINA	• Material, s katerim je pokrita strešna konstrukcija objekta
LATE	• Tudi letve, trami v horizontalni legi, ki so nanizani med dvema stebroma
NAPUŠČ	• Del strehe, ki sega čez ravnino fasade in jo s svojo širino ščiti
OMET	• Na zid nanešen material, ki predstavlja zaključni sloj obdelave tega (fini, grobi, apneni, cementni ...)
POLKNO	• Način delnega ali popolnega zastiranja oken z elementom, ki je nameščen na zunanji strani okna in je lahko lesen ali kovan
PORTAL	• Vidno poudarjen del vhodnih vrat, običajno iz kamna ali lesa, lahko je bogato okrašen
RUSTIKA	• Zid iz grobo obdelanih kamnov ali nakazanih konstrukcijskih značilnostih gradnje z obdelanim kamnom v ometu
SKODLE	• Praviloma kalane lesene deske, uporabljene za kritino dvokapne strehe s strmim naklonom
SKRIL	• Kamnina, ki se jo lahko lomi po plasteh in se pridobiva za kamnite strešnike
STREŠINA	• Del poševne strehe na eni strani (dvokapnica ima dve strešini)
ŠABLONA	• Običajno kartonasta predloga za izdelavo poslikav z izrezanim vzorcem, ki se smiselno ponavlja in tvori bordure, obrobe
ŠIVANI VOGALI	• Poudarjena poslikava na vogalih, ki prikazuje vez v vogalu; značilno za gradnjo z večjimi kamnitimi kvadri, bloki
TOPLAR	• Dva vzporedna enojna kozolca, ki sta pokrita s skupno dvokapno streho
TUF	• Kamen zelene barve, poimenovan tudi »peračiški tuf«, enostavne obdelave (mehkejši), pogosto uporabljen za kamnite portale, stebre, loke in okenske kamnite obrobe in police, tlake, stopnice ipd.
ZAREZNIK	• Opečnata kritina industrijske izdelave z ravnimi robovi in rahlo izbočenim delom po vertikali
ZATREP	• Del fasade v trikotniku pod dvokapno urejeno streho na čelni fasadi, ki je ometan ali obdelan z vertikalnimi deskami

Koristne povezave

Dnevi evropske kulturne dediščine: <https://dekd.zvkds.si/sl/dekd/dekd-tdk>

Film o uporabi učnih kartic o nesnovni kulturni dediščini (SEM):
<https://www.youtube.com/watch?v=XrlRHghk35s>

GisKD pregledovalnik:
https://geohub.gov.si/ghapp/giskd/?showLayers=eVRD_9766;Prostorske_enote_RPE_3588

ICOMOS: <https://www.icomos.org/>

Kulturni bazar: <https://kulturnibazar.si/>

Nesnovna kulturna dediščina: <http://www.nesovnadediscina.si/sl/unesco>

Pravilnik o seznamih zvrsti dediščine in varstvenih usmeritvah: <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=PRAV9575>

Register kulturne dediščine: <https://www.gov.si/teme/register-kulturne-dediscine/>

Seznam muzejev in galerij v Sloveniji: <https://muzeji-galerije.si/>

UNESCO svetovna dediščina: <https://whc.unesco.org/>

Video vsebine Slovenskega etnografskega muzeja »Mali mojster«:
<https://www.youtube.com/playlist?list=PL6b4Da5MCMDLPzyEZvNf4V5SetwcumiA9>

Zakon o varstvu kulturne dediščine:
<https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO4144&d-16544-s=1&d-16544-o=2&d-16544-p=1>

Zavod za varstvo kulturne dediščine: <https://www.zvkds.si/o-zvkds/>

Literatura in viri

Ahačič, Kozma, Iztok Banič, Andrej Brodnik, Ada Holcar, Polona Klopčič, Berta Kogoj, Monika Mithans, idr. 2022. Izhodišča za prenovo učnih načrtov v osnovni šoli in gimnaziji. Spletna izd. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. https://www.zrss.si/pdf/izhodisca_za_prenovo_UN.pdf.

Ahačič, Kozma, Marinko Banjac, Sofija Baškarad, Ivana Belasić, Špela Bergoč, Janez Bešter, Bogdana Borota, idr. 2024. Skupni cilji in njihovo umeščanje v učne načrte in kataloge znanj. Spletna izd. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. https://www.zrss.si/pdf/skupni_cilji.pdf.

Babnik, Ines. 2016. Kultura Vrtov: Oblikovane Zelene Površine v Ljubljani Od Sredine 18. Stoletja Do Zgodnjega 19. Stoletja. 1. izd. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

Čerček, Tamara. 2022. Didaktična gradiva za spoznavanje sodobnih likovnih del v petem razredu osnovne šole: magistrsko delo. Maribor: [T. Čerček]. <https://dk.um.si/lzpisGradiva.php?id=81759>.

Dešnik, Stanka. 1995. Zgodovinski Parki in Vrtovi v Sloveniji = Historical Parks and Gardens in Slovenia. Ljubljana: Ministrstvo za kulturo, Uprava Republike Slovenije za kulturno dediščino.

Karlovšek, Jože. 1935. Slovenski ornament. V Ljubljani: Udruženje diplomiranih tehnikov. <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-ZOZRI4JL>.

Košale, Kaja. 2022. „Kakovostno načrtovanje pedagoškega procesa: diplomska naloga“. Koper: [K. Košale]. <https://repozitorij.upr.si/lzpisGradiva.php?id=19138>.

Mednarodna znanstvena konferenca Različni pedagoški principi - pristopi dela z otroki različnih skupin, 6. 2024. 6. mednarodna znanstvena konferenca Različni pedagoški principi - pristopi dela z otroki različnih skupin: Ruše, 23. 3. 2024. Ruše; u Splitu; [Arad]: Osnovna šola Janka Glazerja; Filozofski fakultet u Splitu - Sveučilište; Universitatea Aurel Vlaicu din Arad, Facultatea de Științe ale Educației, Psihologie și Asistentă Socială.

Medpredmetno povezovanje in pouk jezikov. 2024. 1. izd. Maribor: Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba. <https://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/839>.

Nolimal, Fani, Vilma Brodnik, Ada Holcar, Mariza Skvarč, Mojca Suban, in Anita Poberžnik. 2024. Usmeritve za pripravo didaktičnih priporočil k učnim načrtom za osnovne in srednje šole. Spletna izd. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. https://www.zrss.si/pdf/usmeritve_didacticna_priporocila.pdf.

Miklavčič-Brezigar, Inga. 2022. „Dediščina v akciji: poti in načini vključevanja dediščinskih praks v vzgojno-izobraževalne vsebine: Jasna Fakin Bajec, Martin Pogačar, Matevž Straus, Melita Lemut Bajec, ur., Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2021, 74 str.“ Goriški letnik, št. 46: 293–94.

Rituper Rodež, A. Nana. 2020. „Kako bi izboljšali kakovost prostora: Deset let igrive arhitekture: Uporaba lokalnih materialov je bolj trajnostna: Spoznavajo beton in mavec, kamen, kovino, les, tkanine in umetno maso“. Vestnik 72 (7): 16.

Sič, Albert. 1997. Kmečke hiše in njih oprava na Gorenjskem I = Maisons de paysans dans la Haute-Carniole et leur ameublement I. [Kamnik: Stol].

Šeme, Blaž. 2024. „Vizualna pismenost v konservatorstvu - restavratorstvu“. V Vizualna pismenost: teoretsko raziskovanje, razumevanje, ustvarjanje in interpretacija sodobnosti, 18–41. Založba Univerze. <https://www.aluo.uni-lj.si/zaloznistvo/vizualna-pismenost/>.

Tetičkovič, Nastja. 2017. „Spremljava likovno izraznih sposobnosti otrok na področju kiparstva na razredni stopnji: zaključno delo“. Maribor: [N. Tetičkovič]. <https://dk.um.si/lzpisGradiva.php?id=68527>.

Tomšič Amon, Bea, in Barbara Tacar. 2010. Likovne kuharije: uporabne likovne tehnike. 1. izd. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Tomšič Amon, Bea, in Barbara Tacar. 2012. Likovne kuharije 2: eksperimenti z likovnimi tehnikami. 1. natis. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Vdovč, Petra. 2016. „Spremljanje likovno-intelektualnega razvoja v zgodnjem osnovnošolskem obdobju: magistrsko delo“. Maribor: [P. Vdovč]. <https://dk.um.si/lzpisGradiva.php?id=64463>.

Vendramin, Mojca, Erik Potočar, Barbara Žižič, Marija Režek, Matej Zupančič, Breda Mihelič, Damjana Gantar, idr. 2016. Smernice za energetska prenova stavb kulturne dediščine. Ljubljana: Ministrstvo za infrastrukturo; Ministrstvo za kulturo. <http://www.energetika-portal.si/podrocja/energetika/energetska-prenova-javnih-stavb/>.

Vidmar, Urša. 2020. „Didaktična igra kreativke pri likovni umetnosti: magistrsko delo“. Maribor: [U. Vidmar]. <https://dk.um.si/lzpisGradiva.php?id=77972>.

Priročniki in odprte učne priprave, grafični pripomočki (PPT), e-kvizi in aktualna usposabljanja ter delavnice so dostopni na spletnem naslovu:
www.sola-prenove-za-nove-generacije.si

Združenje zgodovinskih mest Slovenije
Učni laboratorij
Mestni trg 35
4220 Škofja Loka
www.sola-prenove-za-nove-generacije.si
www.sola-prenove.si
info@zgodovinska-mesta.si

Sodelujemo skupaj za zeleno, konkurenčno in vključujočo Evropo.
Working together for a green, competitive and inclusive Europe.

www.eeagrants.org www.norwaygrants.org

Projekt Šola prenov za nove generacije in dediščino 21. stoletja sofinancira Norveška s sredstvi Norveškega finančnega mehanizma v višini 478.000 evrov. Namen projekta je vzpostaviti medinstitucionalno okolje in učne prakse za bolj načrtno izobraževanje novih generacij v osnovni šoli o kulturni dediščini in prenovi kot pomembnih kompetencah in vrednotah za življenje in delo v 21. stoletju.

Ta priročnik je nastal s finančno podporo Norveškega finančnega mehanizma. Za vsebino tega dokumenta je odgovoren izključno glavni partner Združenje zgodovinskih mest Slovenije in zanj v nobenem primeru ne velja, da odraža stališča Nosilca programa Izobraževanje – krepitev človeških virov.

Partnerji
projekta

**ŠOLA PRENOVE ZA
NOVE GENERACIJE**

www.sola-prenove-za-nove-generacije.si